

Fmo. A. 12.040

CURS

138777
Duqat
DE

PASTORALĂ

ÎNTOCMIT

3260/4

ÎN CONFORMITATE CU PROGRAMA ANALITICĂ ÎN VIGORE

PENTRU

SEMINARII

DE

ECONOMUL STAVROFOR IOAN GOTCU

Prof. la Seminarul „Veniamin“ din Iași

EDIȚIA ADOUA

Donațiunea:

C. C. ARION

Tipărită cu cheltuiala „Căsei Școalelor“

I A S I

INST. DE ARTE GRAFICE N. V. ȘTEFĂNIU & Co

1911

1956

AF 102

RC 78/06

B.C.U.Bucuresti

C138777

25(07.5.3) = R

§. 1.

Pastorala ca știință; scopul ei.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos a venit în lume și S'a intrupat, pentru ca să curățască omenirea de păcatul strămoșesc și să o împace cu Dumnezeu;—iar întreaga Sa activitate n'are alt scop, de cât de a reda din nou omului fericirea pământească și cerească, fericire pentru care fusese creat.

Iisus Hristos, spre a ajunge acest scop, a învățat cu cuvântul și cu fapta pe om, să cunoască pe Dumnezeu și toate adevărurile dumnezeești;—i-a arătat și l-a povățuit, cum să devină bun și plăcut lui Dumnezeu și semenilor săi prin o vieată morală și sfântă;—iar mai pe urmă l'a sfînțit și l'a răscumpărat cu însuș scump Sângelile Său, cel vîrsat pe cruce;—și astfel dupăce l'a împăcat deplin cu Dumnezeu, îl menține și-l conduce cu Harul său la împărăția cerească. În aceasta activitate se cuprinde întreîta misiune a lui Iisus Hristos: *profetică, arhierească și împărătească* (învățarea, sfîntirea și conducerea).

Cei ce au auzit glasul lui Iisus și s'au renăscut prin apă și prin Duh, îmbrățișând de bunăvoie doctrina Sa, alcătuesc Biserica sau Împărăția creștină, al cărei cap și împărat este însus întemeitorul ei Iisus Hristos, care o conduce nevăzut în veci.

Domnul nostru Iisus Hristos, față de omenirea pentru care S'a jertfit, a binevoit a se asemăna

și a se numi pe sine „păstor bun”, căci zice: „Eu sunt păstorul cel bun, păstorul cel bun sufletul său își pune pentru oi” (Ioan X, 11); iar pe credincioși îi numește: „turmă și oi cuvântătoare“ (Fapt. XX, 28; I Petr. V, 2).

Sfinții Apostoli numesc foarte des pe Iisus Hristos: „păstor de suflete, mare păstor, păstor prea înalt, mai marele păstorilor (I Petr. II, 25; Evr. XIII, 20; I Petr. V, 4) care-și chiamă oile sale, le paște, le iubește și le dă vieată veșnică“ (Ioan X, 3, 9, 28).

Fiindcă Dumnezeu voiește ca toți oamenii din toate timpurile și de pretutindene să se mantuiască și să vină la cunoștința adevărului, de aceia Iisus Hristos după ce S'a terminat misiunea sa pământească și înainte de a se înalța la ceriu, a încreștinat înalta misiune, de a conduce mai departe opera mânduitoare, ucenicilor și apostolilor Săi precum și urmașilor lor: Episcopilor și preților. Pe sceștia i-a îmbrăcat cu puterea Duhului Sfânt și li-a dat întreaga clironomie a Darurilor Sale, zicându-le: „Precum m'a trimis pre mine Tatăl și eu vă trimit pre voi“ (Ioan, XX, 21-23). „Drept aceia mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh; învățându-le să păzască toate câte am poruncit vouă, și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Mt. XXVIII, 19-20). „Cărora veți ierta păcatele, se vor erta lor, și cărora le veți ţinea, vor fi ținute“ (Ioan XX, 23). Acestor urmași le dăruiește Marele Păstor aceiaș putere, pe care a avut-o El singur, căci le declară că: „Cel ce vă ascultă pre voi, pre mine mă ascultă și cel ce se leapădă de voi, de mine se leapădă“ (Lc. X, 19). Așa încât ei devin mai de-

parte continuatorii operei mânuitoare, sub mâna și ocrotirea nevăzută a lui Iisus Hristos, întăriți de Duhul Sfânt, pe care L'a revărsat preste ei. Aceștia devin propoveditorii, sfîntitorii și conducătorii mai departe acelor ce voesc să se mânuiască până la finea veacurilor. Iar această însărcinare se numește *Misiune pastorală*.

Misiunea pastorală constă deci în continuarea și răspândirea în timp și în loc a *operei mânuitoare*, săvâșită de cătră însuș Iisus Hristos, prin slujitorii aleși și puși de Dânsul și întăriți de Duhul Sfânt, *Apostolii și după ei Episcopii și Preoții*.

Apostolii, Episcopii și Preoții moștenind înalta misiune de a conduce turma cuvântătoare pe calea mânuirei, au moștenit totodată și frumosul și cinstițul nume de „*Păstorii turmei lui Hristos*“ (Fapt. XX, 28; Efes IV, 11; I Petru V, 1—2). „*Îngerii bisericilor*“ (Ap. II) „*Lumina lumei și sareea pământului*“ (Mt. V 13—14—16) *Împreună lucrători ai lui Dumnezeu și meșteri zidirei lui Dumnezeu* (I cort. III 9—10)

Din cele expuse se vede pe de o parte importanța și măreția misiunei pastorale, iar pe de alta și cât este de grea și gingășă această misiune pentru omul însărcinat cu dânsa. — Pentru aceia bărbați sfinți și geniali ca Sf. Ioan Hrisostomul Grigorie Teologul și alții, cari au înțeles și s-au dat samă despre sublimitatea acestei misiuni cum și de răspunderea legată de ea,—cu toate calitățile și vrednicia lor, n'au îndrăznit să se apropie de ea, ci multă vreme au ezitat a o primi.

Dacă pentru săvârșirea oricărei lucrări, fie chiar un meșteșug de ordin material se cere pricepere și știință cu cât mai multă pricepere și știință se cere pentru îndeplinirea misiunei pastorale, care

are de scop *înbunătățirea sufletelor, înălțarea și unirea lor cu Dumnezeu*; și de aceia Sf. Grigore Teologul o numește „*Arta artelor și știința științelor*“. Rezultă dar destul de evident, că cel ce dorește să îndeplinească această misiune, trebuie să dobândească o cunoștință deosebită a științei pastorale.

Definiția pastoralei. Pastorala este expunerea științifică și sistematică a regulelor, pe care trebuie să le observe păstorul de suflete, spre a'și atinge scopul misiunei, cu care este investit.

Această știință se mai numește și „*Teologie pastorală*“, pentrucă regulele, ce ea ni le dă, se intemeiază pe cuvântul lui Dumnezeu, depus în Sf. Scriptură și în Sf. Tradiție și face parte din grupa științelor teologice practice.

Scopul pastoralei este, ca prin îndemnurile ce ea ni le dă și regulele ce ni le pune înainte, să aprindă în sufletul preotului focul sfânt al datorei pastorale și să formeze păstori pricepuți și vrednici de această sfântă și aleasă misiune —și cari inflăcărați de dragul ei cu râvnă apostolică să lucreze cu timp și fără timp, până când *toți vor ajunge la unirea credinții și la cunoștința Fiului lui D-zeu*.

Mijloacele de care se servește păstorul în atinerea misiunei pastorale, sunt tot acelea, de care s'a servit însuș mai Marele Păstorilor, Iisus Hristos, și anume: *predica ori învățarea turmei cu cuvântul și cu fapta, —sfântirea credincioșilor prin Sf. Taine și Ierurghii și în fine conducerea ori guvernarea credincioșilor spre ținta religiunei;* —adică întreita misiune: *profetică, preotească și împărătească*.

Metoda și sistema pastoralei este aceia ce rezultă din scopul ei, cum și din alcătuirea firii

omenești, cătră care păstorul se adresează spre a o înbunătăți și a o conduce la limanul mântuirei.

a) Scopul pastoralei fiind de a forma păstori pricepuți și vrednici de înalta misiune preoțească, ne va expune în primul loc regulele și normele, pe care trebuie să le observe atât cel ce dorește preoția, cât și orice preot, ca astfel nu numai persoana sa, dar și casa și familia și biserică sa, să insuflé păstoritilor deplină încredere și respect,—fiind astfel în toate și pretutindene pildă vrednică de ascultat și de imitat, atât ca om, cât și ca săvârșitor al Tainilor lui Dumnezeu.

b) Turma pe care o conduce preotul este compusă din oameni alcătuși dintr'o îndoită natură trupească și sufletească și cari sunt hotărâți pentru o îndoită fericire, pământească și cerească.—Pastorala deci, va expune datorile ce le are preotul de îndeplinit față de păstoritii săi, pentru ca ei să propășască atât pe calea trupească materială, cât și pe cea sufletească, adică religioaso-morală —asigurându-le astfel atât mulțumirea și fericirea pământească vremelnică, cât și pe cea cerească veșnică,—urmând preotul și întru aceasta exemplul Marelui Păstor, carele cu drag a îngrijit și de trupurile și de sufletele celor ce-L încunjurau.

Așa dar Pastorala țintește mai întâi la formarea *personalității preotului vrednic*, și apoi cum acesta se formeze pe *bunul creștin*.

Fiindcă teologia pastorală ne expune sistematic regulele și normele de purtare, pe care trebuie să le observe preotul în misiunea sa,— precum și modul de aplicare a acestor regule și norme, cari trebuie să devină acte și fapte reale în viață potrivit împrejurărilor de loc, de timp, de

persoane, etc. — și fiindcă ea urmărește un scop determinat, de aceia teologia pastorală este o Știință teologică practică și independentă.

Importanța științei pastorale se vede destul de lămurit din scopul final, ce ea îl urmărește. Căci dacă ea în întâiul loc țintește să formeze vrednici urmași ai Marelui Păstor, — apoi aceasta nu este decât ca un mijloc spre a ajunge scopul cel mai înalt, care este conducerea omenirei la mântuire, scop pentru care însuș Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S'a întrupat, și-a petrecut între oameni învățându-i ce să credă și ce să facă iar apoi a pătimit pentru ei.

Așa dar importanța teologiei pastorale este pe aceiaș treaptă cu însuși importanța întrupării Fiului lui Dumnezeu; — iar din aceasta se vede foarte bine, câtă băgare de seamă trebuie să dea activității pastorale un viitor și actual slujitor al altarului. Aceasta ne arată îndestul de lămurit, că oricari vor fi meritele și valoarea intelectuală a unui preot, ele nu vor prețui nimic, dacă preotul nu va fi pătruns de importanța înaltei datorii pastorale, și dacă sufletul lui nu va fi încălzit de focul sfânt al dragostei lui Hristos și al dragostei de binele și fericirea fiilor săi sufletești (păstorilor săi), — și ne explică, cum unii, din contra, fără multă știință teoretică și au atras merite neperitoare, prin dragostea și devotamentul cătră misiunea preotească.

§ 2.

Despre Stat și Biserică din punct de vedere pastoral.

Omul din natură să este ființă sociabilă. El în singurătate nu poate trăi mulțumit și nici nu-și poate atinge scopul vieții sale,—se simte nenoro-

cit; pe când în societatea semenilor săi, își poate satisface toate trebuințele sufletești și trupești, propășește, se simte mulțumit și fericit. Spre a se putea împlini această inclinație naturală sau instinct social al omului, Dumnezeu i-a dăruit și toate în-sușurile necesare sufletești și trupești, așa că între toate există o desăvârșită armonie.

Statul. Forma cea mai desăvârșită, în care se manifestă instinctul social al omului, este *statul*, care este închegarea mai multor indivizi ori familiilor, ce trăesc între marginile aceluiaș teritor, sunt grupate în jurul aceleiași autoritați, au aceleiași năzuinți și se conduc de aceleiași legi și aceiaș autoritate conducătoare,—chiar dacă n'au întotdeauna aceiaș religiune, aceiaș limbă, ori aceiaș naționalitate; cutoatecă și aceste din urmă condițiuni sunt foarte importante și necesare pentru trăinicia unui stat.

Guvernul. După cum orice societate mai mare sau mai mică, totașa și statul nu poate exista fără o anumită autoritate conducătoare, care să reprezinte și să cârmuiască năzuințele obștești ale membrilor societăței, autoritate care este investită cu puterea de a conlucra la menținerea echilibrului social și la asigurarea fericirei personale și obștești. Această autoritate poartă numirea de *guvern*, și este ca o concretizare a statului.

Guvernul ia diferite forme în diferite state, după cum se bucură de o putere mai mare ori mai mică, mai extinsă ori mai restrânsă.

De oarece Dumnezeu este autorul omului și a inclinațiunii sale sociale, apoi tot El este indirect autorul statului precum și a guvernelor, ori sub ce forme s'ar alcătuī ele. „*Prin mine domnesc regii și dominitorii împărțesc dreptatea, prin*

mine domnesc domnitorii și cei mari, toți judecătorii pământului" (Prov. VIII, —15 16). „Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu; autoritățile, care există, de la Dumnezeu sunt orânduite,, zice sf. Ap. Paul (Rom. XIII, 1).

Biserica. Omul ca ființă sociabilă s'a constituit în state, spre a'și înbunătăți vieața trupească și spre a'și asigura propășirea și fericirea pământească. Dar el fiind ființă corporalo-spirituală, scopul și năzuințile sale nu se mărginesc numai aici pe pământ, ci țintește și la desăvârșirea morală, la unirea cu Dumnezeu, la o vieată fericită veșnică în ceriuri,—și de aceia el totdeauna a făcut parte în mod *instinctiv și firesc* și din o societate religioasă. Adevărata societate religioasă, care corespunde minunat aspirațiunilor și dorințelor trupești și sufletești și care pune omului la îndămână și toate mijloacele de a'și ajunge scopul său religios, este societatea ori *Biserica creștină*, întemeiată și condusă nevăzut de însuș Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos.

Scopul bisericii creștine este de a înbunătăți vieața spiritualo-morală a membrilor ei, adică de a le face cunoscut pe Dumnezeu și adevărurile dumnezeești, de a'i înălța la desăvârșirea recomandată de Iisus Hristos prin cuvintele; „*Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârșit este*“ (Mt. V. 48), de a li înobila inima și a-i determina la acte mărețe pline de dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele. Cu un cuvânt, biserica țintește să asigure fericirea pământească și cerească a membrilor săi.

Și biserică, ca societate cu un scop hotărât, are o autoritate și legi conducătoare, pe cari fii

bisericei, trebuie să le respecte și să li se supună, ca astfel biserica să-și poată ajunge scopul.

Pe când la constituirea statului D-zeu este autor indirect,—la constituirea Bisericii Dumnezeu este autorul direct atât al societăței și al autorității, cum și al legiuirilor conducătoare,— și de aceia acestea au o influență hotărâtoare și indiscutabilă asupra membrilor bisericei.

Legătura dintre stat și Biserică. De oarece membrii statului sunt în același timp și membri ai bisericii și lucrează ambele pentru buna stare și fericirea membrilor lor, de aceia există o strânsă legătură între stat și biserică, întocmai precum există între suflet și trup. Buna stare și prosperitatea unuia influențează în mod favorabil și asupra celeilalte—și din contra, când una are o situație critică atunci și ceialaltă sufere; întocmai aşa, după cum, când sufletul sufere, atunci slăbește și trupul. Pentru aceasta, este în interesul și spre folosul obștesc, ca ambele aceste instituțiuni să se ajute și să se sprijinească reciproc:—biserica dând statului forță morală, iar statul procurând bisericei sprijinul și ajutorul material.

Influența binefăcătoare a Bisericei și a pasatorilor asupra statului. Puterea pe care se intemeiază și se sprijină statul este: *binele, adevărul și dreptatea.* Numai când toți membrii statului vor înțelege binele și adevărul în acelaș fel, numai atunci se va atinge scopul statului. Dar binele și adevărul uniform și veșnic, înaintea cărui pleacă toți, este *Ființa absolută*,—este *Dumnezeu*. Deci pentru ca autoritatea statului să aibă puterea de atracție, în jurul căreia toți să graviteze, este absolut necesar, să rămână de-a pururea sub autoritatea lui Dumnezeu și sub scutul religiozității.

O societate își menține echilibrul pe *dreptatea absolută și obiectivă*. Dreptatea privită însă individual și subiectiv este interesată și egoistă, încetează de a fi dreptate — și tocmai aceasta produce dezordini sociale și primejduește statele. — Dreptatea absolută și obiectivă este aceia, pe care o statornicește și o propovedește religiunea sub scutul și balanța lui Dumnezeu, care este Judecătorul cel absolut drept și nemitarnic. Deci biserică prin învățările sale, pe de o parte menține dreptatea divină în societate, iar acolo unde s-ar întâmpla să lipsească, o compensază prin *caritate*, și astfel aduce pacea și liniștea în stat.

Acesta a fost motivul, pentru care statele în totdeauna s-au găsit și-și vor găsi sprijinul și tăria în religiozitate.

Biserica este școala cea mai desăvârșită, cari dă statului membri bine pregătiți și bine formați pentru toate nevoile și împrejurările vieții, ușurându-i foarte mult sarcinile.

Dacă statul are nevoie de membri luminați, apoi biserică prin învățărurile sale ridică pe om la cunoștința adevărurilor celor mai înalte, la Dumnezeu, făcându-l înțelept, prudent și prevăzător.

De-i trebuie statului membri cinstiți și morali, nimic nu poate influența mai mult asupra inimii omenești decât divinile învățături și exemple ale Bunului și blândului Iisus, — numai ele îndulcesc caracterile și înobilează simțirile.

Când statul și patria ar fi în primejdie și ar avea nevoie de apărători devotați, tot biserică îi vine în ajutor, căci ea punând pe fiecare sub scutul și protecțunea lui Dumnezeu, întărește pe cel slab, încurajază pe cel fricos și face din fii săi stânci de granit, pe cari nu le poate mișca din loc nici o putere dusmană.

Când statul dorește pacea internă și armonia, între membrii săi, biserică este aceia care smulge din suflete egoismul, mândria și răutatea, transformând pe cel îngâmfat într'un suflet respectuos, bland și compătimitor, și face din elemente opuse —una în Hristos,—cu dragoste frățească unul pe altul iubind și cu cinste unul pre altul mai mare făcând (Rom. XII 10).

Deare statul nevoie de înflorire și de desvoltare economică, de membri muncitori, harnici și economisti; Biserică prin învățăturile sale, prin credința și nădejdea, ce ea sădește și aprinde în suflete, încurajază la muncă și întreprinderi folositoare, cari aduc bogătie și prosperitate.

Biserica își exercită influența sa binefăcătoare asupra tuturor membrilor statului,—căci:—bătrâni, tineri, barbați, femei, saraci, bogăți,—toți sunt puși în armonie desăvârșită și unii față de alții, și față de stat, în toate momentele și împrejurările vieței prin dragostea cea intru Hristos.

Astfel Biserică cu Păstorii, reprezentății ei, au o înaltă și nobilă solie față de stat patrie.

Păstorii fiind propoveditorii religiozității și moralității, fiind propoveditorii adevărului absolut și a tot ce rezultă din el, fiind săditorii binelui și a tuturor virtuților, nu sunt altceva, decât păzitorii ordinei și armoniei sociale, străjerii autorității statului, apărătorii binelui comun, sunt siguranța fericirei individului, a națiunei și a patriei.

Cu cât deci păstorii vor fi mai bine pregătiți și mai conștienți de importanța menire, ce o au în ordinea statului, cu cât vor lucra mai cu dor și drag în împlinirea misiunii lor, cu atât sarcina guvernatorilor statului se ușurează. Preotul conducând mințile și inimile pe calea adevărului și

ă binelui, întărindu-le în dreptate și în dragostea de cinste, le-au făcut să respecte legile statului, să se supună de voie și cu plăcere autorităților, împlinindu-și fiecare datoria cu drag, fără a mai fi nevoie de mijloace constrângătoare.

Astfel biserică și păstorii ei sunt niște puternici factori ai desvoltării intelectuale și morale ai individului, sunt un puternic ajutor al ordinei sociale și niște străjeri neadormiți ai siguranței statului și a patriei.

CAP. I.

§. 3.

Condiții canonice pentru cel ce se pregătește la preoție, — fizice și morale.

Preotul fiind în mijlocul poporului reprezentantul și propoveditorul sentimentelor religioso-morale, precum și mijlocitorul între Dumnezeu și om, — este necesar ca el să fie împodobit cu cele mai frumoase însușiri și calități trupești și sufletești, vrednice de înaltul și sfântul său oficiu, — și apoi în tot ce este bun și placut, să fie superior enoriașilor, și păstoritilor săi. — De aceia în totdeauna s'au cerut candidaților de preoție mai multe condiții fizice și morale.

a) *Condiții fizice.* Corpul este organul sufletului, prin care nu numai că se oglindesc dispozițiile sufletești, dar chiar se aduc la îndeplinire, aceste dispoziții. Prin mijlocirea corpului și organelor corporale se împlinesc și toate oficiile preoțești. Apoi corpul fiind partea văzută a omului, el este cel ce produce cele întâi impresiuni în sufletul poporului, de la cari impresiuni atârnă

foarte mult cele întâiu succese. Pentru aceste motive încă în vechiul Testament se alegeau pentru slujba Templului acele persoane, cari nu aveau nici un defect corporal.

Nu se primea la slujba Templului: orbul, șchio-pul, cel cu nasul turtit sau cu prisos în membrele corpului, cel cu piciorul ori mâna frântă, ghebo-sul, cel cu albeață pe ochi, cu bube pe corp și famenii. (Levit XXI, 17—20).

Și tot aceleași condițiuni se ceri și în biserică nouului Testament. Candidatul de preoție trebuie să aibă în întregime toate membrele corpului și să nu-i fie alterate simțurile. Așa, nu poate fi primit la preoție acela căruia îi lipsește o mâna, un picior, văzul, auzul, limba, nasul (C. 78 Ap.), cel ce nu poate suferi de loc vinul ori tămâia, sau i-ar lipsi un deget mai ales de la mâna dreaptă, cu care dă bine-cuvântarea; sunt respinși de la preoție și castrații de bunăvoie (C. 22 Ap.—C. 1 s. I ec.) precum și cei ale căror facultăți mintale sunt zdruncinate, cum sunt nebunii și idioții (C. 79. Ap.)

Candidatul de preoție trebuie să fie deplin sănătos și să nu sufere de vre-o boală, care l-ar împedeca de la împlinirea datoriilor sale preoțești; se cere încă să aibă o constituție tare și rezistență spre a putea îndură toate oboselile și neajunsurile, la cari este expus în fiecare moment. Se cere asemenea o vîrstă matură, ca să fie copță la minte și la trup, anume: 40 ani pentru a fi hirotonit Episcop, 30 ani pentru preot și 25 ani pentru diacon (C. 14 sin VI ec).

Se cere de asemenea ca cel ce este candidat de preoție să aibă ce cât cu puțință o față și un chip plăcut, o statură potrivită, o vorbire clară și o voce cât se poate mai puternică.

b) *Condiții morale.* Cu cât sufletul are un preț neasămănat mai mai mare de cât trupul, „*căci ce va da omul schimb pentru sufletu său?*“ zice Mântuitorul (Mt. XVI, 17), pe atât și curățenia sufletului și a vieții morale a preotului este mai de preț înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. De aceia atât sf. Scriptură, cât și sf. Părinți și hotărările sinodale cer candidatului de preoție, să fie împodobit cu anumite calități morale și o vrednicie deosebită.

Sf. Ap. Pavel scrie lui Timotei: „*Mâinile curând pe nimene să nu-ți pui. . . păzește-te pe tine însuți curat*“ (I, Tim. V, 22). Se cuvine Episcopului (oricărei trepte preoțești) să fie fără de prihană, bărbat al unei femei, privighetor, treaz cuviincios, iubitor de străini, învățător, nu bețiv, nu bătăuș, ne doritor de căstig urât, ci bland, nesfadnic, nelacom“ (I, Tim. III, 2—3 și Tit. I, 7—9).

Sfinții Părinți ca Grigorie de la Nazianz, Ion Hrisostomul, Vasilie cel mare și al. l. înțelegând cât de înaltă este misiunea preoțască și ce fel de însușiri morale trebuie să aibă un servitor al altarului, mult timp au fugit de preoție, iar când au primit-o, de și erau împodobiți cu calități morale neîntrecute până în ziua de astăzi, totuș au primit preoția cu multă sfieală.

În special se cere, ca cel ce râvnește preoția să aibă credință dreaptă, nădejde tare și dragoste nefățarnică către Dumnezeu, probate prin viață cuvioasă (evlavioasă) și curățenia moravurilor. Si de aceia nu sunt primiți la preoție persoanele de curând botezate, sau acei cari s-au botezat în timp de boală (can. 80 Ap.; C. 12 Neoc.), cei cari au căzut din credință în timpul persecuțiilor (C, 10 sin I ec.), apoi cei ce s-au dovedit, că au făcut furtișaguri, că s-au călcăt jurământul făcut, curvarii,

preacurvarii, (C. 25, 61 Ap. C. 9 s. Neoc). ucigașii, chiar cei fără voie, (Grig. Nis. 5), bătăușii (C. 27 Ap.), simoniacii (C. 22 sin VI ec.).

Aceste condițiuni morale sunt atât de trebuitoare candidatului de preoție, în cât, chiar dacă din diferite împrejurări ar fi primit hirotonia, și în urmă să a dovedit, că a fost vinovat de asemenea păcate, canoanele îl exclud din treapta sa (C. 9 și 10 sin I Ec).

Prin legea clerului mirean se mai cer și următoarele condiții morale de la cel care este a se hirotoni preot:—Să nu fi fost condamnat pentru vreo crimă, sau pentru vreunul din delictele următoare: fals, furt, înșelăciune, abuz de încredere, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri, delapidare de bani publici, mituire și spargere de sigiliu, sau la o pedeapsă mai mare de 15 zile închisoare, pentru orice alt delict prevăzut de codul penal” (Art. 15).

Astfel cel ce se pregătește pentru primirea hirotoniei este dator, ca neîncetat să gândească cu tot dinadinsul asupra înaltei chemări preoțești, îspitindu-se în tot timpul pe sine și văzându-și neajunsurile și slabăciunile morale, să se silească din răsputeri a le înlătură și a se împodobi cu tot felul de virtuți, după cum îndeamnă Ap. Pavel în epistola cătră Filipini: „*Câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt prea iubite, câte sunt de laudă, orice virtute, orice laudă, acestea să gândească* (IV, 8).

Iar când ar vedea candidatul de preoție că-i lipsesc aceste calități și nici nu și le poate însuși atunci mai demn, mai de cinsti și mai folositor este și pentru sine și pentru biserică și să-și caute o altă ocupație în viață potrivită inclinațiilor și aptitudinilor sale.

§ 4.

Vieața ireproșabilă a preotului și curățenia
în căsnicie

Misiunea pastorală este dumnezeească, atât după origină, cât și după scop și mijloace; este un oficiu în care lucrează direct mâna lui Dumnezeu, este o servire atât de înaltă încât Îngerii abea îndrăznesc a privi la ea cu frică și cu cutremur.—La această dumnezeească slujbă este chiemat preotul spre a fi ca organ văzut, ca reprezentant a lui Dumnezeu, spre a sevârși lucrul Lui și a vesti adevărul Său. Cel ce ș-a luat asupra-și această sfântă și dumnezeească sarcină în tot momentul și pretutindene, trebuie să fie conștient de aceea ce este și reprezentă el, neconcenit să-și amintească, că odată îmbrăcat cu haina preoției, nu mai este cel de altădată și nici nu mai este al său; ci este îmbrăcat întru Hristos, aparținând de acum Lui și Bisericii Sale, este înoit după chipul Celui ce l-au rezidit pe el.

Așadar, cel ce a primit hirotonia e dator ca: în vorbe, în fapte, în mișcări, în felul de a se purta, în toate momentele și împrejurările vieții, să fie în conformitate cu oficiul și misiunea ce el reprezintă. Să se silească ca în totul și pe cât cu putință, să urmeze pe Mai Marele Păstorilor Iisus Hristos, pe care nimene nu L'a putut vădi (invianovăți) de păcat, dându-se preotul singur pe sine turmei ca model de vieată și purtare, ca astfel nimenie să nu-l defaime, după sfatul și îndemnul Ap. Pavel, cari zice: „*Nimene să nu defaime tinerețele tale, ci te fă pildă credincioșilor, în cuvânt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință și curățenie (I Tim. IV, 12) și toți să-i dea mărturi bună (I Tit. III, 7).*

Numai când vieața preotului va fi în totul fără prihană și nevinovată ferindu-se de tot ce înjosește și scandalizază, și când va duce o vieață cuvioasă împodobită cu toate virtuțiile, atunci va dobândi stima și încrederea păstorilor săi, cuvântul îi va fi cu placere ascultat și sfaturile îndeplnite. Numai atunci oile vor auzi glasul păstorului.

În special pentru ca vieața preotului să fie fără prihană, va trebui:

a) Prin faptele și vorbele sale, să arăte o *adâncă credință în Dumnezeu și în toate adevărurile descoperite*, — pe care le învață Sf. Biserică creștină ortodoxă. — Să aibă în El *tare nădejde* că-i va dăruì bunurile ce a făgăduit aleșilor Săi, — și oricare ar fi necazurile și durerile, ce l'ar lovî în vieață, să nu se întristeze, ca cei ce n'au nădejde. — Să fie adânc pătruns de *dragostea lui Dumnezeu*, care se face văzută în dragostea pentru Biserică, pentru rugăciune, în dragostea de misiunea sa și în dragostea către fiii săi sufletești; — iar această dragoste să fie ca și aceia, pe care au avut-o Iisus Hristos pentru Biserica Sa, în cât s'au dat sufletul preț de rescumpărare pentru ea.

b) Este dator preotul să arăte cel mai mare respect atât față de Biserică cât și față de toate obiectele sfințite trebuitoare cultului și ierurgiilor bisericești. Când a intrat în Biserică să fie cu deplină evlavie vrednică de casa lui Dumnezeu, și servindu-se de obiectele sfințite, să umble cu dânsenele cu bună-cuviiță. Preotul, care nu are destul respect față de cele sfinte, săvârșește un sacrilegiu și dovedește necredință și înstrăinare dela Dumnezeu. Orice serviciu religios public ori particular să-l săvârșească cu cea mai adâncă cucernicie și

bunăcuvîință, cu credință și din inimă, fără grăbire și fără a îndrăznî să lese ceva din rugăciunile și formele hotărâte prin tipicul și practica bisericească. Întreaga ființă a preotului în timpul rugăciunei să inspire și să întărească convingerea în credincioși, că el singur este pătruns în adâncul sufletului de puterea ei și simte mult tot ceia ce face. — Cea mai mică știrbire în serviciile religioase ori lipsă de evlavie, are cea mai dăunătoare înrâurire asupra sufletului creștin. — Se mai cere de asemenea, ca preotul să cunoască bine rânduiala diferitelor ierurgii, ca nu cumva făcând greșeli în cetire ori în mișcare, să devină obiect de râs și de critică.

Evlavia cătră cele sfinte să fie curată și lipsită de superstiții și bigotism, să fie sinceră și nefătănică, departe de orice ipocrizie și farisaism, căci falșitatea se simte imediat și atunci se distrug sufletele în loc să fie întărite.

c) Față de sine însuși preotul întotdeauna trebuie să aibă cea mai mare băgare de samă, considerând persoana sa nu numai ca om și ca creștin, dar încă în tot momentul, să-și amintească de înalta demnitate preoțească, cu care este îmbrăcat. Deci este dator să aibă cel mai desăvârșit *respect* de persoana sa, ca astfel să-și poată atrage respect și dela enoriașii săi. Respectul de sine se va arăta atunci, când atât sufletul cât și trupul preotului vor rămâne curate și neîntinate cu gânduri, vorbe ori fapte necuvioase.

Respectul de sine se arată atunci, când preotul se silește din toate puterile a'și îmbogăți mintea cu tot felul de cunoștinți folositoare servirei sale, când înțelepciunea cea de sus îl călăuzește și când frica Domnului, care este începutul înțelepciunii

il stăpânește. Preotul se respectă și atunci, când nu dă loc în inima sa decât la sentimente nobile și frumoase, înădușind și alungând pe cele contrare și neîncetat rugându-se cu psalmistul: «*Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule!*» — Se respectă preotul, când dorește și lucrează cu stăruință numai ceiace este bun și folositor bisericii, neamului și patriei, când preotul se silește a deprinde și a-și întărî voia la împlinirea poruncilor Domnului și în legea Lui cugetă ziua și noaptea, putând zice împreună cu Apostolul neamurilor: „că întru dreptate și întru curăția cea Dumnezeiască, nu întru înțelepciunea trupească, ci întru Darul lui Dumnezeu am petrecut în lumea aceasta“ (II Cort. I, 12). Atunci desigur va câștiga respect dela păstorii săi și nimeni nu va îndrăznî a-i impută ceva.

d) Ireproșabilă va fi purtarea preotului, când va fi cumpătat în toate plăcerile și poftele corporale, privindu-le pe acestea nu ca scop al vieții, ci ca pe niște mijloace a unui scop mai înalt, în toate păzind o măsură cuviincioasă după învățătura Apostolului care zice: «*Ori de mâncăți, ori de beți, sau altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*». (I Cort. X, 31).

Necumpătarea preotului în mâncare și mai ales în băutură este cea mai josnică pildă în ochii parohienilor săi și prin aceasta preotul își pierde stima și respectul lor. El este dator a se păzi de aceasta cu atât mai mult, cu cât el are misiunea de a combate beția, cel mai distrugător viciu, ce omoară pe mulți. Chiar în ocaziunile și petrecerile cele mai nevinovate familiare, dela care nu se poate sustrage, preotul încă e dator, să fie cumpătat și cu multă prevedere.

Deasemenea demnitatea preotului cere, ca și în îmbrăcăminte, să păzască buna cuviință și modestie. Pe cât de necuviincioasă este o îmbrăcăminte murdară și neîngrijită, pe atât de nepotrivită este o îmbrăcăminte luxoasă și cu culori variate. Preotul trebuie să știe că frumusețea sa nu stă: „În împletiturile părului și a infășurăturei aurului sau a îmbrăcămintei hainelor, ci în omul cel ascuns al inimei....intru nestri căciunea duhului celui bland și lin, care este înaintea lui Dumnezeu de mult preț“ (I Petru III, 3-4). Foarte bine se potrivește preotului și zicătoarea: «Să se poarte cum — și vorba și să vorbească cum — și portul.»

Cea mai mică neseriozitate din partea preotului în haine și port îi atrage critica și ridicoulul.

e) Vieată ireproșabilă va avea preotul, când în relațiunile cu ceilalți oameni, se va purta cu bună cuviință, dând respectul și cinstea cuvenită fie căruia: pe cei mai bătrâni tratându-i ca pe niște părinți, pe cei de o vârstă, ca pe niște frați; iar pe cei mai tineri, ca pe chiar copii săi. Când vine față de parohienii și fii săi sufletești, în orice ocazie preotul să nu aștepte a i se arăta semne de respect, chiar de și el le merită, ci e bine ca el mai întâi să-i provoace la aceasta prin o salutare cuviincioasă, demnă și plină de dragoste, urmând pildei Mântuitorului, care în totdeauna saluta pe ucenicii și ascultătorii săi, zicându-le „pace vouă“.

f) Pe lângă cinstea și onoarea arătată altora, preotul singur e dator, să se silească a'și agonisi aceste frumoase însușiri, care îi sunt atât de trebuitoare, încât sunt identificate cu preoția, după cum se vede din modul de adresă și titulara, cu care

păstorii onorează pe părintele lor sufletesc, numindu-l „*cinstite părinte*“! „*onorabile părinte*“!

Sf, Ap, Pavel zice: „*Se cuvine Episcopului să fie cucernic*“ (I Tim. III,₂; Tit. II,₂, 7).

Cinstea este cununa cea mai prețuită a preoției și cu adevărat Ap. Pavel o consideră mai de preț de cât chiar viața aceasta: „*Mai bine, zice el, îmi este mie a muri, de cât lauda (cinstea) mea să o facă cineva zădarnică*“ (I Cort. IX, ₁₅).

Dacă orice om, ce și-a pierdut cinstea, este ca un mort între vii, apoi cu atât mai mult un preot necinstit este obiectul celui mai înjositor scandal între păstoriții săi.

Spre a nu i se putea face această grea și rușinoasă imputare, va trebui ca preotul, în totdeauna în relațiunile cu lumea să se poarte cu cea mai mare curătenie sufletească și sinceritate, să nu ascunză nici să schimbe adevărul; vorbele și faptele sale să pornească din inimă curată, libere de orice consideraționi personale, de calcule și prejudecții. Să-și dea cuvântul cu multă chibzuință și precumpărare, dar când și l-a dat odată, să și-l țină cu cea mai mare sfîrșenie, căci mult pierde preotul, care nu se ține de cuvânt, sau se poartă ca o trestie clătită de vânt. În afacerile materiale, nimene să nu-i poată imputa vre-o incorectitudine, ci să fie cinstea personificată, căci numai aşa va aduce mari foloase misiunei sale pastorale.

g) Să păzască cea mai mare prudență în expresiuni și în purtare față de orice om, dar mai ales față de persoane de distincție, sau cu cari nu are ocaziune a veni mai des în contact, căci cea mai neînsemnată greșală atrage preotului critici aspre și ridicolul. În tot momentul săși amintescă de sfatul Mântuitorului, care zice: „*Fiți*

înțelepti ca șerpii și simpli (sinceri) ca porumbii“ (Mt. X₁₆,).

h) E necesar ca preotul să fie foarte circumspect, când stă față de femei; și dacă nu-i șade bine să întrebuițeze aşa numitele manieri elegante și cavaleresti, ce l-ar face ridicol, — apoi cu atât mai mult trebuie să se păzască, ca nu cumva prin vorbe, priviri, gesturi ori mișcări nechibzuite, să dea loc la presupunerea, că el ar avea oarecare intenții nepermise, ceia ce ar avea ca rezultat jignirea simțimântului religioso-moral și deconsiderarea tutelor preoților. Nu-i sunt iertate preotului nici aşa numitele glume prietenești, căci chiar de se par pentru un moment plăcute, totuș ele contribue la perderea seriozității, ce trebuie să caractereze pe un preot.

i) Pentru ca preotul să fie scutit de critici, va trebui, ca el încă să se poarte cu aceiaș dragoste față de toți fii săi sufletești, nefăcând deosebire de clasă, de avere și de rang, ci servind pe toți deopotrivă cu aceiaș bunăvoiță, știind că înaintea lui Dumnezeu: „*Nu este Iudeu, nici Elin, nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească nici femeiască, ci toți una intru Hrisos Iisus*“ (Gal. III, ₂₈).

Astfel purtându-se preotul își va atrage respectul și cinstea din partea enoriașilor săi și va împlini dorința Apostolului Pavel: „*Ca nimene să nu defaime tinerețele sale, dându-se pildă credințioșilor, în cuvânt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință și în curațenie*“ (I Tim. IV, ₁₂).

Continuare.

j) Datoria de căpitenie a preotului de a-și păzi viața neprihănita și de a nu se face obiect de critică în fața fiilor săi sufletești îi impune, că

el să aibă cea mai mare grijă, ca nu cumva să se încuibeze în sufletul său păcatul *mândriei*, pe care Sf. Scriptură îl numește „*păcatul diavolului*“, și care constă în nemăsurată prețuire a meritelor sale și înjosirea și neconsiderarea altora, în nechibzuita dorință de slavă deșartă, de ono-ruri și chiar laude nemeritate. Acest păcat atrage cel mai mare dispreț asupra oricui l-ar avea, dar mai ales asupra preotului. Oricâte alte calități frumoase ar avea un preot, dacă el va fi mândru și îngâmfat cu păstorii săi, toate acele calități nu vor prețui nimic și nici îi vor folosi la ceva; iar poporul la rândul său va fi și el răce și indiferent față de dânsul, ba chiar îl va disprețui. Aici mai mult ca oriunde se aplică minunat cuvintele Mântuitorului: „*Cu ce măsură veți măsura, cu aceia vi se va măsura, cu vîrf și îndesat*“ (Mc. IV, ²⁴).

Mândria atrage nu numai disprețul oamenilor, dar *îndepărtează pe preot și de la Dumnezeu și-l înstrăinează de Harul său* (Iacob IV, ⁶).

k) Preotul fiind dator a se feri de mândrie, trebuie să se îmbrace cu virtutea *umilinței creștine*, (smerenia) după îndemnul Mântuitorului care zice: „*Învățați-vă de la mine că sunt bland și smerit cu inima*“ (Mt. XI, ²⁹). Această virtute o dobândește, când neîncetat va cugeta pe de o parte la înalta dernitate la care e chiemat, iar pe de altă parte la slăbacirea și neputința sa, neatribuindu-și siesi nici un merit, ci Harului lui Dumnezeu, zicând ca și Apostolul Pavel: «*Prin Harul lui Dumnezeu sunt, ce sunt*» (I Cor. XV ¹⁰) și imitând pe acest Apostol, care cu toate meritele sale extraordinare, totuș se *smerește până a se considera ca nevrednic de a purta numele*

de apostol (I Cor. XV, 8-9). Apoi umilință și modestie creștină va arăta preotul, când în relațiunile cu oamenii, se va sili să poarte neputințele celor slabî, lucrând nu spre plăcerea sa, ci spre plăcerea aproapelui, în bine spre zidire (Rom. XI, 1-2). „Nimic să nu facă prin prigonire sau prin mărire deșartă, ci în smerenie pe altul socotind a fi mai de cîste de cît pe sine.“ (Filip II,3). Pe cît însă e de recomandată preotului, umilința creștină, pe atît de mult el trebue să se ferească de slugărnice și înjosire care atinge însușoficiul sau demnitatea preoției.

1) Pentru ca persoana preotului să fie vrednică de respect, apoi el trebue, să se caracterizeze și prin blândeță. „Se cuvine Episcopului să fie bland . . . să fie lin cătră toți, fără de răutate“ (I Tim. III, 3; II, T. II 24). Blândeță arată o inimă bună și îngăduită, ea atrage păstorului iubire și respect din partea fiilor săi sufletești. Un suflet bland păstrează în totdeauna și cătră toți, o purtare binevoitoare, prietenească, și îngăduită, arătând fie-căruia dragoste creștinească. Preotul bland trebue să-și păstreze pacea și liniștea sufletească, chiar în împrejurări neplăcute și supărătoare ; iar prin aceasta îi va crește meritul foarte mult, căci și Mântuitorul: „Ocărându-Se împotrivă n'a ocărât și pătimind n'a îngrozit (I. Petr. II. 23) pe călăii Săi, ci din contra Sarugut pentru dânsii“.

Preotul e dator a arăta blândeță și liniște sufletească chiar atunci, când va fi nevoie să mustre și să certă greșelile și nedreptățile fiilor săi sufletești, fără însă a da loc mâniei în inima sa ; „știind că mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu“ (Iacob I, 20).

Dacă este o cerință atât de imperioasă impusă preotului de a nu răspunde de cît cu liniște su-

fletească și blândeță chiar celor ce-l provocă, cu atât mai mult el este dator, să se ferească ca de foc, să nu provoce pe nimene cu nimic supărător și jignitor.

m) Deasemenea preotul este dator, să fie cu cea mai mare băgare de seamă, ca nu cumva să se sălașluească în sufletul său păcatul *mâniei*, care întunecă dreapta judecată și este începutul și izvorul tuturor nedreptăților și faptelor criminale. — Tot aşa el va trebui să fugă ca de un mare și păgubitor rău, de discuții aprinse și înverșunate, de sfezi, de procese și de tot ce poate întreține dușmânia, știind că el este servitorul și urmașul Celui ce au adus pacea pe pământ.

Cu atât mai mult încă trebuie, ca preotul să se ferească, ca să nu ajungă la înjositoarea stare de sălbăticie, de a se bate cu cineva sau a lovî pe fii săi sufletești. Spiritul, de care trebuie să fie pătruns preotul ortodox, este de a bine-cuvânta și tămăduì neputințele fiilor săi, iar nu de a lovî și de a zdrobi.

În învățăturile pastorale pe care Sf. Ap. Pavel le dă lui Timotei și lui Tit, oprește pe Episcop și pe prezbiter *de a fi mânios, sfadnic și bătăuș* (I Tim. III, 3, Tit. I, 7).

n) Temelia pe care s'a clădit creștinismul în lume este *dragostea cătră aproapele*, fără de care nici dragostea cătră Dumnezeu nu are valoare. Dragostea cătră aproapele însă nu se poate pricepe fără acte de milostenie sufletești și trupești;—și numai creștinismului îi revine meritul, că a putut tămăduì multe rane, de care suferea lumea păgână, și a făcut să înceteze multe dureri și amărăciuni.

Preotul fiind propovăduitorul înaltului principiu

de caritate creștinească, trebuie să fie totodată și un exemplu viu al celui mai nobil simțimânt; numai atunci semânța creștină va prinde rădăcină, numai atunci sfatul său va fi implinit — și nu va auzi greaua și aspra imputare; „*doctore vindecăte pe tine*“.

Astfel preotul trebuie să fie pătruns mai mult ca oricine de virtutea *iubirei de aproapele și a compătimirii*. Inima sa să fie simțitoare la toate nenorocirile și durerile fiilor săi și să nu le treacă cu vederea, precum au făcut preotul și levitul din vechiul testament, ci ca samariteanul plin de milă să aducă din propriile sale mijloace alinare și îndulcire: suferindului, văduvei, orfanului, bătrânelui, neputinciosului, străinului etc; iar când mijloacele sale nu-i ar fi îndestulătoare, atunci el să fie începătorul și susținătorul stăruitor a oricărora fapte filantropice particulare ori publice. Atunci va putea zice preotul ca și dreptul Iob: „*Ochiu am fost orbilor și picior șchiopilor; eu am fost tată neputinciosilor și am ajutat orfanului, carele nu avea ajutor*“ (Iob, XXIX, 12—16).

Precum la ajutorarea nevoilor și durerilor trupești preotul trebuie să fie în frunte, tot întâi trebuie să fie el și la alinarea și la îndulcirea durerilor sufletești ale păstorîilor. De la graba și exactitatea, cu care preotul va căuta să tămăduească acestea, atârnă progresul moral și religios al turmei, cum și buna starea sa materială. Preotul deci mai mult ca oricine, va trebui să măngâie, să sfătuiască, să învețe, să încurajeze, să înțarească sufletele cele scârbite și să le alineze înțristarea.

o) Pentru ca preotul să poată răspunde acestor

îndatoriri și să nu-și atragă imputarea năimitului, va trebui să fie scutit de *patima iubirei de argint și a câștigului urât*, pe care hotărât le oprește sf. Ap. Pavel (I Tim. III, 3; Tit. I, 7); să nu-și dea argintul său cu camătă și daruri necinstitite, să nu râvnească, nici să primească, să se păzească de patima *lăcomiei și a avariției*, care suunt mama tuturor nedreptăților, furtișagurilor, impilărilor și a unei vieți mizerabile, după cum zice Sf. Ap. Pavel: „*Cei ce vor să se îmbogățească cad în ișpite și în curse și în multe pofte nebunești și în vătămare... căci iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților*“ (I Tim. VI, 9—10).

Nimic nu atrage preotului mai mult dispreț ca lăcomia și avariția; iar cele mai adânci dezbinări dintre păstori și păstorite au fost provocate de aceste patimi.

Păzindu-se preotul însă de aceste patimi, nu-i este oprit de a se folosi de darurile benevoile, ce-i aduc fii săi sufletești din dragoste, și a face chiar cuviincioase economii, din care să-și poată întâmpina nevoile familiare și cele ale parohienilor săi.

O condiție esențială din partea preotului spre a'și putea împlini datoria dragostei cătră parohienii săi, este să fie harnic și activ; să nu se lenească, nici să pregețe în săvârșirea binelui, ci din contra singur să caute ocaziunea de a'l să-vârși; să fie neadormit și să lucreze ziua și noaptea, cu timp și fără de timp,—ca astfel să nu audă strașnica imputare de la oameni și de la veșnicul Judecător că a fost *slugă vicleană și leneșă*.

§ 5.

Curătenia preotului în căsnicie.

Vieața preotului pretutindene și în toate împrejurările trebuie să fie model de cuvioșie, ca astfel pe de o parte, să fie scutit de critici, iar pe de altă parte dând exemplu parohienilor săi, să fie îndemnul cel mai puternic al îndrumării lor spre o vieată bună.

Animalitatea și înverșunarea sexuală a fost în totdeauna izvorul celor mai mari răle sociale: a boalelor, a sărăciei și a distrugerei familiei și a neamului. Această patimă este cu atât mai primejdioasă societăței, cu cât ea pătrunde și-și găsește loc în toate păturile sociale.

Astfel în această direcțiune preotul va avea mult de luptat, dar spre a lupta cu succes, trebuie ca el singur, ca și în alte direcțiuni, să fie mai întâi de toate model de castitate și de curătenie trupească.

Încă înainte de căsătorie și de hirotonie, preotul trebuie să-și fi păzit tineretele sale absolut curate și să fi intrat în căsătorie virgin de orice păcat trupesc, ceeace este o condiție indispensabilă pentru hirotonie (C, 17 Ap.); și tot aceeaș condițione se cere și pentru soția sa. „*Se cuvine Episcopului (prezbiterului) să fie fără de prihană barbat al unei femei*“, (I Tim- III, 2) zice Ap. Pavel. Iar după căsătorie trebuie se trăească cu soția sa în cumpătare și moderațiune „*Stăbăndu-și vasul său întru sfințenie și cinste, iar nu în pofta pătimășă ca și păgânii, cari nu cunosc pe Dumnezeu*“, (I Tesl. IV, 4—5) „*și având soție să fie ca cel ce nu are*“ (I. Cort. VII, 29).

Deasemenea și soția preotului trebuie întru toate

să fie credincioasă legăturii conjugale; iar această datorie este atât de absolută, încât preotul, a cărui soție a calcat curătenia conjugală, său trebuie să se despartă de ea, sau este depus din demnitatea preoțască (C. 8. Neoces).

Dacă unui preot i se cere viață cumpărată cu însăși soția sa, cu atât mai mult el trebuie să observe cea mai desăvârșită curătenie în afară de legătura conjugală. Canoanele bisericești (C. 25 Ap.; c. 4 sin VI ec) caterisesc pe Episcopul, prezbiterul și diaconul întinat cu femei străine, ca pe niște nevrednici de dumnezeeasca servire, la care Îngerii numai privind se cutremură.

Chiar în relațiunile sale pastorale preotului i se cere multă înțelepciune și prudență, când vine în contact cu feinei și mai ales cu de acelea a căror reputație este îndoelnică, ca astfel nici să fie presupus de vre-o incorectitudine. „*Se cuvine Episcopului (prezbiterului) să fie neprihănit*“ (I Tim. III, 2; Tit. I, 8 «*și nimeni să nu da faime tinerețele sale*», (II Tim. II, 22).

Tot asemenea și preotul văduv este dator a păzii cea mai mare curătenie trupească, ca astfel să nu fie un obiect de scandal și de dispreț al fiilor săi sufletești.

§ 6.

Educațione specială, veghere și întărirea voinței în lupta cu ispitele.

Însemnatatea misiunii preoțești precum și caracterul său divin și veșnic pretind, dela cel ce se devotează acestei chiemări o specială pregătire și educațione, potrivit cu scopul ce urmărește această misiune.

Dacă e necesară o pregătire specială pentru

orice fel de ocupațiuni publice ori private, fie cu caracter intelectual, moral ori material, cu atât mai mult e necesară pregătirea și educațiunea specială pentru preoție. Aici, mai mult ca oriunde, persoana trebuie să fie pătrunsă în adâncul sufletului de importanță și sfîrșenia misiunei ce are a îmbrățișa; să se identifice, așa zicând, cu toate cele ale preoției, să o iubească mai mult ca pe bunul cel mai înalt și să simtă mulțamire și bucurie numai în biserică și cu cele bisericești și preoțești.

Aceste simțiminte însă nu se dezvoltă în sufletul viitorului preot prin mijloace teoretice, ci numai prin o timpurie și neîntreruptă obișnuință cu cele bisericești și preoțești, *prin exemple și exerciții cu acte de cucernicie*. De aceia este necesar ca preotul să fi fost, așa zicând, format în biserică, crescut în atmosfera bisericească, să fi fost hrănит și să fi respirat duhul bisericii, ca astfel să poată zice cu Psalmistul „*Râvna casei Tale m'au mâncat (Dumnezeule:) (68-9)!*“

Numai o creștere bisericească aprinde în suflet dragostea și devotamentul pentru misiune și asigură succesul pastoral. Oricât de îngrijită ar fi educațiunea și pregătirea preotului din orice alt punct de vedere, ea nu ar fi completă, fără creștere în duhul bisericesc, căci va face din preot un luminat și corect funcționar bisericesc, *niciodată însă un preot pătruns și conștient de misiunea sa* și bisericei nu-i trebuesc funcționari ci misionari și apostoli.

Preotul fiind păstorul unei turme, pe care o va conduce prin toate împrejurările vieții, are nevoie și de o creștere și pregătire intelectuală. El cu adevărat trebuie să fie lumina lumei.

Preotul pentru a răspunde cu succes tuturor trebuințelor sociale, se cuvine ca pe lângă cunoștințele teologice speciale, să fie înzestrat și cu cunoștință generale cât se poate de complete, potrivit gradului de cultură și de civilizație socială.

El trebuie să aibă cunoștință despre evenimentele și desvoltarea istorică a omenirei, dar mai ales a neamului său, ca astfel având înaintea ochilor oglinda trecutului, să poată fi un destoinic îndrumător al poporului cătră idialul său în viitor.—

Trebue să aibă o cât mai dezvoltată cunoștință a științelor pozitive, care pe deosebire îi largesc orizontul cugetării, iar pe de altă parte îl pun în pozițiiune de a răspunde mai ușor și tuturor obiecțiunilor și îndoelilor religioase, stabilind astfel armonia firească dintre știință și religiune.

Preotul are de asemenea nevoie de cunoștință literare și limbistice, clasice și moderne și mai ales ale limbei materne, ca astfel să poată avea la îndămână cât mai multe izvoare de cugetare omenească profană și religioasă, ce-l ridică într-o atmosferă mai luminoasă și care are o înrâurire hotărâtoare asupra încrederei și ascultării, ce trebuie să inspire fiilor săi sufletești.

Nu mai puțin preotul trebuie să aibă și o cultură artistică, care nu numai că are o profundă înrâurire asupra educațiunei sufletului; dar în același timp prin aceasta, se pune în concordanță cu tendința perpetuă a bisericei creștine, care întotdeauna a fost promotoarea și susținătoarea culturii artistice și estetice, din toate punctele de vedere, pentru înălțarea și inobilarea sufletelor omenești.

Mai presus însă de toate aceste cunoștință, preotul nu trebuie să fie lipsit de cunoștințile filozofice,— căci dacă prima condiție pentru realizarea reli-

giunei este pogorârea lui Dumnezeu la om, desco-
perindu-i adevărurile eterne,—apoi a doua condi-
țiune asemenea celei dintăi este, ca și omul să se
înalte cu gândirea, cu simțirea și cu voința la Dum-
nezeu căutând să-și explice rostul său pe pământ.

În general preotul are absolută datorie, de a se
sili să fie deapurarea superior mediului-încunjurător,
după cum din punct de vedere moral, aşa și din
punct de vedere cultural. Si de aceia pe lângă o te-
meinică asimilare a cunoștințelor dobândite în școa-
lă, apoi încă o sfântă datorie are, ca neîncetat în cur-
sul vieții sale să citească și să se instruiască necon-
tenit fiind deapururi în curent cu progresele cul-
turale ce le realizează societatea. — Numai astfel
va putea să se mențină la reputația *de om cu*
patru ochi și se va impune cu stimă și respect
tuturor celor ce-l încunjoară.

Preotul fiind însărcinat să povățuească poporul
său prin toate împrejurările vieței, trebuie să aibă
o minte luminată și îmbogătită cu conoștință variată,
ca să nu fie un conducător orb.

Fiind judecătorul diferitelor neînțelegeri fami-
liare și sociale, preotul va trebui să aibă o putere
de judecată pătrunzătoare, vederi largi și să fie
pătruns de duhul dreptăței, ca astfel să liniștească
spiritele, să le împace și să aducă ordinea și mulțu-
mirea între ele.

Preotul va veni adesea în contact cu diferite
persoane și autorități, cari, fie din necunoștință,
fie din ambiție deșartă, vor atinge oficiul său;—și
în asemenea împrejurări preotul trebuie să fie cu
mult tact, înțelepciune și prudență, ca să nu jig-
nească pe nimeni și nici el să nu rămână umilit.

Mântuitorul a prevăzut toate împrejurările grele,
prin care vor trece discipolii Săi și dc aceea le

zice: „*Fiți înțelepți ca șerpii*“ (Mt. X, 16). Iar Ap. Pavel spune lui Timotei: „*Se cade episcopului (preotului) să fie învățător*“ (I Tim. III, 2), și despre sine zice: „*Tuturor toate m'am făcut, ca măcar pe unii să-i dobândească*“ (I Cort. IX 21)

Din cele zise, se vede lămurit, că preotul are nevoie și de o pregătire și cultivare intelectuală specială și generală, ca astfel să dobândească: o *îmaginecie vie și bogată*, o *memorie și o prevedere dezvoltată și o judecată sănătoasă, patruncătoare, dreaptă și serioasă*. Acestea îl vor ajuta foarte mult și în desvoltarea darului vorbirei, care este atât de necesar preotului.

Toate acestea, pe lângă ceea-ce Dumnezeu a dat fiecărui în mod natural, să dobândesc și se desvoltă prin muncă stăruitoare și sirguință în școală și mai ales în afara de școală, în tot cursul vietii.

II. Cultura viitorului preot e complectă numai, când pe lângă instrucțiune, adică pe lângă luminarea și cultivarea minței, i se dă și *educația necesară special*, adică când și inima este înobilată și înzestrată cu simțiri alese și frumoase, preoțești, iar voința este întărită prin deprindere din copilărie la acte potrivite misiunei preoțești. Numai cu asemenea condițiune însușirile minței vor avea preț și efect. Instrucțiunea formează pe omul cult și destoinic de multe fapte alcătuite cu meșteșug; educațiunea însă formează pe omul bun și destoinic de a'și împlini cinstit și conștiincios lucrul cel bun, ce i s'a încredințat.

Așadar, este cu atât mai de trebuință ca viitorului preot să i se înceapă educațiunea în direcțiunea bisericăscă și preoțească încă din frageda copilărie.

Este necesar dar, ca cei ce se pregătesc pentru

misiunea preoțească, încă din casa părintească să se deprindă în religiozitate și moralitate, — să li se insufle iubirea și respectul de la biserică și cele bisericești, — să fie deprinși cu rugăciunea cât de deasă, cu postul, cu modestia, cu înfrînarea, cu ostenelele, cu răbdarea, cu fapte de dragoste creștinească și în fine cu tot felul de fapte bune și frumoase abătându-i totodată de la cele răle, cum și de la contactul cu oamenii răi și înmărrăviți.

Aceste deprinderi cu faptele bune și morale în copilărie le însuflă părinții cu cuvântul și cu fapta. Așadar, în mare parte direcțiunea înimei și a voinței pentru preoție, se întipărește de către părinți, și aceasta are mare putere, pentru că întipăririle din copilărie rămân pentru toată viața.

Educațiunea se continuă în școala bisericească, unde se face și instrucțiunea și unde se întipărește cu tot dinadinsul caracterul vieții și duhului preoțesc. Astfel aici viitorul preot trebuie să se sărguească nu numai a întări și desvolta toate deprinderile bune și frumoase, dar încă prin supunerea și ascultarea de educatori, să înlăture orice neajuns ce ar avea și să devină desăvârșit de destoinic pentru dumnezeasca misiune preoțească.

Frica de Dumnezeu, evlavia și venerația față de cele sfinte, respectul și buna cuviință față de oameni, supunerea la ordine, împlinirea datorilor, îngrijirea cuviincioasă a corpului și a îmbrăcămintei, ținuta, mișcările, purtarea în școală, și afară de școală, sunt semnele după care se poate judeca un viitor preot și dacă va merita să i se spună: „*vrednic este*”

Voința și caracterul. În activitatea pastorală facultățile intelectuale și cultivarea lor sunt mijloacele, — educația înimei este îndemnul, — iar educația voinței și formarea caracterului este realizarea scopului pastoral.

Înalta misiune pastorală țintește a face pe om: ca fiind în corp, să trăiască după spirit, locuind pe pământ să râvnească ceriul,—fiind încanjurat de plăceri, să nu fie stăpânit de ele, ci să le stăpânească, să înlăture răul, să nimicească minciuna, să alunge durerea, să mândue pe om din cursele celui viclean și să-l conducă pe calea cea strâmtă a virtuții, pe care va găsi mulțumirea și îndestularea sufletească și trupească, fericirea pământească și cerească.

Dar pe cât de folositor și sfânt este scopul acestei misiuni, pe atât de strâmtă și întortochiată este calea și tot pe atât de numeroși sunt dușmanii și pedicele, ce trebuie a-le înfrunta preotul.

În ajungerea scopului său, preotul se va lupta: cu poftele și plăcerile trupești, cu răutatea și invidia diavolească și omenească, i se va opune: mândria, aroganța și duhul veacului acestuia, se va lupta cu ispite venite de la diavol și de la lume, ba se va lupta chiar cu sine însuși; va avea a se lupta cu săracia, cu elementele naturii și cu nenumărate alte neajunsuri, la cari este expus de multe și felurite împrejurări.

În fața acestor numeroși și diferenți dușmani, trebuie ca și preotul să fie întrarmat puternic, ca să poată înfrunta săgețile vicleanului cele aprinse.

Astfel preotul se va întrarma cu:

a) *Credința*, prin care va putea învinge greutățile cele mai mari și care s-ar părea cu neputință de trecut.—Însuș Mântuitorul Iisus Hristos la să-vârșirea actelor mari și minunate a cerut credință;— și a spus că numai celui credincios îi sunt toate cu putință.(Mt.XVII,20).Iar Sf.Evangelist Ion întrebă;
„*Cine este cel ce învinge lumea, fără numai*

cel ce crede, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?“ (I Ioan V, 5).

b) Credința nestrămutată va trebui să fie însotită de *nădejde tare*, că Dumnezeu îi va da ajutorul său, căci cel ce nădăjduește nu se rușinează nici se încunjează (Ps.XXIV, 3.) și mila Domnului îi va încunjura.

c) *Dorința fericinte* de a aduce binele la împlinire, izvorită din *dragostea cătră Dumnezeu și cătră aproapele*, căci *dragostea toate le sufere, toate le crede, toate le nădăjduește, toate le răbdă și nici odinioară nu cade* (I Cort. XIII, 7). Ea este veșnică.

d) *Hotărîre nestrămutată*. Întărit în credință și nădejdea ajutorului dumnezeesc, preotul după o matură chibzuință hotărîndu-se pentru implementarea unei fapte nobile, să rămână statornic și nestrămutat în această hotărîre, fără a se clăti ca o trestie bătută de vânt, ci după cum îndeamnă Ap. Pavel: „*Tinându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie puternic și a îndemna prin învățatura cea sănătoasă și a certă pe cei ce grăesi înpotrivă*” (Tit. I, 9).

e) *Sârguință stăruitoare*. Îndată ce preotul a luat o hotărîre și a început vreun lucru oarecare, el trebuie să-și desfășure toate puterile intelectuale morale și fizice, lucrând cu timp și fără de timp neîncetat până va ajunge la bun sfârșit și nimic să nu-l poată opri în cale: „*Nici necazul, nici strâmtorarea, sau goana sau foamea, nici golățeia, nici nevoia, nici sabia,*” (Rom VIII, 35), ci să poată zice împreună cu Apostolul neamurilor: „*Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit*” (II Tim IV. 7).

f) *Răbdarea și statornicia*. Un preot trebuie

să se caracterizeze încă și mai mult prin *răbdare*, calitate neaparat trebuitoare servirei sale. Preotul are de întimpinat multe neplăceri și greutăți, ba chiar critici nedrepte și ocări, — întâmplându-se ca în actele cele mai nobile să găsească împotrivire. Dacă preotul s-ar aprinde în asemenea împrejurări și ar răspunde cu aceiaș măsură, atunci ar perde cauza chiar de la început și astfel s-ar expune la rușine.

În asemenea împrejurări preotul trebuie să fie foarte prudent, să-și păstreze sângele rece și să suferă toate cu răbdare și resemnațiune, — urmând exemplul Mântuitorului și amintindu-și, că El a zis: „*Gă numai care va răbda până în sfîrșit, acela se va mântui*“ și după cum și Ap. Pavel în deamnă: „*Ca în toate puindu-ne înainte ca sluji torii ai lui Dumnezeu, în multă răbdare în ne cazuri, în nevoi, în strâmtorări*“ (II Cor. VI, 4)

Preotul silindu-se a-și însuși aceste virtuți, va ajunge încet și pe nesimțite să-și întărească voința în calea binelui și să-și formeze un caracter tare și hotărît; și astfel se va împotrivi și va rămâne tare în fața ispitelor celor mai ademenitoare și va înfrunta toate piedicele.

Prin aceasta va putea contribui la dobândirea acelor rezultate frumoase și mărețe, ce aduc mulțumire în omenire și o conduc pe calea progresului și încă va putea aștepta cu încredere mângâitoarele cuvinte ale mai Marei păstorilor: „*Bine slugă bună și credincioasă . . . intră întru bucuria Domnului tău*“ (Mt. XXV. 21)

§. 7.

Buna dispoziție a preotului cătră rugăciune și biserică.

Rugăciunea este înălțarea sufletului nostru cătră Dumnezeu, prin care-I manifestăm: *credința nădejdea și dragostea noastră* deci rugăciunea este exprimarea întregului nostru simțământ religios.

În exterior rugăciunea este o convorbire a noastră cu Dumnezeu, după ce mai întâi cu spiritul ne-am ridicat și ne-am unit cu El. Este o comuniune de gândire și simțire cu Divinitatea.

Rugăciunea înălțând pe om de la pământești la cele cerești, îl reînsuflețește și-i preface întreaga sa ființă.

Ea îi luminează mintea deschizându-i un câmp mai larg de cugetare și gândire, îl face să înțeleagă mai lesne adevărurile divine cele nepătrunse și să le primească mai cu drag. Omul prin rugăciune devine mai credincios și mai evlavios.

Rugăciunea însuflând pe om, îl face să prețuiască mai bine valoarea bunurilor cerești și odată cu aceasta se aprinde în el și dorul de a le dobândi, întărindu-se astfel speranța în Cel ce le-a făgăduit.

Ca o urmare imediată și necesară a acestora, se desvoltă în suflet dragostea cătră Dumnezeu, care se arată prin fapte bune și astfel face din inima noastră un jertfelnic viu, de pe care se înalță miroslul cel cu bună mireazmă, cătră Cel Prea Înalt.

Pe lângă această înalțare, ce dobândește sufletul prin rugăciune, apoi el devine stăpân și peste bunurile și plăcerile trupești și pământești, dând fiecăruia adevărata sa valoare.

Astfel omul devine: mai bun, mai bland, mai îngăduitor și mai supus voiei lui Dumnezeu. Mai presus însă de toate omul capătă prin rugăciune cel mai puternic sprijin contra primejdiilor de tot felul, cel mai puternic scut contra ispitelor, cum și medicamentul cel mai sigur pentru alinarea și tămăduirea tuturor durerilor și amărăciunilor, ce ne pot lovi în lumea aceasta și de care nimeni nu este scutit, precum n'a fost scutit nici chiar Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Însuș Iisus Hristos s'a rugat Părintelui în tot cursul vieței sale pământești, dar mai ales în momente extraordinare, pentru ca să ne arate valoarea și folosul rugăciunei (Lc. VI, 12; Ioan XVII). El deasemenea a îndemnat pe ucenicii și urmașii săi să se roage (Ioan XVI, 23, 24) făgăduindu-le, că tot ce vor cere vor dobândi.

Apostolii în adevăr că au recunoscut valoarea rugăciunei și necontentit s'au rugat în toate ocaziunile: *Iar noi vom petrece în rugăciune și în slujba cuvântului* (Fapt. VI, 4; 24-31; XX, 36; XXI, 5; Rom. I, 10; Efes I, 16 17; II Cort. XIII, 9; Iacob V. 14). Iar Ap. Pavel o recomandă expres lui Timotei (I Tim. II, 1-3).

Preotul ca slujitor al altarului și mijlocitor între Dumnezeu și om, ca cel ce este chemat, să aprindă și să mențină religiozitatea în suflete și să conducă pe păstorii printre valurile acestei vieți, este dator mai mult ca oricine, ca întâi el să se hrânească cu plăcutele fructe ale rugăciunei. Ziua și noaptea, seara și dimineața și amiază zi, în toate momentele și împrejurările vieței preotul e dator, să se roage lui Dumnezeu neîncetat, atât pentru sine și ai săi cât și pentru toate nevoile sufletești și trupești ale păstorilor săi.

Dragostea sa pentru rugăciune să fie atât de puternică, în cât nimic să nu-l poată detrage de la dânsa.

În rugăciunile publice și private, pentru ca în adevăr rugăciunea, ce el face să fie folositoare, pentru ca să pătrundă sufletul creștinului, ce o ascultă, și să străbată ceriurile până la Tronul Celui Prea Inalt, preotul are cea mai sfântă datorie, să facă rugăciunea cu cea mai mare evlavie.

Rugăciunea deasă, săvârșită de preot cu multă evlavie, nu numai că aprinde în sufletul său credința, nădejdea și dragostea, îndrumându-l pe calea unei vieți bune și sfinte; — dar totodată, întărește și înnoește într'nsul Harul Duhului Sfânt și face să se strângă și mai mult acea legătură tainică între ființa sa și între misiunea preoțească.

Pe lângă dragostea de rugăciune, de care trebuie să fie pătruns sufletul preotului, el mai trebuie să aibă și o deosebită bună dispoziție și dragoste pentru biserică și serviciile bisericești, în care se întunesc și se arată toate simțirile și gândurile religioase ale preotului.

Numai acel cari găsește mulțumire și plăcere în biserică și în serviciile bisericești, îmbrățișând preoția cu adevărată dragoste, se poate numi cu dreptul *servitor al altarului*; iar cel cari n'ar simți această mulțămire, va face cu mult mai bine, nici să nu se mai îmbrace cu o astfel de haină.

Un preot, cari pătruns în adâncul sufletului său de dragostea aprinsă pentru biserică și cele bisericești, în totdeauna va merge cu drag la biserică și la vremea hotărâtă, și niciodată nu va întârzia, făcând să fie așteptat de ceilalți servitori sau de credincioși, și nici nu va lăsa serviciul

nefăcut. El va ști să-și chibzuiască aşa fel toate ocupațiile sale pastorale și personale gospodărești încât să poată săvârși pe toate în bună rânduială.

Adevăratul preot al Celui Prea Înalt, odată ce a călcat pragul bisericii, devine un alt om; în el se prefac gândurile și simțurile aşa fel, că toate cele lumești pentru dânsul rămân străine,—și nu-l mai stăpânesc de cât gândurile și simțurile deșteptate de locul cel sfânt și de serviciul dumnezeesc. În să-vârsirea slujbei dumnezești un asemenea preot găsește atâta mângâere și mulțamire, încât nu aşteaptă cu nerăbdare sfârșitul ei, ci din contra simte părere de rău, când se termină. Un bun preot însă, nici n'are când să se gândească la aceasta. Vrednicul slujitor al altariului și credinciosul urmaș al Marelui Archipăstor va cugeta numai la frumusețile serviciilor bisericești și numai acestea îl vor stăpâni,—și se va sili a le da o cât mai mare pompă și strălucire, pentru a putea zice cu psalmistul: „*Râvna casei tale m'au mâncat, (Dumnezeule)*“ (psl. 68, 9), și să poată aduce jertfă plăcută lui Dumnezeu prin Iisus Hristos (I Petr. II 5).

Preotul, care din nenorocire nu va fi pătruns de aceste sfinte dispoziții și va necinsti prin nepasare și lipsă de respect biserica și cele bisericești, va primi aceiaș imputare, pe care Mântuitorul a făcut'o celor ce prefăcuse casa lui Dumnezeu în peșteră tălharilor; — iar partea unui asffel de preot în adevăr că va fi cu furii și cu tălharii.

§. 8.

Însemnatatea acestor dispoziții pentru viața pastorală.

Multă înrîurire are purtarea preotului asupra fiilor săi sufletești în afară de biserică,—multă înrâurire și putere au asupra lor sfaturile și învățăturile preotului; dar toate împreună nu pot pătrunde mai puțnic și mai adânc sufletele credințiosilor și nici nu pot înrâuri mai mult asupra lor, fie în bine ori în rău, de cât purtarea preotului în rugăciune și în biserică.

Creștinul vine la rugăciune și la biserică cu multă evlavie, și chiar dacă se observă câteodată și acte de puțină evlavie,—cei mai mulți din creștini le săvârșesc, ori din o deprindere rea și le fac fără să bage de seamă, ori că nu le fac din gând rău. Cu toate acestea chiar și cei neevlavioși și plini de răutate, privesc pe preot aşa cum este el;—adică ca pe un slujitor al lui Dumnezeu, ca pe trimisul și mijlocitorul între om și Dumnezeu. De aceia, toate mișcările lui, vorbele, felul cum le pronunță și întreaga lui ființă trupească și sufletească sunt cu multă băgare de samă observate și cu multă scumpătate cântărite și măsurate de cătră toți cei din biserică. Când purtarea preotului este vrednică și potrivită cu timpul și locul cel sfânt, atunci toți cei de față sunt pătrunși până în adâncul sufletului lor de evlavia zugrăvită în față și în mișcările preotului; li se aprinde focul sfânt al religiozităței și a respectului pentru rugăciune, biserică și cele sfinte, — și chiar neevlaviosii se încină și se pleacă cu respect înaintea unui asemenea preot.

Pe când din contra, dacă un preot, din neno-

rocire, nu-și întălege această sfântă și înaltă datorie și face rugăciunea cu răceală și de mânătială, iar în biserică se poartă necuviiincios și fără respect,—atunci bunilor creștini li se umple sufletul de amărăciune și li sângerează inima văzându-se loviți tocmai de preot în cel mai sfânt simțimânt al lor, și astfel slăbește religiozitatea; iar cei răi sau își îndreptățesc purtarea lor, sau găsesc prilej de a'și bate joc de cele sfinte.

Cucernicia și evlavia sinceră și curată a preotului în rugăciune și în biserică este ca o putere magică, care în mod tainic, nepriceput și fără să se simtă pătrunde sufletele credincioșilor și le stăpănește.—Și nu puține cazuri s-au văzut, când necredincioși și indeferenți, cari n'au putut fi convingi prin argumente științifice, li s-au deschis sufletul și s-au lipit de Dumnezeu și legea Sa numai prin o ast-fel de înrâurire binefăcătoare.

Cât de puternică înrîurire are asupra succesului pastoral al preotului buna sa dispoziție pentru rugăciune și biserică, se vede lămurit din respectul, venerațiunea și dragostea, de care se bucură un preot evlavios și cucernic, în fața credincioșilor nu numai din parohia sa, ci și din altele îndepărtate,—precum și din credința adâncă, cu care vin creștinii la el, ii destăinuesc păsurile și nevoile lor și-i cer cu credință și evlavios rugăciunile și binecuvântările sale.

Privind la evlavia și cucernicia bătrânilor preoți, oricine se încredințază pe deplin de acest adevăr.

CAP. II.

Vieața casnică a Preotului.

§. 9.

Cuvioșia vieții, observarea și cultivarea obiceiurilor bune în casa lui.

Preotul ca păstor trebue să fie model turmei nu numai prin virtuțile personale, ci și prin vieața sa familiară.

Casa sa este un centru, cătră care se îndreaptă toate privirile și de aceia trebuie, să fie ca o școală, unde parohienii să vadă și de unde să se învețe toate virtuțile casnice și familiare. Pentru aceasta Ap. Pavel zice: „*Prezbiterului se cuvine a-și diriguă bine casa sa*“ (I Tim. III, 4).

Casa preotului îi servește ca o școală chiar lui, căci el aici își exercită mai întâi activitatea pastorală în mic și se învață, cum să-și conducă parohia sa, și de aceia Sf. Ap. Pavel spune: „*Că cel ce nu știe a-și diriguă bine casa sa, cum va putea îngrijī de Biserica lui Dumnezeu?*“ (l. c.).

Numai acel preot va avea o înrâurire bine-făcătoare asupra păstoritilor, în a cărui familie se vor practica numai virtuți și în casa căruia se vor vedea bune și frumoase obiceiuri.

1. Casa preotului trebue să fie casă *cuvioasă*, și toți ai casei sale trebue, să ducă vieața cea mai cucernică. Însuș Dumnezeu a ordonat, prin Moisi, fiecărui cap de familie ca să-și crească pe fiii săi în poruncile Sale: „*Să li vorbească despre ele pururea, șezând acasă, sau mergând în cale, culcându-se și sculându-se, precum și a le scrie*

pe pragurile casei sale și ale porților sale“ (Deuter VI, 6-9) și deci cu atât mai mult preotului ce cere împlinirea acestei datorii.

Astfel se impune:

a) Ca toți casnicii preotului, atât soția și fiile, cât și servitorii să fie creștini ortodocși.

b) Preotul e dator, să observe ca toți membrii familiei să respecteze și să împlinească cu multă exactitate toate poruncile Bisericii cum sănt: păzirea și respectarea sărbătorilor, mergerea regulată la biserică în Duminici și sărbători, păzirea posturilor, Mărturisirea și Împărtășirea cu Sfânta Euharistie s. a. l.

c) Toți casnicii preotului în zilele, când sunt scuțiti de celelalte ocupații gospodărești să se ocupe cu cetirea Sf. Scripturi și a altor scrieri morale și întăritoare de suflet, să se îndeletnicească cu săvârșirea de fapte evlavioase și filantropice, aşa încât, casa preotului să fie o adevărată școală de obiceiuri frumoase.

d) Soția preotului, pe care poporul cinstește cu frumosul nume de *mamă*, să se silească prin felul vieții și a deprinderilor sale, ca să conrespundă acestui nume. Fiind tovarăsa de viață a preotului să-i fie un adevărat ajutor și în misiunea pastorală prin exemplele și manierile sale creștinești, care au o înrăurire puternică asupra parohienilor.

e) Preotul și soția sa sunt datori a avea foarte multă grija pentru creșterea și educarea copiilor lor în evlavie și frica de Dumnezeu. Să le insuflă dragostea și respectul de la biserică și cele sfinte. Să-i deprindă cu: modestia, cu curățenie, cu ordinea și disciplina, să li se înrădăcineze dragoste și plăcere pentru studiu și alte ocupații frumoase și folositoare, ca astfel să slujască de pildă și să-i urmeze și alți fii ai parohienilor. Să-i ferească de

contactul oamenilor, dela cari ar putea căpăta deprinderi răle.

f) In casa preotului trebuie, să domnească pacea și armonia, iar acestea vor avea loc, când toți ai familiei se vor conduce de dragoste sinceră și curată unul către altul. Această dragoste se arată prin îngrijirea plină de bunăvoiță unul de altul, prin îngăduirea slăbiciunilor, prin îndreptarea cu blândeță a greșalelor și neajunsurilor îndepărându-se astfel orice neînțelegeri și sfezi zgomoatoase ori bătălii, care ar produce cea mai nenorocită pildă asupra păstoriiților.

§ 19.

Îngrijirea preotului de a se perfecționa în privința intelectuală și morală.

Nu este de ajuns ca preotul să fie înzestrat numai dela natură cu însușiri intelectuale și morale și nici sunt îndestulătoare unui preot cunoștințele dobândite în școală, oricât de temeinic le-ar fi făcut, căci în școală se dobândesc numai cunoștințe elementare și generale, care îndrumează pe preot către o cultură mai întinsă și mai amănunțită.

Preotul trebuie să fie deapururea făclie luminosă și conducătoare; și dacă după hirotonie, nu se va sili, ca cunoștințile dobândite în școală, să și le înmulțească și să le dezvolte, atunci va veni cu totul nevrednic de misiunea sa, căci un asemenea preot va perde și cunoștințele dobândite în școală.

Un Tânăr preot mergând în mijlocul păstoriiților săi, va găsi persoane cu cunoștințe întinse și va-

riate, și de aceia e necesar ca și el, să nu fie cu totul străin de aceste cunoștințe, căci neștiința și neprinciperea sa ar face o rea impresie. Între parohienii săi va avea și de aceia, cari nu au nici cele mai simple cunoștințe, deci pe aceștia preotul trebuie să i conducă de mâna (așa zicând) ca pe niște copii, ceiace nu va putea face, dacă el singur nu se va sili, să-și înmulțească cunoștințele.

Dumnezeu a sădit în firea omului dorul de știință deschizându-i astfel calea propășirii—iar Mântuitorul Iisus Hristos a zis: „*Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din Ceriuri desăvârșit este*“ (Mt. V, 48). Astfel dar preotul e dator să nu înceteze nici un moment studiul, ci să se silească a-și îmbogățî cunoștințile sale intelectuale, din ce în ce mai mult prin studii neîntrerupte.

Va trebui deci, ca preotul pe lângă repetirea cunoștințelor dobândite în școală, să se sârguiască cu multă stăruință la cetirea Sf. Scripturi, care este o vistierie nesecată de știință și de înțelepciune, silindu-se a-și agonisi în minte textual și după înțeles cât mai multe locuri scripturistice, ca astfel să aibă la îndămână un depozit cât mai mare și bogat, spre a-l întrebui în toate împrejurările și în toate ocaziunile.

Să citească mult și să culeagă ca albina mierea din bogatele scrieri și lucrări ale Sf. Părinți, în care se găsesc idei și cunoștințe folositoare preotului pentru toate nevoile pastorale.

De oarece preotul e dator de a purta grija și de partea trupească și materială a parohienilor săi, apoi el trebuie să aibă cunoștințele necesare, îndestulătoare și în această direcție.

Va trebui deci să citească scrieri de higienă și

de medicină, ca astfel să poată feri pe parohienii săi de boalele trupești, iar când acestea lovesc pe cineva, preotul să-i poată da imediat primul ajutor, până la venirea medicului.

Poporul deși în genere e muncitor, dar e lipsit însă în mare parte de cunoștințele unei munci chibzuite și cu folos, mai ales în agricultură; deci preotul trebuie să fie în curent cu progresul săvârșit în toate direcțiunile, ca astfel prin aceste cunoștințe să folosească parohienilor săi, făcându-i să propășască materialicește. Tot aşa preotul va trebui să-și înmulțească cunoștințele în toate ramurile economice.

Este foarte necesar, ca preotul să aibă și cunoștințe cât mai întinse a limbelor clasice și moderne, cari îi ajută foarte mult la dezvoltarea cunoștințelor sale, după cum s'a arătat și mai înainte.

Pentru ca preotul să poată răspunde acestei datorii de căpătenie, va trebui să se silească și forma o bibliotecă cât mai bogată; va trebui să se aboneze la cât mai multe reviste: teologice, științifice și enciclopedice; va trebui nu numai să citească, dar să și cugete asupra diferitelor chestiuni de interes pentru popor, să le pătrundă și să caute a instrui și pe alții, fie înscris, fie oral, înființând și susținând cercuri culturale și școli de adulți;—știind că cine caută să instruească pe alții se instruiește pe sine însuși.

Tot astfel e dator preotul, să se silească a se desăvârși și pe calea morală, ba încă această datorie este cu mult mai de nevoie în viața păstorului, pentru că rolul său mai mult este de a îmbunătăți natura omenească, de cât de a instrui, și apoi reușita misiunei pastorale atârnă mai mult de curațenia sufletească și trupească a preotului,—

de gradul său de moralitate,—de cât de cultura sa intelectuală. Oricare ar fi inteligența și știința preotului, nu-i vor folosi la nimic, dacă el va fi pătat cu imoralitate. Pe când din contra, un preot cu un înalt grad de moralitate și cu o vieată sfântă, de ar fi chiar mai puțin învățat, totuș se va bucura de mai multă stimă și venerațiune, căci o conduită morală și evlavioasă întrece cu prisos multe lipsuri intelectuale și științifice.

Progresul intelectual a cuiva atârnă de multe împrejurări, pe când vieața sfântă și morală atârnă de voința și silința personală (pe lângă Harul divin necesar la toate), și de aceia meritul preotului în primul loc atârnă de vieața sa morală. Nu toată lumea te poate cunoaște și aprecia ceiace știi, dar însă toți te văd și te judecă, după ceia ce ești și cum te portă.

Predispoziția de a săvârși fapte nobile și frumoase se dobândește prin neîncetat exercițiu în o vieată virtuoasă și prin cercetarea neîntreruptă a conștiinței.

Astfel preotul pentru a propăși pe calea morală este dator, ca cu placere și cu grăbire, să săvârșească orice faptă bună, de câte ori i se prezintă ocaziunea, ba încă singur să caute asemenea ocazii;—să-și cerceteze conștiința cât mai des, chiar în fiecare zi, și să vadă dacă nu cumva e întinată cu oarecare fapte nepotrivite servirei sale, pe care aflându-le, să le înlăture și să le înlocuească cu fapte creștinești și preoțești, cu care să se poată prezenta mulțumit și împăcat cu cugetul în fața fiilor săi sufletești și înaintea tronului Celui Prea Înalt. E dator preotul ca necontenit să cugete la vieața și faptele Mântuitorului și ale sfinților, precum și la înalta și nobila sa misiune.

Cu cât preotul se va sili mai mult, să înainteze

pe calea morală și intelectuală și va lucra aşa fel, încât propășirea să intru acestea să fie spre folosul sufltesc și trupesc al parohienilor săi, cu atât mai mult va crește adevărata sa valoare și se va încunjura de stima și recunoștința nu numai a poporănilor săi, dar chiar și a neamului întreg.

Oricare ar fi însă progresul pe calea intelectuală și morală, la care va ajunge preotul, bunul simț și învățătura creștină cer, ca el să nu se exagereze față de lume, căutând să-și arate știință prin vorbe și propozițiuni științifice, ori dându-și aere de om strănic. Aceasta l-ar face neînțeles ori ridicol și i-ar nimici efectul celor mai bune intențiuni. Deasemenea și în ceiace privește partea morală să se ferească de a cădea în păcatul fariseului lăudăros și îngâmfat. Modestia și umilința creștină îl vor înăltă.

§ 11.

Îngrijirea pentru moralitatea casnicilor preotului.

Preotul pe lângă datoria ce are de a se sili, ca personal să propășească pe calea intelectuală și morală, apoi tot atât este de dator, ca să se îngrijească și de moralitatea casnicilor săi.

Astfel preotul se va îngriji și va stăruie ca soția și fiile săi să aibă o vieată în totul morală și neprihănita, să fie cinstiți în toate afacerile și relațiunile lor cu lumea,—să nu fie lacomi și râvnitori de bunuri străine, să iubească pacea în toate împrejurările, să fie milostivi și compătimitori, în cât la casa preotului, în totdeauna să se găsască mânăgăere și alinare tuturor suferințelor și nimeni să nu se depărteze rușinat și înfruntat. Să fie foarte băgător de seamă preotul, ca nu cumva

CAROL
I
1866

vreunul din casnicii săi să se dedea la patimi înjosoitoare ca: desfrâncări, beții, furtișaguri, bătălii și a. l. care atrag critici aspre și scandalizează pe poporani, aducându-și aminte neîncetat de porunca sf. Ap. Pavel, care zice: „Se cuvine prezviterului a avea fi credincoși, cu toată cucernicia, nu intru ocară de curvie sau neascultători; femeile așisderea să fie cucernice, necleveștiore, nelimbute, treze, credincoase în toate. (I Tim. III, 4, 11—; Tit. I, 6).

Preotul e dator să fie cu atâta grijă în ceeace privește conduită morală a casniciilor săi, în cât se cuvine ca aceștia nici să nu fie bănuiti de vreo prihănire, ori faptă imorală.

Preotul mai este dator a priveghia, ca să nu se oploșească în casa sa persoane străine, a căror moralitate ar fi îndoelnică;— și nici a îngădui petreceri sgomotoase, care prin natura lor ar putea să ajungă la fapte necuvioase.

Tot așa de mare datorie are preotul de a se îngrijii și de starea morală a servitorilor și celor lalți oameni de casă ai săi. Se va sârgui deci ca să-i obicinuească a duce o vieată morală, observându-i să nu fie: bețivi, tâlhari, sfadnici, bătăuși, criticători, risipitori, etc., și nici să le învoească contactul cu asemenea oameni.

Datoria preotului de a se îngriji de moralitatea casniciilor săi se vede și mai lămurit din cuvintele Sf. Ap. Pavel cari zice: „Că dacă cineva (cu atât mai mult preotul) nu poartă grijă de ai săi, și mai vârtoș de ai casei sale, s'a lepădat de credință și este mai rău de cât cel necredincios. (I Tim. V, 8).

12.

Raportul preotului cu membrii familiei sale, cu
slugile și cu vecinii.

Cele mai apropiate și mai scumpe ființi, după Dumnezeu, pentru sufletul oricărui cap de familie, aici pe pământ trebuie să fie soția și copiii; — pentru ei trebuie să trăiască, în ei și prin ei să-și găsească toate mulțumirile și toate mângâerile. Aceasta o cere atât legea naturală cât și legea divină.

Cu atât mai mult un preot trebuie să fi pătruns de acest simțimânt și de această datorie.

De aceea preotul este dator să-și iubească soția cu toată sinceritatea și puterea sufletului său, să o stimeze și cu bunăvoiță să o susțină în toate slăbaciunile ei, și numai astfel și ea la rândul ei va avea pentru dânsul dragoste, stima și respect, fiindu-i ajutor credincios prin toate greutățile vieții.

Pe copii de asemenea e dator, să-i trateze cu toată dragostea și bunăvoiță, păzind însă marginile dreptei judecăți și a înțelepciunii, ca astfel să nu ajungă la extrem și să fie subjugat de dragoste lor până la slăbaciune.

Dragosteua pentru soție și copii însă, să nu co-vârșească niciodată dragosteua și datoriile, ce are preotul față de slujba sa preotească, care este lucrul lui Dumnezeu.

Nu e permis preotului de a se purta cu ei aspru și hursuz, căci o asemenea manieră în loc de a-i înduplecă spre o viață bună și cătră împlinirea datoriilor lor, din contra îi va îndărâtnici și-i va face, să-și piardă respectul și stima, ce-i datoresc: „*Nu întărâtați pe fii voștri*“, zice Sf. Ap. Pavel.

O datorie de căpitanie a preotului este, ca și cu
celalte rude și membri ai familiei, fie de sânge,
au prin alianță, să trăiască în cele mai bune și
dăcute relațiuni, căci „ce este mai bun și ce este
mai frumos, fără numai a locuī frații împreună?”

Pe cei mai bătrâni și mai ales pe părinții săi
ai soției sale se cuvine, să-i respecteze și să-i
noreze ca un fiu (chiar de ar fi ei laici); pe cei
de o vîrstă să-i trateze cu dragoste sinceră; iar
de cei mai tineri ca pe însiși fiii săi. Să fie gata
le veni întotdeauna în ajutor la toate trebuin-
tele sufletești și trupești.

Cel mai urât și mai înjositor exemplu ar dà
preotul, care s'ar arătă rece și indiferent ori mândru,
față de rudele sale mai sărace, ori mai înapoiate
în cultură; — și încă cu atât mai nedemn și vred-
nic de ocară va fi preotul, care și-ar disprețui sau
și-ar deconsidera pe părinții ori frații săi, rămași
pe o treaptă de cultură inferioară ori mai săraci.
Un asemenea preot nu ar merită, să mai poarte
numele de *părinte al poporului*.

De asemenea e dator preotul să se poarte cu
dragoste, cu milă și cu compătimire cătră orfanii
familiei, iar dacă s'ar întâmplă, să aibă de aceștia
în casa sa, e dator să-i trateze cu bunăvoiță și
să li dea o creștere îngrijită întocmai ca fiilor săi.

Față de servitori preotul e dator, să păzească
în totdeauna o ținută foarte demnă dar totodată
și familiară; să-i trateze cu dragoste creștinească
și să nu le învoiască nici cea mai mică faptă ne-
cuvîncioasă; iar mai ales singur să se ferească a
nu le da exemplu de călcarea vreunei porunci
morale, căci aceasta nu numai că le-ar zdruncina
simțul moral, dar și-ar expune chiar bunurile sale
a fi neglijate, ori amenințate.

Mare datorie are preotul de a fi foarte corect și în ce privește plata lefei servitorilor. Nu i se cuvine nici a-i amâna, și nici a le opri din dreptul lor, sub felurite pretexte, ci din contra, să li întreacă dela dânsul; și prin aceasta, pe de o parte le va căpăta dragostea și îi va dispune la o muncă mai conștiincioasă și cu folos, iar pe de altă parte, va fi scutit de critici și vorbire de rău; ceeace este foarte dăunător pentru bunul nume al preotului.

O altă datorie nu mai puțin importantă a preotului este să trăiască în bune relațiuni, în concordie și pace cu vecinii, căci pe lângă că vecinul în multe împrejurări este de mare folos, dar apoi preotul prin purtarea bună cu vecinii, își câștigă un nume foarte frumos printre enoriașii săi, ceeace contribue foarte mult la succesele sale pastorale.

Preotul încă trebuie să aibă multă grija, ca și casnicii săi, să se poarte cu cea mai mare bună cuviință către vecini, îndemnându-i și impunându-le chiar ca să treacă cu vederea micile neajunsuri, și liniștind el singur cu înțelepciune, cu prudență și cu răbdare chiar cele mai grele neînțelegeri, ce s'ar ivi între unii și alții;—fiind bine încredințat preotul, că lăsând de la sine și având cât de multă răbdare, niciodată nu va fi în pagubă, ci din contra va câștiga mult.

§ 13.

Ordinea și curațenia în casa preotului.

Preotul ca conducător al poporului, trebuie să fie dascăl cu cuvântul și cu fapta, nu numai în cele religioase și morale, dar și în cele trupești și materiale.— El va reuși să îndrumeze pe paro-

nienii săi pe calea prosperității economice numai atunci, când el singur se va sili să meargă pe această cale. Năzuința cătră prosperitatea economică este îngăduită preotului, pe deoparte, ca să dea exemplu și îndemn poporănilor săi, iar pe de altă parte, ca să poată fi sprijin și ajutor celor lipsiți și nenorociți. Pe lângă acestea apoi înșăși demnitatea preotului cere ca el și ai săi să aibă o bună pozițiu materială.

Gradul de cultură, de moralitate, de hărnicie și de bun simț a cuivă se cunoaște de pe exteriorul gospodăriei sale mai ales la țară; iar ordinea și prosperitatea gospodăriei sătenilor atârnă de ceea ce văd la casa preotului, căci casa și gospodăria acestuia este școala cea mai instructivă și modelul de imitat al poporului.

Ceeace vede și cum vede săteanul la casa preotului, aceea va năzuì și el să facă și să aibă, căci ordinea și curătenia în gospodărie nu atârnă de starea materială, ci din contra prosperitatea și buna stare materială decurge din cea dintâi.

Preotul este deci dator a se sili să fie model de ordine și de curătenie în gospodăria sa, aşa fel ca oricine va vedea-o, de departe să-i inspire plăcere.

Casa preotului ca clădire să fie curată și bine îngrijită atât pe dinlăuntru, cât și pe dinafară, să fie construită și întreținută în condițiuni higienice; iar mobila din ea, de departe de a fi luxoasă, să fie curată și cu bun gust orânduită. Este o datorie de cinste și de mândrie națională pentru preot și soția sa, ca îmbrăcămîntea casei lor să fie cât mai mult din țesături naționale, lucrate în chiar casa lor.

Dependențele casei preotului să fie asemenea în

deplină curătenie și ordinea să domnească pretutindene.

Curtea să fie curată și bine împrejmuită, șurile și grajdurile pentru vite și celealte trebuinți gospodărești să fie în bună stare, curate și aşezate la locuri și în poziții potrivite.

Să nu lipsească de lângă casa preotului o livadă cu pomi fructiferi, bine îngrijită și bine cultivată, precum și o grădină de legume și zăzavaturi, pe care singur să le cultive cu placere și după regulele cele mai științifice și raționale; ca astfel să tragă și el folos, iar mai ales să dea pildă și să dezvolte și în popor gustul și interesul acestor culturi productive și folositoare.

Trebuie ca preotul să se îngrijească foarte de aproape de bună starea, curătenia, hrana și locuința vitelor sale, arătând și explicând poporului foloasele împătrite și încincite ce dobândește de la vitele bine întreținute, cu aceiaș cheltueală și muncă de întreținere.

Conducerea unei gospodării este o artă, în realizarea căreea au rol toate facultățile sufletului omenesc. — În activitatea gospodărească pentru a ieși toate bune și la vremea lor, se cere nu numai voință și activitate, dar încă mai ales, gândire, judecată, chibzuință, cumpăneală, sentimente frumoase, bun gust, etc.

Condiția de căpitanie pentru buna ordine și prosperitatea unei gospodării, nu este ca cineva să muncească mult, dar să muncească cu rânduială și cu chibzuință, calculând timpul cu multă scumpătate.

Poporul nostru de la țară e destul de muncitor, dacă însă cei mai mulți trăesc în sărăcie, apoi una din cauze este și lipsa unei educațiuni gospodărești.

Așadar preotul și soția sa sunt datori, să fie arte băgători de seamă în ceiace privește orne și curătenia casei lor, precum și asupra condițiilor prin care se întrețin acestea. Să se lească ca să deprindă pe toți ai casei la ordine.

curătenie, iar răsplata va veni imediat din florirea și prosperitatea materială a casei lor, din dragostea și respectul parohienilor, cari vor folosi și ei dintr'un exemplu așa de frumos.

§ 14.

Îmbrăcămîntea Preotului.

După cum trebuie să domnească ordine, curătenie și bună-cuvîntă în casa și în gospodăria preotului, deasemenea se cer cu stăruință acestea și în îmbrăcămîntea lui; căci în mare parte atârnă buna reputație și respectul preotului și de la îmbrăcămîntea sa.

Se impune deci, ca preotul să aibă multă grijă de îmbrăcămîntea sa, să fie cuviincioasă și în formă cerută de datină și de regulamentul Sf. Sinod asupra costumului preoțesc, să fie făcută din o materie de culoare închisă, mai ales neagră (să nu fie de culori deosebite) și să se îngrijească, ca nu cumva să îmbrace haina murdară sau ruptă. O datorie esențială are preotul de a se feri de lux în îmbrăcămînt, căci pe cât dezgust și deconsiderație atrage preotului o haină murdară, pe atât de nepotrivit cu chemarea preoțească este luxul și gătelile lumești, care arată puțină seriozitate și caracterizează pe omul ușuratic.

Preotul și soția sa vor da frumos și lăudabil exemplu, care le va atrage stima și recunoștința

neamului, când și în îmbrăcăminte, atât ei cât și cei ai casei lor vor întrebuița stofe țesute în casă, dând exemplu poporului și contribuind la dezvoltarea industriei naționale, atât de neglijată în timpurile din urmă; deasemenea vor contribui și la dezvoltarea gustului pentru frumosul port național, ce face podoaba neamului și a poporului românesc.

§ 15.

Fapte și plăceri nepotrivite cu chemarea preotului.

Caracterul de sfințenie și de cuvioșie misiuniei preoțești impune celui ce s'a îmbracat cu această demnitate, ca în toate împrejurările și momentele vieții, să țină foarte mult seamă, nu numai de ceeace este și reprezintă el, dar și de ceeace lumea creștină voiește să pretindă și să ceară de la el, ca reprezentant al prea bunului și prea blândului Iisus. — De aceea preotului nu-i este slobod să săvârșească orice fapte, sau să se bucură de orice plăceri fie acestea chiar îngăduite celorlalți oameni. Lumea judecă și apreciază pe preot nu ca pe orice om, ci ca pe un slujitor al Altarului, ca pe un trimis al lui Dumnezeu, care trebuie să fie model de cumpătare și de cuvioșie în toate. Biserica prin canoanele diferitelor sinoade nu numai oprește anumite fapte și plăceri nepotrivite misiunii preoțești, dar și îndepărtează pe cei neascultători.

Va trebui deci ca preotul să nu fie prea de dat la munca fizică peste măsură, cu scop de a se îmbogăți neglijîng astfel datoriile sale preoțești, căci zice sf. ap. Petru: «*Nu se cuvine ca lăsând*

vântul lui Dumnezeu să servim meselor... Iar
întru rugăciune și întru slujba cuvântului
om petrece» (Fapt, VI, 2-4).

Nu-i este iertat a fi negustor, fiind expus a
redeptați, îi este slobod însă a-și vinde produsul
uncei sale.

Nu poate fi administrator de averi și de moșii
crâine (vataf ori vichil), sau a ocupa funcțiuni
civile ori militare. Nu se cuvine să fie cârciumar,
ăci este o mare înjosire pentru preot de a fi bețiv
au a intra în cârciumă și totodată e dator să
combată acest viciu cu cea mai mare energie,
aceeace nu va putea face ținând crâșmă.

Nu e slobod preotului nici a fi garant, ca astfel
să fie scutit de discordii cu parohienii săi;—și cu
atât mai mult nu se cade ca singur să fie cămătar.

Este cu totul nepotriva misiunii sale, ca preotul
să fie actor, declamator, cântăreț de cântice lu-
mești, sau să aibă ori ce alte ocupații distrac-
țioase publice.

Deasemenea nu este potrivit cu misiunea preo-
tască ca slujitorul altarului să facă politică, care
adesea înăspreste și îndușmănește spiritele. Preotul
are datoria de a predica pacea și frăția între fiii
săi sufletești, și deci în această privință se cu-
vine a pastra rezervă, fără a se amesteca în luptele
dintre partidele politice. Ba încă la împrejurări critice
când persoana sa ar fi expusă urei și patimei po-
litice este mai prudent pentru preot, chiar de a re-
nunța la dreptul său de vot.

Nu există însă nici o îndoială, că atunci când
interesele superioare ale poporului ori ale patriei
sunt în primejdie, preotul este cel dintâi dator, să
se sacrifice pentru binele și mânăstirea neamului
și a patriei.

Este oprit că preotul să se ducă prin localuri publice precum sunt: cârciume, cafenele, cazinuri și alte locuri de petrecere, unde se ațâță poftele și pasiunile omenești.

Nu este potrivit cu demnitatea preotului, ca el să meargă la teatre și la priveliști cu caracter lumesc și distracțios. Este permis însă preotului să asista la piese teatrale cu caracter național și în adevăr moralizatoare și înălțătoare de suflet.

Nu se cuvine ca preotul să fie vânător, sau să ia parte activă la baluri și petreceri sgomotoase.

Sunt de asemenea oprite: dansurile, jocurile de noroc, gâcirea norocului, jocurile în cărți, biliard, table și a. l., pe bani.

Cap. III

Preotul ca îngrijitor al bisericei.

§ 16.

Datoria de a înfrumuseța biserică și cimitirele.

Biserica (templul) este clădirea afierosită lui Dumnezeu și cultului Său. Aici se adună creștinii în numele Domnului spre a-și ridică sufletele către Dumnezeu și a ascultă rugăciunile, pe care le înaltează preotul. În biserică se aduce Jertfa cea fără de sânge spre împăcarea omenirei cu Dumnezeu; și aici în mod vizut petrece Mântuitorul și se comunică credincioșilor. În acest loc se pogoară mai cu seamă Harurile Sf. Duh asupra credincioșilor și singur este sfîntit prin dumnezeescul Har.

La treptele Altarului creștinul găsește mânăjere în necazuri, încurajare în primejdii și alinare

suferinți. Biserica este mama care hrănește pe
ță cu laptele cel duhovnicesc dătător de vieă.
Aceasta este casa Domnului și locașul Celui
Înalt, iar preotul este pândarul casei Dom-
ului servitorul locașului sfânt.

Dacă preotul este dator să poarte grijă de lo-
uința sa, ca să fie curată și cu bună rânduială,—cu
atât mai mult este dator, a iubi locașul Domnului
și a avea cea mai desăvârșită grijă, ca să fie în
cea mai bună stare, înfrumusețat, curat și orân-
duit, potrivit înaltei sale meniri, în care să se în-
trevadă respectul cel mai înalt, ce se cuvine loca-
șului Celui Sfânt; ca astfel să poată zice preotul
împreună cu psalmistul: „Iubit-am Doamne, buna
cuvînța casei Tale și locul locașului sfîntirei Tale.

Preotul va purta grijă deci, ca biserică sa să fie în
bună stare, bine întreținută și curată, păreții atât pe
dinlăuntru, cât și pe dinafară, să fie în bună
stare, ca nu cumva umezeala să pătrundă la zi-
dărie și să o atace. Unde biserică e zugrăvită pe
dinlăuntru, preotul să fie băgător de seamă, ca
nu cumva din vreo neglijență, să se strice pic-
tura, care este un document al culturiei vremei în care
s'a făcut; iar dacă împrejurările i-ar permite să-și
zugrăvească biserică, să se îngrijească, ca să se
facă în stilul bisericei creștine ortodoxe, și de
maîștrii cei mai destoinici.

Orice necurătenie și neglijență constatătă în
biserică, rămâne în sarcina preotului, și el e res-
ponsabil înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Preotul trebuie să se îngrijească, ca să nu-i lip-
sească sfintele vase necesare cultului, să fie fă-
cute din metal cât mai prețios, bine întreținute și
curate. Asemenea și toate celealte obiecte sfin-
țite ca: acoperemintele sfintelor vase, ale sfintei

nese, a proscomidiei, etc. să fie toate din stofe scurape
ucrate cu îngrijire și bine întreținute.

O deosebită purtare de grija trebuie să aibă
preotul și pentru sfintitele veșminte necesare cul-
lui, că să fie făcute din stofe cât mai de preț,
pe cât cu puțință din țesături naționale și să le
îngrijească cu multă băgare de seamă.

Nevrednic este preotul acela, care șăvârșește
sfintele servicii ale cultului dumnezeesc înbracat în
niște veșminte murdare și rupte, cum și acela care
strică veșmintele bisericii prin neîngrijirea sa.
Neglijența și deconsiderația arătată bisericii și lu-
crurilor bisericești este cu atât mai condamnabilă,
cu cât se resfrânge chiar asupra lui Dumnezeu,

Cele mai mici stricăciuni întâmplate bisericii,
ori obiectelor bisericești, e dator preotul să nu
le negligeze, ci curând să le repară, spre a nu se
produce stricăciuni mai mari și mai costisitoare.

Un preot harnic și râvnitor de podoaba casei
lui Dumnezeu nu trebuie a se plângе niciodată,
că nu poate întâmpina mai ales micile cheltuieli
pentru biserică și necesarele ei, căci poporul ro-
mân a fost și este religios și darnic pentru bise-
rică,—numai preotul să aibă dor de biserică și bu-
năvoiță.

Trebuie deasemenea ca și curtea bisericii să
fie bine împrejmuită și curat întreținută; să fie
plantată cu arbori sau cu pomi roditori și cu flori,
ca astfel de departe să inspire respect și cătră
locașul sfânt și cătră cel ce poartă grija de el.

Cimitirile. Ca o mărturie înăscută în sufletul
omului, despre credința în nemurirea sufletului
și continuarea vieții și dincolo de mormânt, este

respectul, ce la toate popoarele au arătat morilor și locurilor de odihnă ale acestora (cimitirilor). Acest respect s-au arătat în vechiul testament Iudei și chiar și la popoarele păgâne, cari nu veau o credință destul de deslușită despre învieea morților și viața veșnică.

Acest simțimânt natural a impus chiar respectarea mormintelor dușmanilor; astfel creștinii în imperiul roman, cari erau considerați ca cei mai trașnici dușmani ai imperiului și ai poporului, deși erau crâncen persecuati fiind în viață, totușt după moarte însă, mormintele lor erau respectate; și nici creștinii vii nu erau împedecați de a'și exercita cultul pentru morții lor.

Cultul morților și respectul pentru cimitire au ajuns la cel mai înalt grad în creștinism, pentru că în creștinism s'a clarificat credința în nemurirea sufletului și în înviearea morților, pentru că creștinismul a ridicat trupul la cea mai înaltă cinstă, numindu-l „Templu al Sfântului Duh“, și pentru că cele întâiu morminte creștine au fost ale sfintilor martiri și propoveditorii ai creștinismului.

De timpuriu creștinii, în respectul cel mare pentru martiri și mormintele lor, au ridicat biserici pe aceste morminte, iar ceilalți creștini au dorit să fie înmormântați, după moarte, în jurul bisericii, ca să continue a rămânea sub scutul și ocrotirea ei.

În țara noastră până în anul 1872 cimitirele erau în jurul bisericii parohiale; de la această dată însă pentru considerații higienice, s'au hotărât, ca cimitirile să fie în afară de cuprinsul orașelor și al satelor, nu însă la mare depărtare, — și să fie în loc deschis și sus, unde aerul se primește lesne.

Preotul e dator, ca la alegerea locului pentru

cimitir, să se înțeleagă cu autoritatea laică, ca locul să nu fie prea departe și deci greu de a fi vizitat de cătră creștini, să nu fie mlăștinos, ori un pământ calcaros, care să împedice descompunerea firească. Să stăruiască ca cimitirul să fie bine îngrădit și dacă nu poate face nici o capelă cât de mică întrânsul, cel puțin să pună în mijloc o cruce înaltă, care să se vadă de la o bună distanță.

Mormintele să fie în ordine, curățite de burueni și bine întreținute, iar adâncimea lor să fie reglementară (2 metri). Să îndemne pe creștini să facă plantațiuni de arbori ori pomi și flori pe mormintele ruedelor lor și ale prietenilor lor.

Chiar în cazul, când cimitirul s'a umplut de morminte și ar trebui părăsit, încă preotul e dator să avea grija, ca să fie bine împrejmuit, ca mormintele să nu fie profanate ori călcate de animale.

Cu cât preotul va avea mai multă îngrijire de cimitir, cu atât va ținea mai aprinsă în sufletele parohienilor credința în nemurirea sufletului și în invierea morților.

§ 17.

Biblioteca bisericii.

Bisericile în țara noastră au fost și sunt singurile și cele mai importante monumente naționale, iar documentele și inscripțiile lor sunt aproape excludibile izvoare, de unde se poate alcătuī istoria națiunii și a patriei noastre; deasemenea și cărțile bisericești au fost fântânile, în care n'a pasrat limba strămoșească și de aceea preotul are cea mai sfântă datorie, să le păstreze ca pe niște vîstierii scumpe.

Preotul deci e dator să aibă o deosebită grijă pentru biblioteca bisericii.

El trebuie mai întâiu a-și procura toate cărțile sacre și cât mai multe din scările teologice; și chiar și scările profane folosite de unei culori serioase și temeinice, fiind obligat la aceasta prin regulamentul legii clerului mirean, art. 30, prin datoria ce are de a se perfecționa în știință. Le lege și să le păstreze în anumite dulapuri, rindu-le de stricăciune; pe cele ce sunt întrebuite mai des, să aibă grijă, ca atât el cât și ceilăsi servitori bisericești, să umble cu multă băgare seamă, spre a le păzi curate și a nu le rupe. De asemenea trebuie să nu le înstrăineze, știind că o carte cu cât e mai veche, cu atât e de-o mare valoare. O deosebită purtare de grijă trebuie să aibă preotul pentru documentele și actele vecchi cum și pentru arhiva bisericii, spre a nu se străină ori a se strică.

Este dator asemenea preotul să se îngrijească pentru înființarea unei biblioteci populare, pentru folosința poporănilor săi.

§ 18.

Datoria de a păstra și a înmulți avutul bisericii.

De când biserica creștină a căpătat dreptul de a avea în stăpânire bunuri materiale (averi), în totdeauna aceste bunuri au fost întrebuițate pentru întreținerea și înfrumusețarea bisericii și procurarea celor trebuitoare cultului, cum și pentru întreținerea personalului bisericesc. Îndată ce însă averile bisericești au dat un venit de prisoș, acest venit s-a întrebuițat la acte de binefacere creștinească,

ășa că toate instituțiunile filantropice și-au luat ţință din duhul creștin și s-au întreținut de biserici, — și tot la umbra simțimântului religios și a bisericii creștine trăeisc și prosperează până în ziua de astăzi și încă vor trăi și în viitor. Pentru aceasta creștinii au dăruit în totdeauna bisericii cu drag și cu galanterie din averile lor.

Avutul bisericii servind la podoaba și înfrumușetarea casei Domnului, precum și la splendoarea serviciului dumnezeesc, prin care se mișcă inimile cătră o simțire religioasă mai înaltă; apoi fiindcă aceste bunuri mai slujesc și pentru alinarea suferinților trupești și sufletești ale: bătrânilor, văduvelor, orfanilor, bolnavilor, străinilor, etc; de aceea preotul e dator, pe deosebită a păstră cu multă îngrijire bunurile mișcătoare și nemișcătoare ale bisericii, iar pe de altă parte a se silă din toate puterile să înmulțească aceste bunuri, fie prin o prudentă și chibzuită intervenire la diferite ocazuni și împrejurări pe lângă creștini, ca să dăruiască și bisericii câte ceva din bunurile lor, cum și prin o cîrstită și cumpănată administrare a lor.

Îndată ce vreun creștin a dăruit ceva bisericii, datoria preotului este, ca imediat, să înscrie darul în inventariul bisericii și să facă cunoscut autorităților bisericești superioare, pentru ca să se aducă mulțumiri persoanei donatoare; iar pe de altă parte preotul să înscrie numele donatorului și a familiei sale în pomelnicul ctitoresc, pomenindu-le și făcând rugăciuni neîncetat pentru sufletele lor, atât cât vor fi în viață, cât și după moarte.

§ 19.

Administrarea cîrstită a bunurilor bisericești.

Preotul paroh, conform poziționii sale cum și

legii și regulamentului clerului mirean, este de drept și de fapt administrator al bunurilor bisericești, fiind președintele epitropiei.

Pentru ca, în adevăr, preotul să poată înmulții bunurile bisericești va trebui mai întâiu, să creeze deplina incredere a poporului. Această incredere o va căpătă, când poporul se va încrezândință despre desăvârșita cinste și corectitudine a preotului în toate afacerile sale. Așa dar și în interesul bisericii preotul e dator a se săili, ca să administreze bunurile bisericești cu cea mai desăvârșită cinste.

Să fie cu mare băgare de seamă, ca nu din lipsa de experiență, să facă greșeli, care ar primejdui avereia bisericii, ci să se consulte cu oameni pricepuți și bine-voitori.

Să nu-și însușească nimic din bunurile bisericești fie din venituri ori din fonduri, nici direct și nici indirect.

Va trebui să se conformeze strict legii și regulamentului clerului mirean, legii casei bisericii și legii comptabilității generale a statului, care arată preotului norma de administrare a bunurilor bisericești.

Mai presus însă de toate, trebuie ca preotul să se conformeze conștiinții creștine și conștiinții de misiunea sa, având frică de D-zeu și știind că: „*Cei ce se tem de Domnul mila îi va încunjura“ iar banul luat dela biserică și din ale bisericii fără drept; este foc mistuitor și al bunurilor și al familiei sale.*

Preotul mai este dator a nu ascunde, ci a denunță pe cel ce l-ar simți, că nu se poartă cinstit în administrarea bunurilor bisericești și nici o considerație de ordin omenesc și social să nu-l împene-

dice de la aceasta, căci Dumnezeu căruia slujește este mai puternic de cât oamenii și dreptatea lui rămâne în veacul veacului.

§ 20.

Preotul în raport cu ceilalți servitori bisericești.

Natura serviciului bisericesc, aşa cum este hotărât în biserică creștină ortodoxă, nu se poate săvârși de o singură persoană, de aceea pe lângă preot, la orice biserică, mai sunt și alți servitori inferiori, cântăreți și paraclisieri; iar pe la alte biserici cu mijloace mai îndestulătoare sunt mai mulți preoți și diaconi.

Astfel preotul are raporturi cu seryitori bisericești egali lui, cum și cu inferiori.

În general preotul în raporturile cu ceilalți servitori trebuie să le arate *dragostea* poruncită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „*Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul, precum v' am iubit Eu pre voi. Dintru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi*“ (Ioan XIII, 34—35).

În special preoții între dânsii trebuie:

a) Să se respecte și să se onoreze unul pe altul, mai ales cei mai tineri față de cei mai bătrâni trebuie să se poarte cu toată buna-cuvîință și modestie, după învățătura sf. apost. Pavel: „*Cu dragoste frățească unul pe altul iubind, și cu cinstea unul pre altul mai mare făcând*“.

b) Să aibă pace și bună înțelegere fără să se dușmanească sau să se pizmuiască, nici să nu se critice sau să se înjosească unul pre altul; iar când s'ar întâmpla oarecare neînțelegeri ori ciocniri de în-

terese, atunci „*Cu toată umilita cugetare, cu blândeță și cu îndelungă răbdare să-și îngăduie unul altuia cu dragoste, nevoindu-se a păzii urea duhului întru legătura păcii*“ (Efes IV, 2).

c) Să se ajute între dânsii, atât la nevoiele materiale și duhovnicești, cât și la cele ce privesc datoriile pastorale, — cu bună-voință sfătuindu-se, edificându-se unul pe altul, și numai purtând unul altuia cu plăcere sarcina, vor plini legea lui Hristos (Gal. VI, 1). Numai când între membrii aceluiași corp ori clase va fi deplină soliditate, atunci și corpul și instituția va propăși. De asemenea să se roage Domnului unul pentru altul, ca să se întărească în greutățile servirei și să nu cadă în ispite.

d) O deosebită datorie are preotul cătră duhovnicul său. Acestuia trebuie să-i arăte o deosebită dragoste și respect, să-i deschidă inima cu încredere, arătându-i toate nemulțumirile și cerând de la el sfat și întărire în toate împrejurările vieții sale pastorale.

Față cu clericii inferiori preotul trebuie să se poarte cu bunăvoință și să nu-i trateze ca pe niște servitori.

Să poarte grija ca ei să propășească cât mai mult în cunoștința serviciului lor, și pentru aceasta cu bună-voință să-i învețe, atât în biserică, cât și afară de biserică; iar când s'ar întâmplă să facă vreo greșală, să-i îndrepteze cu blândeță și nu în public. Observațiunile făcute în public servitorilor inferiori ating nu numai prestigiul persoanei, dar se jignește chiar maestatea serviciului divin, probând inconștiența și pustiul din sufletul unui astfel de preot a orice simțiminte nobile creștinești; — și această cu atât mai mult atunci, când s'ar enervă, ori ar întrebuiță expresii nepotrivate și vorbe de ocără.

Un astfel de preot nu-și mai merită locul de cinstă.

Să-i sfătuiască în totdeauna și să-i îndrumeze pe calea propășirei morale și materiale. Să se frească a-i nedreptăți, ba încă să-i apere, când ar fi nedreptăți de cineva. Să se poarte cu dânsii cu blândeță și prietenie, păstrând totodată față de ei o atitudine vrednică de respect. Să se silească în fine din toate puterile, ca să facă și din clericii inferiori oameni de model parohienilor în toate privințele.

CAP. IV.

Preotul ca păstor.

§. 21.

Datoria preotului de a predica cuvântul lui Dumnezeu.

Domnul nostru Iisus Hristos pentru a măntuī omenirea, mai întâiu a trebuit să o pregătească pentru aceasta, *învățând-o* să cunoască pe Dumnezeu și să facă voia Lui; după aceasta a *sfințit-o și a răscumparat-o* prin jertfarea Sa, iar apoi *a condus-o și-o conduce către împărăția cerească*. Acestea sunt cele 3 serviri ale misiunei Sale, în actul măntuirei neamului omenesc. Din acestea însă, misiunea de *învățător*, este condiția celor două din urmă, căci ea pregătește elementele pentru celealte serviri, și deci, dacă misiunea *învățătoarească* (predicatorială) ar fi lipsit, de la sine ar fi urmat, ca să lipsească și cea *sfințitoare* și *conducătoare*.

Astfel, actul sau misiunea, care formează temelia măntuirei, este *predica sau învățarea doctrinei creștine*.

Mântuitorul spune, că El pentru aceasta a venit în lume: „*Duhul Domnului peste mine, pentru care m'a uns, a bine vesti săracilor m'a trimis, a tămađui pe cei zdrobiți la inimă, a predica robilor iertare și orbilor vedere*“ (Lc. IV, 18; Mc. I, 38). Si tot timpul vieții sale pământești a predicat neîncetat.

Lăsând pe discipoli să-I continue opera, cea dințâi poruncă, ce li-o dă, este să predice, căci le zice: „*Drept aceea mergând învățați toate neamurile.... învățându-i să păzească toate câte am poruncit vouă*“ (Mt XXVIII, 19—20); iar apostolii au fost credincioși următori ai exemplului și poruncii Dascălului lor și au predicat neîncetat pretutinde-ne.—Sf. Ap. Pavel conștient de această importantă datorie zice: „*Vai de mine! de nu voi propoveudu evanghelia*“ (I Cor. IX, 16).

Si apostolii la rândul lor lăsându-și urmași prin orașe și cetăți, aceeași îndatorire le pune ca cea mai de căpitenie, aşa sf. Ap. Pavel zice lui Timotei: „*Predică cuvântul, stăruеște pentru aceasta cu timp și fară de timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată rabdarea*“ (II Tim. IV, 1—2; Tit. II, 1, 7, 8).

Precum apostolii aşa și urmașii lor, sf. părinți în decursul veacurilor următoare, au răspândit doctrina creștină și au întins biserică, numai prin puterea predicii cu cuvântul și ca fapta.

Prin predică au luminat lumea barbară și prin ea au strălucit cei mai mari Ierarhi ai bisericii, căci și ei au gândit tot ca și apostolul neamurilor și au zis împreună cu el: „*Cum vor crede în Acela de carele n'au auzit? și cum vor auzi fără predicatori?*“ (Rom. X, 14)—Si în adevar au predicat și predicile lor sunt opere minunate și podoaba literaturiei bisericești.

În toate timpurile, datoria de a predica în biserică creștină a fost considerată atât de nece-sară și de importantă, în cât prin hotărîri sindicale se consideră ca *nevrednici de preoție acei păstori, cari nu predică.* (C. 58 Ap.; C. 19 sin VI ec.).

Nevoea predicii rezultă din însăși firea religii, precum și din natura sufletului omenesc.

Adevărurile religioase, pe care trebuie să le cunoască un creștin, fie relativ de credință, fie relativ de moralitate, sunt foarte numeroase. Fiecare din aceste adevăruri trebuiesc explicate și lămurite creștinilor, ca ei să le înțeleagă drept și să-și dea seamă de prețul lor pentru mântuire, ca astfel să și le lipească de inimă.

Acet lucru nu se poate face de cât numai prin predica preotului, carele singur pricepe și simțește mai bine aceste adevăruri.

Un creștin, ori câtă dorință ar avea de a învăță adevărurile religioase prin cetire, nu poate face aceasta din multe cauze, pe când ceia-ce aude din gura preotului reține și se lipește de inima și mintea sa.

Apoi omul, sau că din fire este lăsător, sau din alte împrejurări, se dedă adesea la lene chiar față de lucruri de a căror preț este destul de încredințat; când însă, i se atrage luarea-aminte mai des, se naște și se desvoltă în sufletul său un nou îndemn la lucru datoriei.

Maintea și inima cu cât se deschid pentru primirea de adevăruri, cu atât se naște în ele curiozitate, interes și dorință de adevăruri nouă; iar dacă nu li se dă hrana trebuitoare, cad în indiferență și lâncezeală. Însuși serviciul divin însotit de pre-

dică devine mai interesant, căci răspunde curiozității și nevoii sufletului omenesc de a auzi și să ceea nou.

Adevărurile religioase au dușmani, sau pe cei de credinți contrare, sau pe viciile ce stăpânesc pe mulți;—deci numai prin predică se vor înlătură și pe unii și pe alții.

Pe lângă învățăturile religioase și morale, poporul mai are nevoie și de multe cunoștințe necesare vieții practice și pe care nu și le poate dobândi mai cu folos de la nimine, de cât numai de la preot prin predică.

Cuvântul lui Dumnezeu amenință adesea cu străsnice pedepse pe păstorii, cari nu-și împlinesc datoria de a predica poporului. Astfel zice Dumnezeu prin profetul Iezechil : „*Când voiu zice Eu celui nelegiuit : cu moarte vei muri și tu (păstorule) nu-i vei vesti și nici vei grăbi celui nelegiuit, să se întoarcă dela căile sale și să fie viu, și când nelegiuitul va muri întru nelegiuirea sa, sângele lui îl voiu cere din mâna ta*“ (III, 17, 18—XXXIII, 8) Asemenea și prin profetul Ieremia : „*Amar păstorilor, cari risipesc oile pășuniei Mele*“ (XXXIII, 2 ; XIII, 18). Prin profetul Osie Dumnezeu alungă dela sine pe păstorul, care se lenește la predică : „*Pentru că ai lepădat știința și eu te voiu lepăda, ca să nu prețuești Mie*“ (IV, 6).

Mântuitorul zice, despre servitorul leneș, că-l va despărțî în două și partea lui o va pune cu nevrednicii, asemănându-l cu pomul fără roadă, care se taie și în foc se aruncă și cu servitorul leneș, care nu a înmulțit talantul Domnului său.

Prin predică se menține și se întărește credința în popor, și se luminează mintea și se alungă superstițiile ; prin predică se combat vițiiile, se răspândește moralitatea și se inobilează inimile ; — se

induplecă voința la acte de mărinimie și la sacri-
cii și tot prin ea se îndrumează poporul pe calea
ropășirii materiale.

Prin predică se înaltează și propășește un popor
în toate direcțiunile, ea este pâinea sufletească și
rupească a poporului;—și păstorul, care nu hră-
nește pe fiii săi sufletești cu această pâne, este
mormâtor de fii, este un năimit.

În ceea ce privește *modul și timpul* predicii,
datoria păstorului nu se mărginește numai în bise-
nică și la serviciile obștești și nici nu este deajuns
numai rostirea predicilor sistematice, după regulele
omiletice. Dacă acestea nu trebuie să lipsească nici
odată dela serviciul divin din Duminici și Sărbă-
tori; apoi datoria sa este, să predice și prin con-
vorbiri familiare neîncetat ziua și noaptea, pe drum,
acasă, la câmp, la ocazuni fericite și dureroase, la
petrecere și la muncă *cu timp și fară timp*, cum
zice apostolul; *jăcându-se tuturor toate, ca macar
be unii să-i dobândească.*

Astfel dar preotul va trebui, ca la toate servi-
ciile religioase, taine și ierurgii, să vorbească fiilor
săi sufletești despre însemnatatea și folosul lor su-
fletesc și trupesc; iar mai ales la taina mărturi-
sirei, să-și desfășure toată puterea duhului său,
spre a dezvolta în suflete groază și părere de rău
pentru păcat,—plăcere și dragoste pentru virtute
și dorință pentru mântuire.

Preotul să nu aștepte numai aceste ocazuni,
când va fi chemat, sau când creștinul vine la dânsul;
ci singur dela sine și nechemat să viziteze
neconenit și cât mai des pe păstorii săi; — și
pentru ca să fie primit cu plăcere de parohienii
săi, e dator să se ferească, ca nu cumva aceste
vizite să li aducă vreo greutate ori nemulțumire,

ci din contra să li aducă foloase. În aceste vizite preotul cu un ochiu ager și pătrunzător va vedea neajunsurile materiale, ori morale și îndată va trebui, ca cu bună-voință, cu prudență și înțelepciune să dea sfaturi potrivite și necesare.

Ochiul său să fie neadormit asupra tinerilor, bătrânilor, bărbaților și femeilor în tot momentul și mai ales la diferitele lor petreceri, cum sunt: nunțile cumetriile, jocurile (horile), șezătorile, etc. să nu lipsească a le da sfaturile și învățăturile trebuitoare, ca astfel acestea să nu se prefacă din petreceri nevinovate în ocazuni de scandal și de imoralitate.

O deosebită grija va trebui, să aibă preotul de copiii poporănilor săi, să-i urmărească, să-i supravegheze și neîncetat, să li dea învățături potrivite cu vârsta lor.

Numai când preotul în toate ocaziunile și față de toți fișii săi, nu va trece nimic cu vederea, ci neîncetat va învăță, va sfătu și va îndreptă, numai atunci își va împlini cu adevărat sfânta și nobila sa misiune pastorală, numai atunci va merită dumnezeestile și mânătoarele cuvinte „*Bine slugă bună și credincioasă, intră întru bucuria Domnului tău*“, (Mt. XXV, 21).

§ 22

Datoria preotului de a da pildă de moralitate și de a feri pe credincioși de ispite.

Pe cât de trebuitoare este predica în misiunea preotească, pe atât are nevoie să fie însoțită de exemple din partea predicatorului.

Nu e destul numai ca preotul să învețe pe popor adevărurile credinții și virtuțile creștine, ci e

dator ca și vieața sa să-i fie la fel cu învățătura căci „*numai cel ce va învăță și va face, acela mare se va chiemă*,“ zice Mântuitorul.

Pentru ca sufletul să se încredințeze și să se înduplece cătră un bine, nu-i sunt îndestulătoare numai argumentele și mijloacele retorice; cel mai puternic argument este exemplul văzut și simțit al unei vieți religioso-morale căci, *verba movent exempla trahunt*.

Cel mai îscusit predicator nu va avea efectul dorit, dacă vieața sa va fi imorală;— și din contra, o purtare corectă are cea mai bine-făcătoare înrâurire.

De aceea, preotul are foarte mare datorie de a da păstorilor săi în toate împrejurările pildă de moralitate și de vieată sfântă, ca nu cumva altora predicând adevărul, el singur să fie nevrednic și astfel să i se zică: „*doctore, vindecă-te pe tine însuți, ori scoate-ți mai întâiu bârna din ochiul tău*.“ Să urmeze exemplului Mântuitorului, pe care nimeni nu L'a putut vădî de păcat,— și la toate învățăturile a dat exemple cu vieața Sa.

Sf. apostol Pavel, se dă pe sine pildă credincioșilor (II Tes. III, 9) și îndeamnă pe toți sfinții slujitori și predicatori ai cuvântului lui Dumnezeu, să se dea asemenea pilde de moralitate credincioșilor, când scrie învățăceilor săi: „*Nimenea să nu defaime tinerețile tale, ci te fă pildă credincioșilor în cuvânt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință, în curație*“ (I. Tim. IV, 12). „*În toate dându-te pe tine pildă de fapte bune în învățătură, nestricare, cinste, sinceritate, cuvânt sănătos fără de prihană, ca cel protivnic să se rușineze, neavând nimic de rău a grăi de noi*“ (Tit. II, 7).

Tot astfel învață și sf. apostol Petru, zicând: „*Păstorii turma lui Hristos cea dintre voi,*

purtând grija nu cu sila ci de voie, nu din interes mărșav, ci cu plăcere, nici aşa ca şi cum aţi stăpânit peste păstorii, ci făcându-vă pildă turmei. Şi când se va arăta Păstorul cel mare, veţi primi cununa mărirei cea nevestejită“ (I Petr. V, 2—4).

Aşa dar, va trebui ca atât preotul cât şi cei ai familiei sale, în toate împrejurările, atât în viaţa publică cât şi în cea privată, pretutindene să dea poporului pilde de cea mai curată purtare morală.

După cum viaţa morală a preotului şi a familiei sale are o înrâurire binefăcătoare asupra credincioşilor, tot aşa o purtare rea din partea preotului are o înrâurire foarte dăunătoare asupralor şi produce cel mai dezastroos scandal în sufletele păstorilor.

Celor slabî de caracter şi înclinaţii spre rău, purtarea necorectă a preotului le slujeşte ca pretext, ca îndemn şi ca ispita pentru a se aruncă cu totul în braţele imoralităţilor de tot soiul, şi aşa în loc de progres moral, preotul este sămânţa răului; iar celor necredincioşi ori duşmanilor religiunii, le dă prilej de a înjosi şi a bârfi tot ce este sfânt, ba chiar şi pe Dumnezeu. Chiar şi celor buni şi religioşi li se produce desgust şi dispreţ de un astfel de preot şi pe nesimţiile li se furisează în suflet răceală şi indiferenţă şi aşa vine slabirea simţimântului religios.

Dacă străşnică este ameninţarea şi pedeapsa celor ce nu sunt nici calzi nici răci, care nu-şi împlinesc datoria de a predica cuvântul lui Dumnezeu, —cu cât mai grozavă şi mai cumplită trebuie să fie pedeapsa acelora, cari după ce nu clădesc nimic, apoi distrug şi ceeace au clădit alţii,—smulgând

din suflete și cele din urmă simțiminte nobile și sfinte prin purtarea lor scandaloașă ? !

Cât de nedemni sunt preoții, cari ispitesc pe credincioși prin purtarea lor, se vede din cuvintele Mântuitorului, care zice: „*Vai! lumei de scandale. Dar mai vai! de cel ce scandalizează; — mai bine să-și lege o piatră de moară de gât și să se arunce în mare*“ (Lc. XVII, 1—2 ; Mc. IX, 42). Iar mai departe spune: „*Ca dacă piciorul, mâna, ochiul te scandalizează, aruncă-le de la tine.*

Aceste avându-le în vedere sf. apostol Pavel, cu stăruință sfătuiește zicând: „*Nu faceți turburare... bisericii lui Dumnezeu, (I Cor. X, 32), nedând întru nimic nici un scandal, ca slujba noastră să fie fără de prihană*“ (II, Cor. VI, 3); iar de cei ce produc turburare și ispitesc sufletele prin purtarea lor, acelaș apostol îndemnă pe credincioși să-i părăsească și să se depărteze de ei: „*Și vă rog fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și scandale contra învățăturii, pe care o ați primit și vă feriți de dânsii. Căci uniea ca aceștia nu servesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor*“ (Rom. XVI, 17—18).

Să nu se amăgească preotul, că cele mai mici și tainice abateri ale sale vor rămânea ascunse și necunoscute de popor, căci nimări pe lume nu i se vede mai bine și nu i se judecă mai aspru greșalele ca preotului (și cu drept cuvânt); și tot ce el face la întuneric, se vădește la lumină și se trâmbițază de peacoperișul caselor, — precum spune Mântuitorul.

§ 23.

Datoria preotului de a se îngrijî de buna-stare materială a păstoritilor și de a-i îndemnă la muncă și economie.

Deși creștinul trebuie să aibă cea mai mare grijă pentru viața sufletească și în primul loc trebuie să râvnească fericirea cerească, totuș, fiindcă aceasta este legată de viața trupească și pământească, precum e legat sufletul de trup și numai împreună, după voința lui Dumnezeu, își împlinesc menirea, de aceea creștinul are dreptul și datoria de a se îngrijî și de trebuințele corpului său și de mijloacele necesare unei vieți bune pământești.

Această datorie se impune și de învățăturile religiunii creștine, care privesc corpul ca pe templul Duhului Sfânt și viața pământească ca pe drumul vieții cerești; iar bunurile materiale ca pe niște mijloace ale faptelor de milostivire.

Pe lângă aceste considerații, apoi îngrijirea pentru asigurarea unei bune stări materiale se impune și de datoriile, ce fiecare le are către familia și neamul său, cum și către patria sa, căci un popor, un stat, atunci înfloresc și progresează, când se bucură și de o bună stare materială.

Datoria de a ne îngrijî de o bună stare materială, prin care se agonisește corpului cele trebuitoare, este o datorie de ordin divin, pentru că Dumnezeu a pus în noi trebuințile trupești și materiale și tot El a pus la îndămână omului și toate bunurile materiale, prin cari se împlinesc și se satisfac acele trebuinți.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în activitatea sa mesianică nu a disprețuit corpul cu toate trebuințele lui, ci din contră, s'a îngrijit de durerile

și nevoile lui. Cele întâiu și mai multe minuni ale Sale sunt relative de corp și trebuințele lui. Si tot astfel au înțeles și au lucrat și urmașii lui Iisus Hristos. Apostolii și Sf. Părinți au purtat o deosebită îngrijire și de trebuințele trupești și materiale ale creștinilor, conduși și păstorii de dânsii; iar dacă Sf. Scriptură și Sf. Părinți combat adesea avuțiile și plăcerile trupești, apoi aceasta o fac pentru a domoli lăcomia și prea marea dedare a omului la bogății, și spre a-l susținea să nu cadă sub stăpânirea poftelor trupești, care subjugându-l îl instrâinează de Dumnezeu, îl fac să uite trebuințile sufletești și-l ispitesc să săvârșească turburări și nedreptăți sociale. O bună și cuvâncioasă stare materială, necesară unei vieți demnă de om, câștigată prin muncă cinstită și întrebuițată spre bine, în totdeauna a fost învoită și binecuvântată de Sf. Scriptură și de Sf. Părinți ai bisericiei; aşa dar și aceasta face parte din datoriile pastorale.

Un individ, o familie, un popor, va progresă pe calea materială numai atunci, când va avea dezvoltat gustul de muncă, când va ști să muncească la timp și cu rânduială; și în fine, când va ști cum să se folosească de munca sa, adică când va avea dezvoltat gustul (simțul) de economie a foloaselor dobândite prin muncă; iar ca condiție a acestora este simțul și viața morală.

Aceasta formează o educație specială, care din nenorocire la noi lipsește multora, chiar din pătura cultă, cu atât mai mult poporului de jos; iar datoria de a-l educa în această direcție, o au cei doi factori luminători ai poporului, *preotul și învățătorul*. În întâiul loc însă, această datorie privește pe preot, de oarece el este mai în strânsă legătură cu poporul, fiind cu el în atingere neîntreruptă, de la

naștere până la mormânt, ba și dincolo de mormânt; are mai mare autoritate, căci el este *părintele tuturor*, și are la îndămână mijloace mai multe și mai puternice pentru a-l îndemnă, ba chiar a-l silă și a-l obligă la economie și vieată orânduită.

Așadar preotul, care este conducătorul și luminătorul poporului încredințat păstoriei sale, are o datorie divină, umană, patriotică și națională de a se îngrijii, ca fii săi sufletești să-și agonisească o bună stare materială, *îndemnându-i la muncă, învățându-i cum să muncească cu folos și cum să-și economisească foloasele muncei lor.*

Munca. În întăiul loc e dator preotul să îndemne pe păstorii săi la muncă, arătându-le cât este ea de trebuitoare și folositoare.

a) În special să le spună, cum omul prin muncă își desvoltă și-și întărește corpul ferindu-l de molesire, care e mama boalelor; prin ea face ca toate funcțiunile organice trupești să se îndeplinească mai bine, căci omul, care muncește, mâncă mai cu placere, doarme mai bine, respiră și-i circulă sângele mai regulat și tot corpul îi este mai ușor.

Să le explice cum omul muncitor devine mai moral, căci e ferit de gânduri răle, care-i turbură pacea sufletească, e scutit de păcate și de multe prilejuri la păcat. Să le arate foloasele ce rezultă imediat din muncă, precum este îndestularea trupească a sa și a familiei și o vieată multămită și lipsită de neajunsuri, cum și respectul, cinstea și considerația, ce o capătă de la ceilalți oameni. Să le spună și să le explice, că munca nu este o pedeapsă dumnezeească, ci un mijloc foarte folositor pentru fericire și mântuire. Cu cât într'un popor va fi mai desvoltat gustul de muncă, cu atât po-

porul va fi mai bogat și va propăși în toate direcțiunile și cu atât vor fi mai puțini rău-făcători.—Sf. ap. Pavel, după ce singur dă pildă de muncă, (I Tez. II, 9—II Tez. III, 8; Fap. Ap. XXVIII, 11) apoi îndeamnă cu stăruință pe credincioși ca și ei să muncească: „*Nu (fiți) lenevoși în afaceri (R. XII, 34), ci să lucrați cu mânilo voastre, precum v' am poruncit (I Tez. IV, 11), căci auzim că unii dintre voi umblă fără rânduială, nimic lucrând ci iscodind, iar unora ca acestora poruncim și-i rugăm prin Domnul nostru Iisus Hristos, ca cu liniște lucrând, să-și mânânce pâinea lor“ (II Tez. III, 11—12). „*Cel ce fură să nu mai jure, ci mai vârtos să se ostenească lucrând binele cu mânilo sale, ca să aibă să dea și celui în lipsă“ (Ef. IV, 28). „*Cine nuvoiește să lucreze, să nu mânânce“ (II Tez. III, 10).***

b) *Chibzuința.* Nu e destul însă, ca preotul numai să îndemne pe păstorii săi la muncă. Poporul român din fire este muncitor, ceeace este însă mai de nevoie a'l învăță, este știință, cum să muncească la timp, cu rânduială și cu chibzuință, cum să facă o muncă sistematică, ca astfel munca să-i fie folositoare și să nu-și cheltuească puterile zadarnic. Aceasta este cu atât mai de nevoie, cu cât poporul nostru este agricultor și agricultura a făcut progrese mari în alte țări, iar la noi poporul lucrează primitiv și fără știință sistematică.

Așa dar, preotul va trebui să arate poporănilor săi timpul, cel mai potrivit pentru fiecare fel de cultură, să le spună care sunt culturile cele mai productive și cum să facă cultura sistematică a fiecareia, pentru ca cu mai puțină muncă, să scoată foloase mai mari.

Va trebui să-i învețe, cum să prețuiască timpul și să-și rânduiască trebile, în cât să nu vină

nici-odată una peste alta; să-i îndemne ca timpul liber de la munca câmpului să-l întrebuințeze la pregătirea și îngrășarea câmpilor și la alte ocupațiuni productive, precum sunt diferite lucrări manuale; iar mai cu seamă meșteșugurile casnice, care sunt atât de productive, ușoare și plăcute. Pentru desvoltarea acestor meșteșuguri, preotul își va întrebuința toată priceperea, toată energia și toată autoritatea, căci din nenorocire, de un timp, în țara noastră, au început să dispară mai ales din satele de la șes cu toate că agricultorii au destul timp liber în cursul ienei.

Va stăruī, va îndemnă, va încurajă, va lăudă, va controlă, ba chiar va mustră și pedepsă duhovnicestă pe gospodinele, care ar neglijă ori ar desprețui această frumoasă și bănoasă industrie casnică națională. Va căută să desvolte gustul și plăcerea pentru frumosul port național, arătând poporului cu cât e mai bun și mai eftin în toate privințile și pentru încurajare va da o deosebită considerațiuie publică femeilor și bărbaților, cari nu l-au părăsit;— îndemnând totodată și pe ceilalți a-l reluă.

În acest scop preotul, pe lângă alte instrucțiuni și îndemnuri ocasionale, va înființa șezători sub privigherea sa și a soției sale, unde să se instruiască și să se încurajeze la lucru unii pe alții și bărbații și femeile, tinerii și bătrânii, interesându-se preotul până și de cele mai mici amănunțimi, spunând unora chiar și ce să lucreze, în cuture sau cutare vreme.

În parohie vor fi și oameni săraci, cari nu au ce lucră, acestora singur preotul e dator să le procure de lucru, luând inițiativa, sau singur, sau împreună cu alții fruntași ai parohiei, de a face diferite obiecte casnice, fie pentru trebuințele personale, fie pentru a le vinde. Din aceasta

însă, să nu caute foloase materiale personale, ci să se îndestuleze cu marele câștig moral și multumirea, că a dat mijloace de existență nevoeșilor.

Va purtă deasemenea grija ca poporul să-și vândă cu preț bun foloasele muncei sale și să nu fie exploatat și înșelat de cătră speculanți, cari s-au prea înmulțit în țara noastră, din pricina nai-vității poporului.

c) *Economia*. Poate să fie munca cât de stăruitoare, pricepută și productivă, dacă însă nu va fi dezvoltat în sufletul poporului și gustul economiei, al respectului de munca sa și al dragului de a pastra cum se cuvine bunurile sale, atunci tot nu s'a făcut nimic; poporul va rămânea tot sărac și umilit.

De aceia preotul e dator, să se silească din toate puterile, ca să înrădăcineze în sufletul fiilor săi sufletești și simțimântul economiei, *care este mama bogăției* cum și dragostea și plăcerea de a păstra în cele mai bune condițiuni avutul său, de orice natură ar fi el.

Să arăte parohienilor datoria, ce au fiecare, de a se îngrijî de ziua de mâine, pentru a întâmpina greutăți neprevăzute și să le spună, cât este de nevrednic și înjositor de a întinde mâna la alții în vreme de lipsă; să le facă cunoscut datoria ce o au cătră copiilor, de a le asigura oarecare ajutoare, pentru începutul vieții gospodărești; să le amintească cât este de bine și frumos, că la vreme de bătrânețe și slăbăciune, să nu fie povară copiilor lor, ori străinilor. „*Răscumpărați vremea, că zilele grele sunt*“ zice Sf. Ap. Pavel. Iar înțelepciunea poporului adaugă: „Strânge bani albi penzile negre“.

Să le spună că deși Providența dumnezeească

poartă grijă de toate creaturile, dar și *puterea de prevedere*, pe care Dumnezeu a dat-o omului, nu este altceva de cât o faptă de-a providenței dumnezeești, de care omul trebuie să țină samă și să se folosească de sfaturile ce-i dă.

Așa dar, preotul dând singur pildă, va stăruī din toate puterile, ca păstorii săi să fie cumpătați în gusturi și în cheltueli, să nu risipească avutul lor pe lucruri zădarnice și nefolositoare, să-i deprindă a păstră și a prețui orice lucru cât de mic, îngrijindu-l și apărându-l de stricăciune și de distrugere.

Preotul e dator, să iea inițiativa și să înființeze societăți, ori case de economie și pe care apoi să le supravegheze de aproape cu multă băgare de seamă, ca să nu se descrediteze în ochii poporului. Să scoată în totdeauna în evidență și să laude pe persoanele, care fac economie, și-și păstrează și îngrijesc cu băgare de seamă avutul lor, ori de ce natură este, arătând că economia banului, păstra-re și îngrijirea lucrului, nu numai că procură o bună vieată pământească, dar ajută foarte mult și la dobândirea celei cerești, prin milosteniile și binefacerile ce poate săvârși, cel ce a economisit și i-a prisosit. Va face de asemenea să fie văzută și starea nenorocită a risipitorului și neglijentului, atât din lumea aceasta, cât și din cealaltă.

Cu cât preotul va desfășura o activitate mai mare și mai stăruitoare, pentru asigurarea prosperităței materiale a poporului român, cu atât mai mult va bine-merita de la Dumnezeu, de la neam și de la patrie.

§. 24.

Datoria preotului de a îndemnă și a înființa societăți și instituțiuni de bine-facere și de temperanță.

Temelia, pe care s'a clădit și trăește creștinismul, este dragostea de Dumnezeu și de aproapele, pentru Dumnezeu.

Spiritul creștin se caracterizează prin dragostea sinceră și desinteresată față de aproapele, și care dragoste nu este mărginită de limbă, de naționalitate ori de patrie, ci este universală, căci înaintea lui Dumnezeu toți oamenii sunt una în Iisus Hristos. Această dragoste a fost și scut contra dușmanilor și putere de propagare a creștinismului în lumea barbară, căci ea s'a arătat în fapte mărețe de binefacere, deopotrivă și față de prieteni, — și față de străini, — și față de dușmani, după cum a zis Iisus Hristos : „*De faceți bine celor ce vă fac bine, ce dar este vouă, căci și păgânii fac aceasta*“ (Lc. VI, 33). Astfel creștinismul cu dragostea sa, a făcut începutul instituțiunilor mărețe de binefacere, prin care a îndulcit durerile și suferințile omenirii.

Spiritul creștin n'a putut suferi, ca alături de prosperitate să stea mizeria, alături de veselie se fie durerea, alături de palatul bogatului să zacă în gunoiu săracul Lazăr; ci a făcut, ca cel căzut în tâlhari, să fie luat și dus la casă de oaspeți. Creștinismul, din cele dintai zile ale existenții sale, a îndulcit viața bătrânlui, a orfanului, a văduvei, a usurat durerea și a vindecat nepuțințele trupești din darurile, pe cari credincioșii le depuneau la picioarele apostolilor.

Astfel creștinismul de la începutul existenții

sale, s'a prezentat ca un aşezământ de binefacere; iar părinții și dascalii bisericii creștine au păstrat și cultivat acest caracter în decursul veacurilor.

La ușa și sub protecțiunea bisericii creștine s'au înființat instituțiuni de binefacere: spitale, ospicii, aziluri de bătrâni, de văduve și copii, școli, etc., și tot prin spiritul creștin și la umbra bisericei trăesc și prosperează aceste instituții până astăzi și numai ea este în stare să le mențină și să le protejeze și mai departe.

Preotul ca propoveditorul acestei religiuni binefăcătoare și ca urmașul Celui ce a ridicat dureurile omenirei, trebuie să fie pătruns mai mult ca oricine de spiritul creștin, să aibă o inimă compătimitoare și binefăcătoare față de suferinzi;—și deci el are cea mai sfântă datorie, ca să miște inimile credincioșilor spre acte de binefacere dând și singur pilde. Trebuie să iea inițiativa și să înființeze în parohia sa asociațiuni, cari să ajute și să îngrijască pe bolnavi, bătrâni, orfani, suferinzi, văduve, asociațiuni pentru îngroparea celor săraci și străini, etc.

Cu cât astfel de asociațiuni vor fi mai numeroase și vor exista în fiecare localitate, putând îndată și la timp aduce ușurare și ajutor suferinții, cu atât societatea va fi mai puțin bântuită de răle și de amărăciuni.

Dacă însă preotul este dator să înființeze și să susțină societăți de binefacere, pentru a ușura durerile și suferințele omenești, apoi încă este și mai dator, de a preîntimpina, pe cât cu putință aceste dureri și suferință la chiar obârșia lor.

Păcatul și viciul sunt cele dintâi cauze ale durerilor și a răului din lume, iar pacatele și viciile se nasc

din poftă și plăceri nemăsurate, la cari ușor se apleacă omul.

Preotul deci are datoria de a predica, cu cea mai mare stăruință, cumpătarea și abstinența, aşa încât, toate plăcerile să se mențină în marginile trebuinților naturale, după cum învață Sf. Apostol Pavel: „*Ori de mâncăți, ori de beți, sau altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*“ (I. Cor. X, 31).

La aceasta va reuși preotul cu mult mai ușor, dacă se va sili, să înființeze societăți de temperanță, prin care membrii lor se leagă înaintea lui Dumnezeu, a societății, a onoarei și a conștiinței lor, de a se înfrâna de la diferite inclinații, întrebuintând plăcerile trupești și pământești numai ca mijloace, pentru împlinirea unor scopuri mai înalte, hotărîte de Dumnezeu; iar nu să le considere ca scop și tantă a vieții pământești, — *căci omul mânâncă, ca să trăiască — și nu trăiește ca să mânânce*, Astfel va reuși preotul a-și menține pe fiili săi sufletești departe de vicii distrugătoare și prin urmare și de multe dureri și suferință trupești.

§ 25.

Datoria preotului de a învăță pe credincioși cum să-și păstreze sănătatea.

Din toate bunurile pământești, pe care le are omul, cel mai de căpetenie este sănătatea trupească; căci de la sănătatea trupească atârnă și buna-stare sufletească a omului, și numai într'un corp sănătos este și o minte sănătoasă. De la sănătate decurge toată mulțumirea și fericirea pământească, căci toate bogățiile, onorurile și bunătățile pămâ-

tului nu prețuiesc nimic fără sănătate; de la ea atârnă și prosperitatea materială, căci numai cel sănătos poate munci și produce. Sănătatea trupească a poporului este condițiunea vieții și trăiniciei națiunii și a patriei.

Pe cât însă este de scumpă sănătatea trupească, pe atât este ea și puțin prețuită și îngrijită mai în general de poporul nostru; și apoi tot pe atât de mulți îi sunt și dușmanii ce o amenință.

Preotul în mijlocul poporănilor săi, întocmai ca un tată duios, care dorește binele și fericirea fiilor săi, e dator să aibă cea mai mare grija de sănătatea trupească a fiilor săi sufletești și la cel mai mic gemăt să se înfiereze întreaga lui ființă. Să urmeze și întru aceasta pilda Mântuitorului, care a simțit durere în fața durerilor poporului. S'a întristat de suferințile lui și cu îndurare și milostivire i-a tămaďuit toată boala și toată neputința.

Această datorie se impune cu atât mai mult preotului de la țară, căci săteanul pe lângă alți mulți dușmani, mai are de luptat și cu marele dușman, care este neștiința și neglijența.

Așa dar, mai întâi preotul va deștepta în sufletul poporănilor conștiința datoriei, ce fiecare creștin are către corpul său, de a-l păzi întreg și sănătos, ca pe un dar sfînțit a lui Dumnezeu și organ al sufletului,—amintindu-le că fiecare va da samă înaintea lui Dumnezeu, de modul cum și-au păstrat corpul și sănătatea.

Se va silă a combate toate vițile, dar mai ales betia și desfrânarea, care topesc corpul, precum se topește ceară în fața focului, arătând în culori vii toate boalele și urmările, ce aduc aceste vicii. Îndemnându-i și desvoltându-le gustul de muncă,

preotul va avea grija, de a-i feri, sa nu cadă în extremul opus,—la escesul de muncă.

Deasemenea căutând a le desvolta gustul de economie, va trebui să fie foarte băgător de samă, de a nu-i duce la avariție nedând cu îndestulare corpului cele trebuitoare.

Va îndemna deci pe fii săi sufletești, să se hrânească bine cu mâncări nutritive și substanțiale, sfătuindu-i că mai de folos este pentru ei, ca produsele alimentare să și le păstreze pentru îndestularea lor, de cât să le vândă pe nimic și hrana să o înlocuiască cu alcool (cu rachiu și țuică).

Foarte adesea se întâmplă, că poporul de la țară, deși are cele necesare, totuș se hrânește foarte prost, fie din neștiință, fie din neîngrijirea și indiferența, în care se află. În asemenea împrejurări preotul este dator, să se silească a convinge pe parohienii săi, că cu cât se vor hrăni mai bine, cu atât vor fi mai sănătoși și mai rezistenți la muncă, încât ei vor câștiga îndoit și întreit din ceace consumă; iar acolo unde ar fi nepriceperea, intervenirea sa și a soției sale, pentru a face pe gospodine mai destoinice, ca să pregătească o hrană efтинă și bună, le va atrage dragostea, respectul și recunoștința poporului.

O deosebită bagare de samă trebuie să aibă preotul în hrânirea și îngrijirea copiilor, până ce se zburătuesc, căci una din cele dintăi cauze a mortalității lor, este lipsa de hrană suficientă și potrivită cum și îngrijirea rea.

Să se silească a le desvoltă gustul de curățenie, îndemnându-i la cea mai desăvârșită îngrijire corporală.

Să poarte grija, ca îmbrăcăminte și locuința să le fie sănătoasă și curată, având în casa lor

întotdeauna un aer curat și lumină îndestulătoare. Deasemenea să-i îndemne, ca curtea și împrejurimile casei să fie întreținute în curătenie, îndeprtând orice infecții nesănătoase.

În cazuri de boale și accidente, preotul să fie cel întâi, care să sară în ajutor și imediat să iea dispoziții pentru chemarea grabnică a unui medic; iar până la sosirea acestuia, să facă întrebuițare cu prudență, de puținele cunoștințe medicinale ce are, dacă este convins, că va putea aduce vreun bine momentan.

Să se silească din răsputeri a înrădăcina în inima poporului încredere în medic și medicamente, combătând cu energie, neîncrederea, ori indiferența față de ele. Deasemenea să combată cu toată puterea și obiceiul, ce au sătenii de a alerga la leacuri băbești cum și credința, că se vor tămădui prin descântice și vrăji.

Va băga samă ca leuzile și noii născuți să fie bine îngrijiți și ținuți în curătenie, având prilej a-i vizita la facerea diferitelor rugăciuni stabilite de biserică.

În timp de epidemie, mai ales între copii, va căuta să înlăture toate ocaziunile de întindere a boalei, îndemnând cu stăruință la aceasta și pe poporani, silindu-se a-i scoate din credința fatalistă, în care se află mulți știind că paza bună trece primejdia rea.

Dacă preotul cu milă și cu dragoste părintescă, în toate ocaziunile se va îngrijii de sănătatea trupelui a credincioșilor, încredințați păstoriei lui, va dobândi în schimb de la ei iubire, încredere cum și profunda lor recunoștință și devotamentul sincer; căci simțimintele prietenești în nici o împrejurare nu se pot desvoltă mai ușor și mai te-

meinic, de cât la boală și la durere cum și atunci, când se simte îndulcirea trupăescă; de aceia este și zicerea: „*la boală și la nevoie se vede inima omului (prietenul)*“.

Astfel preotul prin împlinirea acestei datorii, pe lângă că va avea mulțamirea, că este cel mai de căpeneie lucrător la întărirea neamului și a patriei, apoi va deveni și absolut stăpân pe sufletele credincioșilor, conducându-le mai cu multă ușurință la mântuire.

§ 26.

Datoria preotului de a învăță pe credincioși cum să-și crească copiii.

După cum un bun grădinar, pentru ca să aibă pomi frumoși la privire și cu fructe plăcute la gustare, se îngrijește de dânsii cu multă băgare de samă, din primii ani ai plantațiunei, tot așa și un bun păstor, pentru a avea o parohie bună, în care să strălucească toate virtuțile creștine, va trebui, să se îngrijească cu mult dor de buna creștere a viitorilor săi fii sufletești, încă din copilăria lor.

Este un adevăr cunoscut de toată lumea, că în tipăririle, dobândite în copilărie, rămân ca o pecete neștearsă în tot restul vieții;—și după direcția, ce se dă unui copil în vîrstă fragedă, va continua a trăi la maturitate.

Deci, dacă preotul voiește, să aibă o parohie religioasă și morală, compusă din fii devotați bisericii creștine ortodoxă, care să trăiască în spiritul Evangeliei și să fie buni cetăteni și buni patrioți; apoi e dator, să aibă o deosebită grijă de

buna creștere a copiilor parohienilor săi observându-i pas cu pas și dând sfaturi și învățături neincentate în această privință păstoritelor săi, cu atât mai mult, cu cât creșterea copiilor este un lucru foarte greu.

Mai întâi trebuie preotul să desvolte în inima părinților simțul datoriielor, ce au, de a-și crește copiii bine, atrăgându-le luarea-aminte că pe lângă amărăciunile ce li aduc copii crescute fără îngrijire apoi ei vor da samă și înaintea lui Dumnezeu, de modul cum și-au împlinit această datorie.

Grija preotului se va întinde în special și asupra creșterii trupești și asupra celei intelectuale și morale.

Astfel preotul, unde va vedea nevoia, va sfătuiri pe părinți a crește copiii în cea mai mare curătenie și într'un aer sănătos, dându-le și o hrană bună și îndestulătoare, ca astfel să crească o generație sănătoasă și viguroasă.

Va îndemnă și va privi geheă, ca părinții de timpuriu, să înrădăcineze în inima copiilor simțimântul religios și frica de Dumnezeu, care este începutul înțelepciunii, după învățătura ap. Pavel: „*Voi părinților, creșteți pe fii voștri în învățătură și în îndemnarea Domnului*“ (Efes VI 4), va observă a-i deprinde, să se încchine sara și dimineața, înainte și după mâncare, mulțumind lui Dumnezeu; și să-i ducă la biserică în toate Duminicile și Sărbătorile.

Va explică foarte adesea părinților, câtă nevoie este de a desvolta în inima copiilor lor sentimente nobile și a le dirigi voința către fapte bune,— și-i va convinge, că acestea nu se capătă, de cât numai, dacă ei singuri le vor da asemenea pilde,— spunându-le, că ceea-ce doresc părinții, să fie copii lor, trebuie să fie ei singuri mai întâi.

Ajungând copiii la vîrstă de școală, preotul va purta grija din timp, ca nu cumva părintii pentru diferite preTEXTE, să negligeze trimiterea lor la școală, cum și urmarea regulată și sărguincioasă; va explică și va căuta să încredeze pe păstorîți, despre nevoie învățăturii și a luminării mintii copiilor, arătându-le: „*Că rușine este tatălui fiul neinvățat.*“ (Sirah XXII 3, 41).

Va atrage luarea aminte a părinților, ca în creșterea copiilor lor, să țină calea mijlocie; nici să nu li arate prea mare indulgență și libertate: „*Căci copilul, care umblă în voia sa, rușinează pe părinții săi*“ (Pild Sol. XIII 24); nici să nu se poarte cu ei prea aspru și sever, după sfatul sf. ap. Pavel, care zice: „*Părinților, să nu vă întărtați pe fii voștri spre mânie.*“ (Efes VI, 4).

În tot timpul vîrstei de școală, preotul va fi un neadormit privighitor al copiilor și ajutător al dascălului, predând religiunea și conlucrând la menținerea disciplinei morale, în școală și afară de școală.

Preotul e dator a nu perde din vedere pe copii, nici după ce au terminat școala primară, ci încă de acum înație, să aibă mai multă grija, de oarece acum sosește și vîrstă cea mai periculoasă.

Va trebui deci a sfătuì și stăruì pe lângă părinți, să-i învețe vreun meșteșug, care este cea mai sigură pâne în viață, sau *brățare de aur*, cum se numeă odată!—și singur la nevoie să iea inițiativa și să facă aceasta; să le desvolte dragoste de munca câmpului și de negustorie.

Va îndemnă pe părinți, ca să deprindă pe băieți și mai ales pe fete cu facerea diferitelor lucruri de industrie casnică, și a le desvolta gustul să poarte plăcutul și mândrul costum național—intervenind preotul și direct pentru aceasta.

În vîrstă de la 15—16 ani înainte, când încep să se afirmă apucăturile firești și când închipuirea este foarte aprinsă, preotul va atrage luarea aminte a părinților și singur va conlucră, ca să înlăture prieteșugul cu cei răi, cum și diferitele ocazii la inclinări răle; iar mai ales, petrecerile de noapte, fără controlul și privigherea bătrânilor.

Astfel preotul, ca un bun păstor, e dator, să fie neadormit privighitor asupra creșterei copiilor și nimic să nu-i scape, ci ca un al doilea părinte cu înțelepciune să dea sfaturi și cu dragoste să îndrepteze greșalele.

Nevoea cea mare a creșterei copiilor cere de la preot, ca el să contribue la aceasta nu numai indirect învățând și sfătuind pe părinți, ci trebuie chiar direct a interveni, și cât mai des, ca cu autoritatea și pricoperea sa, să se ajungă mai sigur la rezultatul dorit. Această datorie se impune încă cu tot dinadinsul preotului față de copiii orfani, sau cari de și vor fi având părinți, dar din diferite cauze, sunt ca și cei ce n'au, sau și mai rău (cum sunt părinții viciati, divorțați etc.)

§ 27.

Însemnatatea școalei pentru binele poporului și datoria preotului de a stăruia pentru ajutorarea școlarilor săraci și orfani.

Mijloacele, prin care oamenii își comunică unul altuia, la depărtare de loc ori de timp, gândurile, simțirile și știința lor, este scrierea și cetirea. Prin aceste mijloace oamenii, de la un capăt la celălalt al pământului, se ajută și-și folosesc unii alțora; și tot prin aceste mijloace gândirea omeni-

rei din trecut, se leagă cu cea din prezent și cu cea din viitor, până la sfârșitul lumei. Așa dar, cea mai măreață deșcoperire a omului a fost arta de a scri și a ceti. Printr'însa lumea în lung și în lat se leagă ca cu un lanț și-si continuă drumul către desăvârșire.

Prin cetire omul poate, să-si lumineze și să-si îmbogățască mintea cu cugetările și știința altor oameni; iar prin scriere își dă și el pe ale sale spre folosul altora. Prin acest schimb lumea a progresat, căci s'a îmbunătățit și s'a înmulțit mijloacele pentru o vieată mai bună; (căci la urma urmei tot progresul nu e progres, dacă nu va contribui la binele și mulțămirea omului).

Poporul, la care cunoștința scrierii și cetirei este mai răspândită, acela este mai cult și mai înaintat în civilizațiune, adică, cunoaște mai bine rostul vieței, știe mai bine, să se folosească de bunurile din lume, pe care Dumnezeu le-a pus la dispoziția omului;—trăește deci, mai mulțămit și mai fericit.

Cu cât omul propășește mai mult pe calea adevărătei culturi și cu cât mintea sa este mai luminată cu atât se apropiе mai mult de D-zeu și L-vede mai lămurit. Luminarea minței ne conduce spre D-zeu. Conducătorii popoarelor cunoscând importanța acestui adevăr, au înființat școale, pentru ca poporul, prin știința de carte, să-si lumineze mintea.

Școala este pentru mintea omului, ceea-ce soarele este pentru pământ. Unde nu-i lumina și căldura soarelui, acolo nu-i vieată, vegetația nu odrăslește, nu inflorește nici rodește,—ci lâncezește și să vestejește. Unde strălucește lumina și căldura școalei, acolo poporul este luminat, este mai bun, își agonisește trebuințele vieții mai ușor și

mai cu îndestulare și știe totodată a se folosi mai
bine de ele. Școala deschide omului gustul și do-
rul unei vieți mai bune și totodată îi și pune la
îndămână mijloace cum s'o capete. Astfel prin
școală poporul dobândește o vieată mai bună, mai
mulțumită, capată vigoare și forță nouă, și-și as-
igură o vieată trainică în veșnicia secolelor.

În țara noastră singură biserică cu reprezen-
tanții ei au contribuit la luminarea poporului în
vremuri grele, făcând cele dintăi începuturi de școală
în tinda bisericii. Dar și astăzi chiar, când impor-
tanța școalei pentru binele poporului este cu mult
mai bine cunoscută, când avem școale sistematice
pentru popor cu dascali speciali, preotul încă are
datoria dumnezeiască, omenească și patriotică,
de a contribui la răspândirea și desvoltarea dra-
gostei pentru școală în popor. Cu toate minuna-
tele foloase ce aduce școala, totuș în țara noastră
încă nu a pătruns destul de adânc în masa popo-
rului convingerea despre nevoia științei de carte
și nu-i dezvoltat, cât ar trebui, dragul de școală.

Astfel preotul e dator ca în toate ocaziunile : în bi-
serică și afară, acasă și la câmp, pretutindene, să-și
îndemne poporanii spre a-și trimite copiii la școală ,
să se folosească de toate greșalele și nevoile popora-
nului și să-i arăte, că dacă el ar fi știut carte. l'ar fi în-
cunjurat cutare sau cutare nevoie ; să li dea exem-
ple din natură, arătându-le nevoia ce are omul
de a se cultiva ; — să arăte poporului foloasele
cele minunate, ce poate trage omul din știința
cărții, pentru gospodăria, pentru familia și țara sa,
cum și pentru sufletul său.

Va trebui, ca preotul să încurajeze prin tot felul
de mijloace pe copiii, cari știu carte, prezintându-i

între ceilalți ca pe niște fruntași ai satului vrednici de cinste.

Ca un bun părinte, preotul va trebui să încarte o deosebită grijă pentru copiii săraci și orfani, pe cări nu are cine să-i îndrepte pe drumul școalei, sau n'au cele necesare: ca hrana, cărți, haine etc. Pe aceștia îi va ajuta atât din ale sale, cât și prin intervenirea pe lângă cei cu dare de mâna, spre a le veni în ajutor; astfel ca și aceștia să nu rămână lipsiți de bunurile și foloasele școalei, și totodată să slujască ca îndemn celorlalți copii din parohie.

De asemenea preotul va trebui să contribue prin toate mijloacele pentru susținerea cantinelor școlare, ce sunt atât de folositoare pentru propășirea școalei.

Pentru ca foloasele, dobândite în școală, să nu se peardă, trebuie ca preotul să pună Duminicile și Sărbătorile pe băetii, cari au sfârșit școala, să citească în biserică, mai ales că acum cărțile bisericesti sunt cu litere străbune,—și să le pună la îndămână din biblioteca parohială și diferite scrieri instructive, pentru nevoile practice ale gospodăriei și moralizătoare.

Astfel preotul va contribui și mai departe la mărirea și înălțarea neamului, împlinindu-și datoria de bun român și de bun păstor.

§ 28.

Datoria preotului de a povătu pe credincioși, să-și îngrijască de animale și de plantații.

Bunul Dumnezeu a pus omului la îndămână animalele și vegetalele pentru susținerea și ușurarea vieții sale. Ele constituiesc adevărată bogătie pă-

mântească a omului și existența lor se codiționează una de alta.

I. Tara noastră fiind eminaminte agricolă, animalele sunt condiția esențială de viață și înflorire economică a țării și a poporului. Creșterea, îngrijirea și folosința animalelor domestice este o adevarată știință, la care au ajuns popoarele mai înaintate în cultură. Din nenorocire poporul nostru și în această privință este înapoiat și nu prea știe, să prețuească acest dar dumnezeesc, care ne hrănește și ne încălzește. Pentru aceia preotul ca un bun păstor trebuie, să povățuească cu stăruință pe poporăni săi, ca să-și îngrijască bine animalele.

Mai întâi preotul să căute, ca să aprindă în inima creștinului dragoste și milă pentru animale; și apoi va deștepta pentru dânsеле și interes, arătându-li folosul cel mare, ce ele ne aduc.

Va convinge pe poporăni lui, că trebuie să facă ocoale și grajduri bine închise, în care animalul să trăească la adăpost de asprimele vremii și să le păstreze curate și uscate.

Va trebui să-i îndemne a hrăni bine animalele, și a-i învăță, cum să-și procure nutrețul cel mai bun și mai eftin; convingându-i că o îngrijire și o hrănire cu îndestulare a animalelor, nicidecum nu este o pagubă, ci un folos îndoit și întreit, căci animalele se fac mai mari, mai frumoase, mai puternice și mai de preț; iar cele cu lapte dau și fruct întreit și împătrit.

E dator să privigheze și să sfătuiească, ca să nu se pună animalele prea tinere la muncă, din care pricină rămân încircite și slabite.

Va combate cu stăruință păgubitorul și barbarul obiceiu de a împovoră animalele peste măsură și apoi a le tortură.

Se va îngrijī de asemenea și pentru îmbunătățirea rasei animalelor, cu care altă dată țara noastră era renumită.

Va îndemnă pe parohieni săi, să se îndeletniciască și cu creșterea paserilor de casă și îmbunătățirea rasei lor, fiind și acestea un bun isvor de bogătie pentru țară.

Altădată în țara noastră, mai fiecare gospodar se ocupa cu cultura albinelor, care aduc la casa omului îndestulare și bogătie, fără multă osteală, dar astăzi mai că a dispărut această cultură; deci preotul e dator să se silească și să stăruiească spre a răspândi din nou în popor dragostea către această cultură usoară și bănoasă.

De asemenea va trebui să îndemne pe parohieni a se aplica și la cultura gândacilor de mătasă cari aduc ușor și în scurt timp multă bogătie.

II. Preotul va trebui să aibă o deosebită atenție, asupra diferitelor culturi și plantațiuni, pe care trebuie să le facă sătenii.

Așa, el îi va îmvăță, cum să-și facă tot felul de culturi leguminoase și de zarzavat, arătându-le foloasele cele mari, ce pot scoate din aceste culturi și dându-le de pildă chiar grădina sa, pe care va trebui să o cultive singur și cât mai sistematic și bogat în specii.

Prin toate mijloacele îi va îndemnă, să-și planzeze livezi cu pomi roditori, arătându-le foloasele cele mari materiale și morale, ce ne dau livezile; — să-i sfătuiească a plantă pomi roditori pe toate locurile goale și pe marginea drumurilor, desvoltând în sufletele lor interes și ambiție pentru aceasta; să le spună, că este un mare pacat de a distrugе un pom fructifer, totașa de mare, cum este de a omors un animal folositor; — și că din

contra un bun creștin îndulcindu-se cu o fructă pe timp de arșiță și oboseală, trebuie să se roage lui Dumnezeu pentru ertarea pacatelor celui, cari a plantat pomul roditor, aducându-le aminte, că Mântuitorul răsplătește un pahar cu apă dat celui însetat, — și cu cât mai mult încă, va răsplăti pe cei ce sădesc pomi, din cari se hrănesc și se răcoresc săracii și călătorii?

La taina mărturisirei cu mult folos preotul ar putea da drept canon penitentului obligațiunea de a sădi și îngrijii pomi roditori pe căile publice, aşa precum bătrâniii îi obligau la facerea de fânțâni și poduri.

Să-i îndemne și să-i învețe meșteșugul uscării și conservării fructelor.

Cu cât preotul se va interesă de aproape și-și va îndeplini conștiincios aceste datorii, cu atât pe nesimțite va deschide jghiaburile bogăției naționale, din care și poporul și el cu ai săi, se vor îndulci cu îndestulare.

§ 29.

Datoria preotului de a se îngrijii de buna-stare morală a păstoritelor.

Toate sforțările preotului de a face pe păstorii săi, să-și păzească sănătatea, și deci să devină un popor viguros și plin de viață, cum și toate silințele de a-i face să prospereze pe calea materială, nu vor avea nici un rezultat favorabil, dacă preotul nu se va sârgui mai întâi, să formeze oameni morali, împodobiți cu toate virtuțile și curați de orice viciu.

Moralitatea este condițiunea sănătăței și a bogăției, iar viciul este viermele cel neadormit, carele roade pe amândouă: „*Fericit omul, cel ce*

se teme de Domnul, puternică va fi pe pământ săminția lui..., bunătăți și avuții sunt în casa lui“, zice Psalmistul (psl. III, 3). Iar Mântuitorul complecteaază acest adevăr spunând: „*Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și acestea toate (bunurile pământești și trupești) se vor adăuge vouă*“ (Mat. VI., 33).

Vieața morală procură nu numai bunurile pământești dar asigură și pe cele cerești.

Cea mai mare datorie a păstorului de suflete este, de a se sili, ca fiii săi să propășască în vieața morală.

Cea întâi condițiune, pentru a ajunge la aceasta este ca el singur împreună cu toată casa sa, să dea pildă de cea mai curată vieață morală. — În toate ocaziunile și în toate împrejurările se arate frumusețea virtuții, îndemnând pe credincioși la în-deplinirea legii lui Dumnezeu. Va arăta stimă și considerație deosebită față de cei buni și morali, lăudând cu prudență vieața lor și dându-i de pildă celorlalți. Pe cei buni și morali să-i povățuească a-și cerceta des conștiința, a fi cu luare aminte în fiecare moment, ca dușmanul binelui să nu se furișeze în inima lor, — susținându-i în umilința creștină și în temerea de Dumnezeu. Odată cu înființarea societăților de temperanță, se constituie comitete de onoare, compuse dintre cei mai onorabili și mai cinstiți parohieni, cu ajutorul cărora să conlucreze la încurajarea virtuței și a moralității, și la combaterea patimelor. La fiecare împrejurare, să arăte prin dovezi văzute și pipăite, care sunt foloasele pământești și imediate ale fiecărei virtuți, cum și cât de mult folosesc ele pentru dobândirea împărăției cerești.

§ 30

Datoria preotului de a feri pe credincioși de vicii.

Viciul este vermele cel neadormit, care roade și distrugе indivizii, familiile și popoarele. Toate popoarele, câte au pierit și au dispărut de pe fațа pământului, au pierit din cauza viciilor; iar viciile au fost o urmare imediată a slăbirei simțului lor religios, și a necredinței lor, căci: „*Temerea de Dumnezeu înmulțește zilele, iar anii celor negliguiți se scurtează.*“ (Prov. X, 27). Și, „*Omul care iubește viața și să vadă zile bune, să-și opreasca limbă sa de la rău și buzele, ca să nu grăească vicleșug, să se dețină de la rău și să facă binele, să caute pacea și să o urmeze.*“ (Psl. XXXIII. 12—14; I Petr. III, 10—11).

Viciul nu numai că este izvorul tuturor mizeriilor pământești, dar este și cea mai mare pedică a împărăției cerești,

Preotul, care are conștiință de misiunea sa, își iubește neamul și patria și este devotat lor, acela va lucra cu cea mai mare stăruință pentru a feri pe parohienii săi de vicii.

Mai întâi preotul se va silă, să desvolte și să înrădăcineze simțimântul religios,—temerea de Dumnezeu și rușinea de oameni.

Unul din cele mai mari neajunsuri ale servirei pastorale este, că preoții nu-și vizitează acasă pe parohienii lor, de cât numai când sunt chemați pentru servicii religioase; aceasta este un rău capital și în mare parte cauza slăbirei simțimântului religios și a slăbirei raporturilor dintre parohian și preot. Deci va trebui, ca preotul să viziteze cât mai des pe fișii săi sufletești, și mai ales

pe cei bolnavi moralicește, urmând exemplului Mântuitorului, care era mai des în atingere cu cei păcătoși, căci nu celor sănătoși le trebuie doctor, ci celui bolnav. Preotul făcând aceste vizite dese, are ocaziune a cerceta și a cunoaște multe defecte spre a le combatе și îndrepta. Necontentit cu timp și fără de timp, la toate ocaziunile, va scoate în evidență joscina viciului, cu toate durerile și amărăciunile, ce el naște; se va feri însă, de a da direct ca pildă pe vre-un viciat din parohia sa. Va înlătură, pe cât cu putință, ocaziunile la păcat, va căută și cerceta la obârșie cauzele, care dau naștere la diferite pacate și se va sili, să le stârpească. Va face neîncetat cunoscut poporului legea lui Dumnezeu și datoria, ce are fiecare de a o observa, cum și pedepsele cele groaznice, ce sunt rezervate celor, cari nu se tem de Domnul și calcă porunciile Lui. Va asigură de asemenea pe credincioși de ajutorul Harului dumnezeesc contra pacatului, numai de-L vor dori din inimă curată.

În special păstorul, în combaterea și desrădăcinarea viciilor și pacatelor de tot soiul, trebuie să fie cu multă băgare de samă, având în vedere toate împrejurările: de loc, de timp, de persoane, de sex, de vîrstă, de caracter, de gradul de cultură și poziție socială, cum și de cauzele și împrejurările, în care s-au născut și s-au înrădăcinat viiciul, de gradul de știință și voință, ce se întrebuanțează în săvârșirea viciului, etc.

Așa de pildă: voind preotul a sfătuī pe un păcătos ori viciat în public, ori când el este în fiorile ațâțătoare ale pacatului, atunci s'ar expune și vre-o vorbă neplăcută, pe când dacă va păzī momentul potrivit, de pildă, când se produce în

suflet oare-care dispreț și regret pentru pacat, atunci reușita e aproape sigură. Altfel va trebui să se poarte preotul cu un barbat, altfel cu o femeie, altfel cu cei bătrâni, sau cu cei tineri (I Tim. V, 1—4): cu persoane iuți și aprinse preotul va fi prudent și foarte fin, înaintând încet și cu bagare de samă; iar față de cei culti și cu poziții înalte sociale, va urma exemplul Mântuitorului și a profetului Nathan față de Imp. David. (II Imp. XII). Va cercetă cu multă prudență, ca un medic исcusit, cauzele răului cum și imprejurările, în care s'a desvoltat răul și le va înlătura. Nu va trata de opoziție, pe cel ce a păcatuit și păcătuește din neștiință și cu convingere, că nu face rău,—cu cel ce arată răutate și îndărătnicie. Va căuta deasemenea preotul, să fie atent și pătrunzător față de ipocriții, cari au purtare fariseească, cu două fețe.

Deasemenea preotul va căuta să deosebiască și să întrebuințeze sanguința sa și medicamentele spirituale, după gravitatea boalei. Așa, toate păcatele și viciile sunt răle și distrugătoare; dintre toate însă, cele mai răle, și cu urmări dureroase, ce se ivesc numai decât, sunt *desfrâmarea și beția*. Contra acestora preotul se va ridică cu toată energia, va întrebuință toate puterile, va face apel la toate ajutoarele omenești și dumnezești și nu va încetă, de cât numai când reușita îi va fi deplină și oricare ar fi greutățile, prin care ar trece, trebuie să nu se descurajeze nici un moment,

Mijloacele, de care va trebui să se slujască preotul în combaterea și înlăturarea viciilor, sunt: *încredințarea* păcătosului prin dovezile cele mai lămurite despre răutatea viciului și urmările lui destrugătoare; *mișcarea înimii* cătră sentimente

nobile și înălțătoare; cum și întărirea și susținerea voinței contra ispitelor prin felurite mijloace, ce are preotul la îndămână; iar mai ales prin rugăciune și cererea ajutorului dumnezeesc. Nu va uită însă niciodată învățatura sf. Ap. Pavel, care zice: „*Fraților, de va cădea vreun om în vre-o greșală, voi cei duhovnicești îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândeței; păzindu-te în suși, ca să nu cazi și tu în ispită.*“ (Galat. VI, 1).

§ 31.

Datoria preotului de a purta grijă de văduve, orfani, saraci și bolnavi.

Preotul este îndatorat nu numai de un simțimânt, lăuntric și natural de compătimire, pentru a veni în ajutorul celor nenorociți și lipsiți, dar la aceasta îl obligă atât legea și dragostea creștină, cât și mai ales misiunea sa pastorală, urmând exemplul Mântuitorului, al apostolilor și al adevărăților pători ai bisericii din toate timpurile.

Așa dar, preotul în parohie, trebuie să fie iniția cea mai simțitoare și mai compătimitoare,—și niciodată să nu rămână răce și indeferent față de cei nenorociți și în lipsă. El cel dintâi și mai mult ca oricare, va purta grijă, ca un adevărat părinte, de: văduve, orfani, bătrâni și bolnavi și se va interesa neîncetat de starea lor morală și materială, venindu-le în ajutor cât mai des și cu cele ce va putea. Mijloacele sale materiale nefiindu-i îndestulătoare, va interveni pe lângă ceilalți parohieni ai săi, cu dare de mâna, spre a ajută pe cei lipsiți, silindu-se a forma societăți de bine-faere (despre care s'a vorbit în-

r'un paragraf anterior), prin colecte publice, în
runtea cărora, totdeauna el să fie cel dintăi. Va
ăută, să procure de lucru acelora, cari mai pot
ace câte-ceva,—fie în casa sa, sau în casele al-
or creștini. E dator preotul să fie protegitorul
văduvelor, orfanilor și neputincioșilor, să le iea
apărarea contra celor ce-i nedreptățesc, dându-le
ajutorul necesar, iar mai ales pe orfani, să-i în-
grijască ca pe proprii săi fii, să le dea educațiu-
nea și cultura necesară, asigurându-le și un mij-
loc cinsit de existență pentru viață.

Multă îndulcire reală ar aduce preotul celor lip-
și și nenorociți, când de pildă în locul pomenilor
(praznicilor), pe care creștinii le fac regulat și cu
multă evlavie, le ar preface în daruri, cu care s'ar
îndulci și întreținea neputincioșii, orfanii și vădu-
vele. O vacă cu lapte de pildă, dăruită unei vădu-
ve sarace cu copii, ori înzestrarea unei fete orfa-
ne, ar valoră moralicește mai mult decât multe
praznice cum se fac astăzi.

Față de bolnavi preotul are datorii și mai nu-
meroase și mai felurite.

Dacă bolnavul e sărac sau neglijent, datoria
preotului este, ca imediat să intervină, când s'a
declarat boala și să iea toate măsurile de comba-
terea boalei, chiar de la început, când este cu
mult mai ușor, de cât mai pe urmă, după ce
boala se încuivează. Imediat se ia dispoziții, ca să
aducă un medic, cât mai în grabă, iar până la
venirea acestuia, singur după pricoperea și mij-
loacele de care dispune, să vină în ajutorul bol-
navului. De aceea un preot conștiincios, va avea
în totdeauna lă îndămâna o mică farmacie cu
medicamente inofensive și cele mai absolut nece-
sare. Fapta unei preoțimi pătrunsa de rolul său
pastoral ar fi, ca sub îngrijirea și stăruința sa,

să existe în fiecare comună rurală o *casă-spital*, cât de modestă, dar în condiții higienice, în care să se îngrijească mai omenește pe cei săraci.

Datoriile preotului față de cei bolnavi, nu se mărginesc numai la aceste ajutoare trupești și materiale, ce trebuie să dea celor săraci; el are încă datorii morale de o importanță destul de mare.

Preotul va vizită pe orice bolnav din parohia sa, arătându-i cel mai viu interes și compătimire,— și cu dragoste prietenească să-l încurajeze și să-i întărească moralul, inspirându-i răbdare și încredere în știința medicului și în ajutorul lui Dumnezeu ferindu-se de a face vre-o aluzie, la moarte chiar dacă ar vedea că boala este periculoasă. În casele unde ar vedea oarecare lipsuri higienice ori neîngrijire, să caute a le înlătură. Vizitele să fie făcute cu prudență, păzindu-se a nu strica liniștea bolnavului, când are nevoie de ea. Unde ar vedea oarecare neîncredere ori neplăcere, pentru medic și medicamente, va trebui a sfătuī pe bolnav și a-l încrindință, că medicul și medicamentele sunt opera lui Dumnezeu, și că este o datorie impusă de legea Sa, a ne supune îngrijirilor medcale, iar că cel îndărătnic se aseamănă cu sinucigașul. Interesul și dragostea preotului față de suferinzi, să fie atât vie, în cât să le inspire parohienilor cea mai desăvârșită încredere; ca astfel ei la cea mai mică durere, să alerge numai decât la preot, ca fiul la părinte. Pentru preot boala fiului său sufletesc să fie și un mijloc de îndreptare și înălțare moralo-religioasă. Să recomande bolnavului cetarea de scrieri religioase, mai ales sf. Scriptură, prin care să se întărească în sufletul său, credința în Dumnezeu și în pronia Sa, cum și speranța

bunătatea Sa cea nemărginită, care ceartă dar nu noară. Preotul va trebui să recomande îngrijitorilor bolnavului, cea mai binevoitoare atenție, liniște, delicateță, prudență și răbdare, trecându-i cu vederea toate nătângiile și capriciile lui. Pe lângă toate îngrijirile acestea, preotul va trebui să sfătuiască pe bolnav, ca punându-și toată crederea în Dumnezeu, să facă dese rugăciuni, să se mărturisască și să se împărtășască cu sfântine, săvârșind asupra sa și sf. taină a Mâslului. Purtarea de grijă și interesul ce preotul va avea bolnavilor, niciodată nu rămân nerăsplătite, chiar și din partea caracterelor celor mai îndărătice, căci el va dobândi în schimb atât pentru sine personal, cât și pentru instituțiunea ce reprezintă, stima, devotamentul și recunoștința cea mai esevarșită.

§ 32.

Purtarea preotului față de creștini și necreștini,
pioși și nepioși.

A) *Purtarea către creștini.*

Preotul e dator ca în toate momentele și împrejurările să-și amintească, că este reprezentantul religiunii celei mai sfinte și slujitorul lui Dumnezeu, deci el nu numai în parohia sa, ci pretul său, față de toți creștinii, trebuie să aibă o purtare preoțească. Va trebui să fie foarte prudent în vorbe, în mișcări, în manieri și fapte, căci oriunde, el nu încetează de a fi *părinte*, nici nu-și pierde caracterul sacerdotal, și prin urmare purtarea sa să fie cuviincioasă și demnă de poziția sa și numele cel poartă *de Preot al Celui*.

Prea Înalt. Să tratez pe toți creștinii cu dragoste creștinească, dând fiecăruia onoarea, și cinstea cuvenită, potrivit vârstei, sexului, culturii, poziției sociale și gradului de propășire religioasă și morală. — Va căută, să se recomande din purtarea sa, ca om prudent, cumpătat, modest, cinstit și demn, — păzindu-se totodată a nu se îngosi ori umili, căci aceasta degradează atât preoția cât și pe om, tot aşa ca și arroganța și mândria.

B) *Cătră necreștini,*

De asemenea preotul e dator și față de necreștini, să aibă o purtare din cele mai alese, plină de cea mai desăvârșită moralitate, bunăcuvîntă și dragoste creștinească, — inima și mâna sa să fie gata în tot momentul și cu dănicie a împlinî virtuțile iubirei de oameni. Mai ales în nevoi și în nenorociri, preotul trebuie să arate atâtă bunăvoie, în cât să apară ca o mâna providențială cu inimă sfântă și nobile sentimente, — ca un adevarat reprezentant al regiunei celei mai sublime.

O astfel de purtare va încredință pe oricine mai sigur, de cât orice altă dovedă, că religiunea creștină este cu adevărat religiune dumnezeească și că numai în ea este mântuirea. De asemenea preotul se cere, să fie foarte prudent și să se păzească a nu lovî în simțimintele religioase ale necreștilor, de și această datorie nu împedică a susținea la ocazuni binecuvântate, că religiunea creștină ortodoxă este singura religiune adevărată.

E dator preotul a se ferî, ca nu cumvă, prin purtare ori vorbe imprudente, să escite ură religioasă între creștini și necreștini; toleranța religioasă fiind garantată și de Constituția țărei.

C) Cătră pioși.

Idialul moral, la care țineste creștinismul, este desăvârșirea recomandată de Mântuitorul prin cuvintele: „Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârșit este.“ Această desăvârșire este însă ultima treaptă, la care n'a ajuns pe pământ de cât numai Dumnezeu-Omul, Iisus-Hristos. Omul bun numai țineste și să silește să ajungă la ea, — ajungând fiecare, după silință și ajutorul dumnezeesc, numai un grad oarecare de moralitate, — *moralitatea și pietatea sunt gradate*. În orice grad de moralitate ar fi ajuns omul, nu poate zice însă, că e scutit cu totul de orice neajuns, căci numai Iisus a fost fără de păcat; *omul deci nu e scutit cu totul de pacat*. Apoi omul prin sine însuși nu poate progrresa în bine, iar progresul moral se îndeplinește prin *ajutorul Harului dumnezeesc*.

Așa dar preotul, în purtarea sa cu pioșii, va trebui să țină seamă de aceste trei adevăruri.

a) Recunoscând credința și viața pioasă a fiilor săi sufletești, să nu o tăgăduiască, ci s'o laude precum facea și sf. ap. Pavel, — să li arate deosebită stîmă și considerație; având în vedere însă idialul moral creștin, să nu înceteze a-i îndemna, să sporească din ce în ce spre mai bine.—b) Li va aminti, că natura omenească e supusă ispitelor; — deci să-i îndemne a-și cerceta conștiințele; și că nimene nefiind fără de păcat, fiecare are nevoie de a se curăță și de miclele neajunsuri. c) Să li amintească adesea, că Harului dumnezeesc dătoresc starea lor morală și sunt, ceeace sunt; deci dar, să nu se măndrească, ci să fie deplini recunoscători lui Dumnezeu, și Lui să I se încchine.

D) Cătră nepioși.

Între creștinii morali și pioși — și între cei imorali și vicioși este o clasă de creștini, cari deși nu desprețuesc învățatura creștină și nu au o natură pervertită, plină de vicii; totuș ei însă nu săvârșesc nici acte creștinești, din care să se arate credința, nădejdea și dragostea lor către Dumnezeu, — nu împlinesc nici una din poruncile bisericii și nici nu săvârșesc acte virtuoase creștinești. Aceștia numai după nume, dacă se mai cunosc că sunt creștini; cu toate acestea nu pot fi numărați între necredincioși; ba încă lumea îi consideră drept oameni morali, întru cât nu sunt călcători ai legilor ei, și nici nu sunt naturi pervertite.

Cauzele unei astfel de stări sufletești de ordinar sunt: o creștere neglijată în privința religioasă, — o cultură incompletă, care face pe cel ce a primit-o, să se rușineze nu numai de obiceiurile și actele religioase, dar chiar de toate datinele și obiceiurile strămoșești, și pentru ca să se arate că este cult, civilizat și modern, evită actele religioase și pioase. Adesea aceasta provine și din neglijența condamnabilă a păstorului sufletesc, sau din vreo indignație puternică (scandalizare), produsă de vreun cleric sfîntit, prin acte nechugetate.

Din nenorocire în neamul nostru niște asemenea creștini sunt foarte numeroși, mai ales în pătura mijlocie și în cea de sus.

Față de aceștia preotul trebuie, să se poarte cu multă delicateță și bună-cuvînță; să se ferească de a-i jigni cu ceva, să-i viziteze cât mai des, fără a începe vre-o discuție relativ la starea lor sufletească; să se silească prin toate mijloacele de a dobândi prietenia și dragostea lor, pentru care va trebui, să li se arate foarte bine-voitori și înda-

torori, aşa ca creştinul acesta să se simtă oarecum obligat faţă de preot; — şi numai după ce-i va fi dobândit inima, apoi încep şi pe nesimţi, cu foarte multă prudenţă, îi va cere împlinirea unor acte de piozitate, dar treptat şi începând de la cele mai mici şi neînsemnate. Această lucrare va dura ani de zile, însă cu stăruinţă şi răbdare reu-sita va fi sigură.

§ 33.

Purtarea preotului faţă de necredincioşi, indiferenţi, învătaţi şi neînvătaţi.

A) *Purtarea cu necredincioşii.*

Preotul, în vîeaşa sa pastorală va întâlni şi persoane necredincioase sau atei.

Faţă de aceştia, preotul va păstra în totdeauna o atitudine rezervată, dar plină de delicateţă şi bună-cuvînţă, întrebuiînd manierile cele mai alese, cu atât mai mult, cu cât ei de ordinar sunt aroganţi şi îngâmfaţi. Va trebui să aibă multă răbdare faţă de ei şi dragostea creştinească să nu-i lipsească. Iar când ei încep vorba, căci mai totdeauna ei o încep, preotul trebuie să-i asculte fără a le răspunde imediat, sau a se nelinişti. Şi pentru ca să dea un răspuns potrivit, mai întâi va căuta să pătrundă cauza necredinţei lor.

Cauzele necredinţei sunt sau teoretice sau practice.

a) O creştere şi o educaţie nerelgioasă şi în opoziţie cu învătaturile creştine, încercarea de a pătrunde tainele religioase cu mintea — şi în faţa nereuşitei, a isvorît necredinţa, — citirea diferitelor scrieri ateiste, imitarea superficială a unor oameni de ştiinţă prea încrezători în puterile lor carei sincer caută să pătrundă adevărul dar nereuşind se

îndoesc; cum și ambiția de a se numi și ei cugetători de lucruri înalte.

b) Dedarea la materialism și la toate bunurile lumei aceștia sau la vicii, și pentru a nu fi deranjați de un Dumnezeu drept judecător, voesc să-l alunge din conștiința lor.

Pătrunzând cauza necredinței, preotul va trebui să se conformeze diferitelor împrejurări de loc, de timp, persoană, etc.

De va avea o persoană neînvățată, o va încrindința ușor prin câteva dovezi raționale și scripturistice.

Dacă se va afla însă față de persoane învățate, trebuie ca preotul să fie foarte prudent și dacă nu are destulă putere intelectuală și științifică, pentru a răsturna toate obiecțiunile necredinciosului, și a susține cu succes adevărurile religioase, — este mai prudent, de a-l provocă pe necredincios, să explice diferite fenomene fizice și psihice, ceeace neputând, de la sine va rămânea umilit. Apoi cu bună-voință și dragoste părintească, și prietenească, va procede pe nesimțite a-l apropierea de adevărurile religioase creștine, demonstrându-i cât de bine-făcătoare sunt acestea și sufletului și corpului individului, și familiei, și neamului, și patriei. Va căuta a-l convinge, că prin credința în Dumnezeu, toate trăesc fericite și prospeează.

Să-i întrețină necontentit în sfaturi religioase morale și să le recomande pentru cetire, scrieri apologetice de valoare, — precum și opiniile favorabile credinței, exprimate de cei mai mari filozofi și naturaliști.

B) *Cătră indiferenți.*

Indiferentismul este teoretic și practic, și de obiceiu stau în legătură, rezultând unul din altul;

este un pacat în contra credinței teoretice și practice, și lucrătoare. El constă în nesocotita păcere a unora, că toate religiunile sunt de o povară de bune și îndestulătoare pentru mântuire, și că toate sunt adevărate ori false; iar practicile religioase sunt indiferente și nu absolut necesare pentru mântuire,—încât această parte a religiunei este neglijată cu totul.

Indifferentismul este începutul necredinței.

Preotul este dator a avea foarte multă grijă de ceea ce este în staulului său și a se sila să aprindă în ele focul credinței adevărate și al dragostei de apărarea creștinești, poruncite de biserică.

Maniera, de a se apropiă față de aceștia, este tot aceeași ca și cătră cei nepioși și necredințioși, silindu-se ca astfel să le dobândească dragostea și prietenia mai întâi, iar apoi va căuta să le îndepărteze încet și cu prudență cauzele, ce i-au adus în această stare. Lui va face cunoscut în mod plăcut și atrăgător cuprinsul doctrinei ortodoxe și diferențele față de celelalte confesiuni, arătând pe cea adevărată. Va desrădăcina ideile contrare bisericii noastre și învățăturilor ei, silindu-se a-i apropiă cât mai mult de ea și de serviciile bisericești, și arătând frumusețile și folosurile lor; și va îndemnă la zilnica rugăciune și regulata primire a sf. taine; va stăruia spre a atrage pe asemenea creștini de pe povârnișul păcatului și a vieței de plăceri; se va sila ca să întrețină contactul și întâlnirile cât de dese cu ei.

C) Cătră învățăți.

Pătura cultă și învățată formează coroana unui popor și fala lui, căci învățatura răspunde și poruncilor legilor naturale și supra-naturale ale lui Dumnezeu, precum și trebuinților societăței. Cu cât o

societate va avea mai mulți învățați și pricepuți; cu atât va trăi mai bine și va atinge scopul pus de Dumnezeu omului pe pământ. De aceea, biserică ortodoxă prin reprezentanții săi, în totdeauna, a respectat și a încurajat învățătura.

Așa dar, preotul trebuie să se poarte cu multă bună-cuvînță față de persoanele învățate și să le arate o deosebită stimă și considerație; se poate întâmplă ca cu toată știința lor, totuș în chestiuni religioase însă, să aibă nevoie de întărire, de luminare și clarificare; deci, preotul cu multă ghimbăcie, fără să atingă orgoliul personal, va face aceasta, cu atât mai ușor cu cât o persoană cultă totdeauna primește cu plăcere cunoștință nouă. Va stăruī ca să nu negligeze defel practicele religioase, atât pentru folosul personal, cât și pentru pilduirea altora, știindu-se înclinațiunea omenească, că cei mai mici și inferiori pândesc și imitează pe cei superiori;—aducându-le aminte de cât folos moral este aceasta pentru întreaga societate și mai ales pentru pătura incultă.

D) Cătră neînvățați.

Dacă păstorul este conducătorul tuturor cătră mântuire și al celor bogăți și al celor săraci și al celor din palate și al celor din bordee, și al celor învățați și al celor neînvățați, — apoi activitatea sa pastorală o poate desfășura în toate amânuntele și direcțiunile sale, mai ales față de cei neînvățați, cari din nenorocire sunt prea mulți în țara noastră. Față de aceștia mai cu seamă să-și amintească preotul frumoasa și măreața misiune, ce i s'a dat de Mântuitorul, când a zis: „*Voi sunteți lumina lumiei.*“ „*Eu pre voi lumină în lume v'am trimis*“ (Mt. V, 14).

Astfel el trebuie să fie sfeșnicul, care să poarte

lumina spirituală conducătoare a poporului, prin toate cărările vieței, de la naștere până la moarte.

Preotul în purtarea sa cu cei neînvățați, va face întrebuițare de întreaga știință pastorală; în special însă, el este dator, să se poarte față de ei cu cea mai mare blândeță și cu o extremă bună-voință ca să le capete dragostea și încrederea; să nu treacă cu vederea nimic, din căte ei au nevoie a ști, și cu sinceritate și dragoste părintească, să-i învețe, ca astfel ei să capete încredere și îndrăsneală, de a veni la el cât mai des, spre a-l întreba la toate nevoile lor. Să se silească preotul a le lumina mintea în toate afacerile gospodărești, ce privesc atât pe femei, cât și pe bărbați, în interiorul și în exteriorul gospodăriei; iar pentru aceasta, pe lângă sfaturile ocasionale particulare și publice, pe lângă predicile din biserică, va mai organiza șezători instructive atât pentru bărbați cât și pentru femei. Se va sila pe toate căile și prin toate mijloacele putincioase, spre a răspândi în popor știința de carte, îndemnând, stăruind, încurajând, ajutând, mustrând; ba chiar la nevoie pedepsind duhovnicește. Iar când poporul se va convinge despre înțelepciunea învățăturilor preotului, din foloasele imediate, ce va dohândi, atunci îl va asculta cu mai mult drag și cu mai multă încredere și la învățăturile religioaso-morale. Si atunci preotul va fi cu adevărat lumina lumii și sarea pământului.

§ 34.

Purtarea preotului față de cei condamnați, muribunzi și față de creștinii de alte rituri.

A) *Cătră cei condamnați.*

Mântuitorul venind în lume a zis: „*N'am venit să pierd suflete, ci să (le) mânþuesc*“ (Lc. IX, 56).

Spiritul creștin țintește la corectarea și îndrepptarea păcătosului și bucurie mare se face în céruri pentru un păcătos, ce se pocăește. De aceea sf. apostol Iacob zice: „*Fraþilor, de va rătăci cineva între voi de la adevăr, și-l va întoarce pe dânsul cineva; să știe, că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui, va mânþui suflet de moarte și va acoperi multime de păcate*“ (V, 19–20). Și de aceea spiritul creștin nu admite pedeapsa cu moarte, nici pentru cei mai mari criminali, ci vrea să fie vii și toți să se mântuiască.

Preotul deci are cea mai aleasă datorie față de cei condamnați, de a le cultivă și desvoltă în inimi, în timpul pedepsei, sentimente creștinești, ca astfel după terminarea pedepsei și ei să fie îndreptați moralicește și să fie în restul vieții oameni buni și cinstiți.

Pentru a reuși la aceasta, preotul e dator a vizită cât mai des pe condamnați, a stă de vorbă cu ei, arătându-ile bună-voință și dragoste creștinească, cum și compătimire și părere de rău pentru starea lor. Va ascultă cu răbdare plângerile lor, ferindu-se de a le face imputări. Va căută să afle vina, pentru care sunt condamnați, cum și împrejurările interne (sufletești) și externe, în care au săvârșit pacatul; silindu-se a pătrunde în adâncul sufletului lor, spre a le cunoaște predispozițiile și

ă regretă sincer, ori nu, faptele lor, sau căerea de rău o au numai pentru pierderea lătei. Cunoscând preotul acestea, va căută deșteptă în sufletul condamnatului căință să, unită cu deplină încredere, că Dumnezeu pe cei se căesc sincer și se îndreaptă, nu-i desprește, ci îi reprimește cu mare dragoste ca pe cel pierdut. Se va sili preotul a află, dacă istă tovarăși în crime și cari sunt liberi, spre face neputincioși de a mai săvârși altele și ntru a-i face ca și ei să se pocăească.

Pe cei condamnați pe toată viața, preotul va îebui să-i mânge, și să-i întărească în răbdare, să-i facă a simți, că merită soarta lor tristă, pe care le cuvine să o suferă, ca pe un bun trebujitor măntuiește lor sufletești; întărindu-le totodată nădejdea, să dacă ei vor da probe temeinice de căință și de îmbunătățire, apoi prin mila și bunătatea reală, vor putea dobândi reducerea și ușurarea penitenciei lor.

B) Cătră muribunzi.

Preotul ca un bun părinte, nu va trebui să îbărăsească în tot cursul boalei pe fiul său sufletește, ci cu atenție și râvnă pastorală să-l pregătească ori pentru o viață morală mai curată, după ce se va însănătoșă, ori să-l pregătească a fi un vrednic cetățean al vieții cerești. De aceea în tot cursul boalei va purta grijă de a încurajă și întări pe bolnav, prin tot felul de sfaturi, învățături și mângeări potrivite cu vârstă, sexul, starea socială, gradul de moralitate, etc. Se va sili de asemenea ca cu dragoste și cu prudență pastorală a predispune pe bolnav la o cugetare religioasă morală mai înaltă, spunându-i că boala, ori

meritată, ori nemeritată,—este spre binele nostru moral.

Dacă însă vede preotul, că boala se agravează și devine din ce în ce mai periculoasă, va trebui ca cu mult tact și cu chibzuință, să înceapă a pregăti spiritul bolnavului pentru momentul suprem al morței, fără a'l face însă să despereze de îndreptare.

Va căută mijloacele cele mai înțelepte de a pătrunde cât mai adânc în conștiința bolnavului, și a'l predispuie ca să-și îndrepte numai decât orice nedreptate, ce ar avea pe conștiință, de a ierta din toată inima pe cei ce l'ar fi amărât, de a regretă singur toate rălele, ce ar fi săvârșit; de asemenea va căută a'l înduplica, dacă cumva vede oarecare îndărătnicie, spre a'și orându-i și daraverile sale materiale, fie cu lumea străină, fie în distribuirea bunurilor materiale familiei și celor de aproape ai săi, fără a uită preotul în asemenea împrejurări și când mijloacele permit, de a se ajută și instituțiile de binefacere.

Este foarte trebuit de a se interesă preotul și de modul, cum bolnavul privește moartea; dacă se însășimântă și se îngrozește de ea, va trebui să-l mânge și să-l încurajeze, arătându-i că adevărata fericire constă în a se uni cu Hristos, și numai cel ce nu are nădejde, se încâstează; iar de o privește cu mulțumire creștinească și cu dorință de a se uni cu Hristos, să cultive aceste dispoziții și mai mult.

Dacă momentul morții se apropie, atunci preotul va avea grija, a înlătură izbucnirile de durere ale membrilor iubiți ai familiei, va întrețineă pe bolnav cu mânăgeri și învățături creștine, alinătoare de suflet, întărindu-l în speranța mântuirii

a unirei sale cu Hristos, în credință și drăste, în dorință aprinsă a bunurilor viitoare. În pul agoniei bolnavului, încă preotul e dator face rugăciuni către Stăpânul vieței, spre a-i mi sufletul cu pace întru împărăția Sa, bine-vântând și ultima răsuflare a fiului său sufleac, după cum i-a binecuvântat și pe cea dintâi, șind a venit în lume.

C) Cătră creștinii cei de alte rituri.

Biserica creștină ortodoxă, credincioasă spiritu-i evangelic al dragostei frătești și urmând urmelor intemeitorului și capului ei Iisus Hristos, decursul timpurilor s'a afirmat prin toleranță religioasă, și nicidcum n'a siluit conștiințele prin ijlăce constrângătoare. Si chiar dacă s'au găsit persoane singurite, cari printr'un zel rău înțeles, au persecutat pe necredincioși și eretici, biserică oficială însă prin reprezentanții săi cei mai autorizați a protestat.

Biserica ortodoxă în totdeauna s'a rugat și se roagă pentru eterodoxii de alte rituri „pentru cei care ne urăsc și pentru unirea tuturor“. Pe lângă aceasta apoi și constituția țării noastre prin art. 21, garantează libertatea cultelor.

Astfel reprezentanții bisericii ortodoxe sunt datori a urma aceiaș cale, față de creștinii de alte rituri.

Preotul deci e dator, să păstreze o purtare vrednică, cuviincioasă și creștinească față de toți eterodoxii în genere. Va arăta respectul și cinstea cuvenită fiecăruia. El trebuie să înlăture pe cât cu putință provocările la discuții contradictorii publice și private; va susține însă cu energie și demnitate apostolică adevărurile dogmatice și morale ale bisericii ortodoxe, când ele ar fi atacate.

Când vreun creștin eterodox ar cere preotului oarecare explicații și lămuriri în privința vreunui adevăr, preotul trebuie a-i-l da cu bună-voință și dragoste creștinească.

Când vreun creștin eterodox de voe, sau în nevoie, ar cere de la preotul ortodox vreun ajutor și mânăiere religioasă, el e dator a-i împlini dorința cu mulțumire, știind că : „*Tot sufletul care mărturisește, că Iisus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu*“ (I Ioan IV, 2) (Amănunțit să se vadă Regulamentul sf. Sinod relativ la tratarea eterodoxilor).

§ 35.

Preotul în raport cu cei împriincinați

Dacă creștinismul predică și se intemeiază pe dragoste, apoi întăriul fruct al dragostei trebuie să fie *pacea și buna-voință* între membrii societății, pe care le-au cântat îngerii la nașterea lui Hristos. Dacă oamenii nu ar avea pace între ei și nu ar trăi în armonie, atunci nu s'a atins scopul ce urmărește creștinismul.

Deci păstorul e dator a priveghea, ca în turma sa să domnească concordia și pacea, iar acolo unde ea s'ar fi turburat, el cu autoritatea sa e dator, să intervină între cei împriincinați spre a o restabili.

Pentru ca preotul însă să-și ajungă acest scop, va trebui, ca el însuși să se caracterizeze prin iubire de pace, prin moderațiune și prin un spirit liniștit și bland.—Apoi față de cei împriincinați să se bucure de deplina lor încredere și să nu fie bănuit de părtinire; — să arate ambelor părți a-

miciție și bună-voință deopotrivă, cum și dorința sinceră pentru binele lor; să-i încredințeze, că dorința de a-i împăcă, purcede numai dintr'un simțământ curat de dragoste creștinească cu scop de a-i vedea în pace și mulțumiți.

Să li arate foloasele materiale și morale, ce devin din pacea între membrii societății și urmările nenorocite ale discordiilor.

Să asculte cu bunăvoință tânguirile lor, iar în expunerea acestora, să-i opreasă de la vorbe neplăcute, înlăturând astfel iritațiunea dintre dânsii; și apoi cu duhul adevărului, și cu iubire de dreptate, să spună și unuia și altuia, în ce au și în ce n-au dreptate. Să sfătuiască pe cel vinovat a-și recunoaște greșala, iar pe cel jâgnit, să-și modeze pretențiile. Să le amintească că însăși Dumnezeirea s'a intrupat, spre a aduce pacea pe pământ și că celui împrășiat nu i se primește nici rugăciunea, nici darul la altar. Oricari ar fi greutățile, preotul să nu se descurajeze, ci cu răbdare să intrebuițeze în acest scop, tot ce priceperă și experiența îi pun la îndemână. Când spiritile s'ar fi liniștit și ar fi dispuse să se împace, preotul să nu pieardă ocazia, ci să se folosească de ea, spre a stabili o pace temeinică. Iar dacă toate încercările și stăruințile nu folosesc,— și va trebui să intervină judecata, să le amintească împrișinaților, ca să nu uite, că Dumnezeu este drept judecător, care judecă inimile și rârunchii și nu va lăsă nepedepsit pe cel, care nedreptățește pe altul.

O deosebită luare-aminte e dator, să aibă pasatorul asupra vieții soților, — că ei să-și împlinească cu sfîrșenie datoriile lor conjugale, căci numai aceasta, îi ține uniți și le aduce fericirea. Iar când

e dator, ca numai decât, să cerceteze cauzele și să le înălăture, ca să aducă astfel pacea între soți.

Datoria preotului de a mijloci între soți, când sunt împrișinați, este cu atât mai mare, cu cât de la viață bună între soți și de la trăinicia familiei, atârnă tăria și propășirea societății și a neamului în toate privințele; căci familia este temelia, pe care se clădește și se sprijină societatea, statul.

Așa dar o sfântă și patriotică datorie are preotul, de a întrebuința toate mijloacele și de a lucra cu toate puterile, ca să aducă pacea și liniștea între soții împrișinați și de a înălătura *divorțul*, această rană ucigătoare de neam și care din nenorocire s'a întins foarte mult la noi.

§ 36.

Datoria preotului de a săvârși Serviciul Divin în biserică, Sf. misterii și toate ierurgiile canonice cerute de credincioși.

Preotul pe lângă misiunea de a predica păstoritilor cuvântul lui Dumnezeu și de a-i conduce pe calea fericirei pământești, pregătindu-i cără cea cerească, mai are și înalta misiune de a comunica Harul Duhului Sfânt, de a-i sfînti și de a-i uni deplin cu Dumnezeu, prin ajutorul sfintei Taine, instituite de Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cum și prin ierurgiile hotărâte de biserică pentru diferite trebuinți din viața creștinului.

Orice acțiune începută, trebuie să fie sfârșită, după cum și cea sfârșită, trebuie să aibă un început. Preotul, care a început misiunea sa prin predică, trebuie să și-o complecteze prin sfîntire, care unește deplin cu Dumnezeu, pe cel ce a fost pregătit prin învățăturile de credință și de

Tot astfel a făcut și Mântuitorul Iisus Hristos. Umnezeasca Sa învățatură și minunile Sale nu au fost îndeajuns pentru mântuirea omenirei; opera mântuitoare să desăvârșit prin sacrificiul său pe cruce, prin care a curățit de pacat, a sfîntit și înălțat omenirea la Dumnezeu.

Iisus Hristos a poruncit apostolilor și urmașilor lor, să urmeze în acelaș chip: „*Mergând învățați oate neamurile botezându-le*“. Adică după ce vor învăță, — și neamurile vor crede, — apoi să le sfîntească prin botez și celealte sf. taine și ierurgii.

Datoria păstorilor bisericii, de a săvârși slujbile dumnezești, se vede și mai lămurit din porunca dată discipolilor la cina de taină. „*Aceasta s'o faceti întru amintirea mea*“ (Luc. XXII, 20).

Apostolii, credincioși Dascălului lor, au urmat cu sfîntenie porunca Lui, se adunau împreună, predicau, cădau și măreau pe Dumnezeu, se rugau și cântau, frângneau pânea (Fapt. Ap. II, 42; XX, 7). Primeau pe toți, cei ce veneau la ei cuprinși de tot felul de neputință, își punea mânile peste ei și în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul îi vindecau (Fapt. Apost.). Si apostolii singuri se duceau, oriunde erau trimiși, pentru a împărți credincioșilor Harurile Sfântului Duh.

Urmașii apostolilor și întreaga biserică ortodoxă, în toate timpurile au continuat fără înterrupere săvârșirea serviciilor dumnezești, ca acte absolut necesare pentru mântuire. Deci, orice preot este obligat a săvârși serviciile religioase bisericești, căci fac parte integrantă din opera mântuitoare.

Serviciile religioase practicate de biserică ortodoxă sunt: *Liturghia* cu părțile pregătitoare (ve-

cernia, mezu-noptimea, utrenia și proscomidia), sf. taine și ierugiile.

Dintre acestea, liturghia se săvârșește numai în biserică, celelalte sf. taine la vreme de nevoie, se săvârșesc și în afară de biserică; iar ierurgiile prin casele și locurile creștinilor unde este nevoie.

Preotul este obligat a săvârși sf. Liturghie cu toate părțile ei pregătitoare, în toate Sâmbetele, Duminicile și sărbătorile, prevăzute de Regulamentul Sf. Sinod, precum și în zilele, când în mod deosebit vreun creștin dorește, a se aduce sf. Jertfa pentru cei morți sau pentru cei vii.

Modul de pregătire sufletească și trupească a preotului, se pot vedea în liturgiar; și—tot acolo se pot vedea și condițiunile, ce trebuie să intrunească preotul pentru aceasta.

E dator ca la cererea creștinilor, preotul să se săvârșească sf. taine, după tipicul și normele stabilite în evhologiu. Sf. Botezul și sf. Cuininicătură, în cazuri grabnice, este obligat a le sevârși imediat pe scurt întrerupând chiar și sf. liturghie, dacă n'a trecut de Heruvic.

De asemenea, în timpul și după normele hotărâte, preotul e obligat să săvârșească și toate ierugiile și bine-cuvântările, ce i s-ar cere de credincioși, la diferitele lor nevoi sufletești și trupești.

Preotul, care ar refuză pentru diferite motive, afară de cazul de boală, săvârșirea serviciului divin, a sf. taine, ori a celoralte ierurgii, se face vinovat de pedepsile prevăzute de canoanele și regulaamentele bisericești.

Preotul la săvârșirea sf. servicii dumnezeești, este dator să fie pătruns de cea mai adâncă evlavie și atât în cetire, în cântare, în mișcări și în felul de a se prezenta, să arate: demnitate, serio-

zitate, cucernicie, sfîntenie și respectul cuviințios, vrednic de slujitorul altarului și mijlocitorul dintre Dumnezeu și om. Rugăciunile să fie pronunțate cu cea mai desăvârșită claritate și fără grăbire, ca să transpire din ele credința și pietatea, care deschide cerurile și mișcă inimile credincioșilor ascultători.

Nimic mai destrugător al simțimântului religios, din partea preotului, de cât o purtare necucernică și nepotrivită cu demnitatea servirei sfîntitoare. În totdeauna să-și amintească și să se cutremure preotul de cuvintele profetului Ieremia: „*Blestemat (să fie) tot cel ce face lucrul Domnului cu nebăgare de samă*“ (C.48, 10).

De asemenea, preotul va observa că și clericii inferiori să împlinească aceleasi condiții; iar o biețele sfinte ce se întrebuințază la diferite servicii religioase, să fie atât în valoare cât și în curățenie, vrednice de serviciul Domnului.

§ 37

Datoria păstorului față de credincioși în vreme de războiu, molime și alte vremuri grele.

Din cauza păcatului original și din cauza stricăciunei naturei sale, omul, în lumea aceasta este supus la o mulțime de nenorociri și dureri sufletești și trupești. Unele din acestea însă, sunt îngăduite de Dumnezeu pentru scopuri mai înalte ale Providenței divine și pe care omul nu le poate pătrunde.

Din aceste nenorociri, unele sunt particulare și lovesc pe individ, sau o familie, precum sunt: boalele, moartea, perderea averei prin foc, apă, etc.

altele sunt publice și ating întreaga parohie, ori toată țara și sufere neamul întreg precum sunt: războaele, molimele (boalele epidemice), foame-tea, etc.

Oricari ar fi nenorocirile, ce ar veni asupra parohienilor, preotul se cuvine în totdeauna și pretutindeni, să se prezinte ca un adevarat părinte mânăitor, și bine-făcător, ca un doctor alinător. El va trebui dar în ori-ce împrejurări, să rămână în fruntea turmei neclintit, împărțind cu ea durerea și amărăciunea; să fie ca și bunul păstor, care-și pune sufletul pentru oi, iar nu ca un năimit, care lasă oile și fuge.

În vreme de răsboi, preotul român în toate timpurile a aratat cel mai desăvârșit devotament și cea mai mare iubire de patrie,—așa că în această privință are o pagină frumoasă în istoria neamului; deci, tot acelaș devotament, ba încă și mai mult, trebuie să arate preotul, oricând patria va fi în primejdie.

Cu crucea în mâna și cu dragostea de neam și patrie în inimă, va trebui să stea neadormit în fruntea poporului, ca să-i insuflé în inimă iubirea de neam, să-i aprindă în suflet devotamentul jertfirei pentru binele și fericirea patriei,—să-i redăștepe în inimă entuziasmul vitejesc al părinților și strămoșilor, să întărească pe fii neamului în credință, că dacă vor avea nădejdea neclintită în ajutorul lui Dumnezeu și desăvârșita dragoste de neam și patrie, Dumnezeu îi va conduce la biruință sigură, după cum a condus și pe înaintașii neamului. Să-i încredeze că cea mai frumoasă, mai sfântă și mai plăcută jertfă, ce se poate aduce lui Dumnezeu, este ceeaace se aduce pe altarul patriei.

Va întări și înflăcără pe bătrâni, va entuziasmă
îmbărbătă pe mame și soții, va susține și pro-
tejă pe copii. Se va îngriji să facă colecte de cele
necesare atât războinicilor, cât și celor rămași a-
sa și lipsiți.

Iar mai presus de orice, nu va încetă ziua
noaptea de a face rugăciuni ferbinți, publice și
private către Dumnezeu, pentru apararea neamului
a patriei, cum și pentru învingerea dușmanilor
nufăcători.

În vreme de molină preotul este dator, ca cel
întâi să se întrarmeze cu curajul și cu încredere
ea în voința lui Dumnezeu.

Trebuie să cunoască foarte bine și lămurit toate
dispozițiile și regulele sanitare hotărâte de cei în
rept,—și el să fie cel mai ager și exact împlinitor
lor sfătuind poporul și stăruind, ca și el să le
observă cu luare-aminte. Să mânăge și să încu-
ajeze pe fii săi, îndemnându-i a-și pune nădejdea
în Dumnezeu, fără a cărui știre nici un fir de păr
nu se mișcă, știind bine că în aseminea împreju-
ăriri, cu cât mulțimea va fi mai tare în credință și
ădejde și va înfruntă primejdia mai cu bărbătie, cu
tât vor fi mai puține victime;— și din contra
escurajarea și deprimarea aduce adevărate de-
astre, cărora nu le poate sta în cale nimic.

E dator preotul ca neîncetat să facă rugăciuni
publice și private, pentru ca Dumnezeu să se mi-
stivească și să îndepărteze nenorocirea de dea-
upra poporului.

În vreme de foamete mai este dator părintele su-
letesc încă, să vină în ajutorul celor lipsiți atât cu
mijloacele sale proprii, cât și prin strângerea de
cele necesare de pe la cei, cari au mai mult, cum
a făcut și sf. ap. Pavel.

Cu cât un preot va fi străjer mai cu conștiință de înalta sa misiune, în vreme de nenorociri publice ori private, cu atât aceste nenorociri vor fi mai puțin violente și vor face mai puține victime sufletești și trupești, iar neamul și patria vor câștiga.

§ 38

Relațiunea dintre preot și învățător ca luminători ai poporului

În comunele rurale, singurii oameni mai pricepuți, însărcinați cu conducerea și luminarea poporului sunt preotul și învățătorul. Într'un neam, într'o țară acești doi factori au misiunea cea mai înaltă și mai nobilă, căci ei sunt chemați a forma și a da patriei devotați fii și cinstiți și luminați cetăteni.

Ei au menirea de a lumina mintea poporului, ca prin învățătură să-l facă a înțelge rostul vieții și a pricepe, cum să se slujească mai bine și mai cu folos de bunurile aceștia; iar prin educația religioaso-morală țintesc, a-l face mai bun de cât este, a-l pregătì pentru o viață fericită pământescă și cerească. Preotul și învățătorul prin luminarea mintii poporului, prin inobilarea inimii lui și prin întărirea caracterilor dau neamului și patriei elemente viguroase și sănătoase, atât cu trupurile cât și cu sufletele, ca astfel să continue a trăi în cursul veacurilor.

Desi acești doi sfetnici își au partea hotărâtă în conducerea și luminarea poporului și cu unelte și mijloace deosebite, ei însă trebuie să fie strâns uniți și în cea mai desăvârsită armonie și

concordanță, pentrucă au acelaș teren de lucru și întesc la acelaș scop, lucrând și unul și altul asupra aceloraș suflete. Ei sunt tocmai ca diferenții muncitori ai unui ogor, cari deși muncesc în timpuri diferite (unii primavara, alții vara ori toamna sau chiar iarna) și cu instrumente felurite (unii cu plugul sau cu sapa altii, cu secerea ori cu coasa, etc.), dar cu toții au acelaș gând și lucrează cu acelaș scop, de a scoate roade frumoase și îndestulătoare.—Și dacă unia n'ar face nicila timp și nici cum trebuie lucrul lor, atunci ar compromite tot bunul rezultat, deși ceilalți și-ar fi făcut datoria cu sfîrșenie.

Tot aşa s'ar întâmplă, când preotul și învățătorul nu și-ar îndeplini fiecare datoria cum trebuie și la timp, sau nu ar lucra în unire și armonie desăvârșită unul cu altul. Atunci neamul și patria n'ar mai putea dobândi de la dânsii rezultatele, ce le aşteaptă.

Așa dar, acești doi luminători, preotul și învățătorul, pătrunși de misiunea lor apostolică, sunt datori, să trăească în cea mai desăvârșită armonie,—să se iubească sincer unul pe altul, — să se consulte prietenește și foarte des asupra mijloacelor, celor mai potrivite pentru ajungerea scopului cel urmăresc. Să-și amintească necontenit acești doi frați în Hristos, de cuvintele pe care sf. ap. Pavel le zice către Corinteni: „*Cine este Pavel (Preotul)? Cine este Apolos (învățătorul)? Fără numai niște învățători (ai poporului) . . . , precum a dat Domnul fiecăruia. Eu am sădит, Apolos a udat, iar Dumnezeu a făcut să crească, — încât nici cel ce plântează, nici cel ce udă este ceva, ci Domnul cel ce face să crească; iar cel ce plântează și cel ce udă sunt una, și fiecare*

va primi plăta sa, după osteneala sa. Căci noi suntem conlucrători ai lui Dumnezeu, iar voi sunteți țarină și zidire a lui Dumnezeu“ (1 Cor. III, 5—10).

Preotul e dator, ca prin autoritatea sa sacerdotală și ca părinte al tuturor, în totdeauna să se silească a ridică prestigiul învățătorului în ochii poporului și să-l prezinte ca pe un tovarăș de lucru iubit și nedespărțit. Nevrednici ar fi de numele, ce-l poartă și de neamul, din care fac parte preotul ori învățătorul, cari direct sau prin aluzii ori cât de usoare, să ar atinge unul altuia prestatgiul în fața poporului.

Când să ar întâmplă oarecare ciocniri de vederi în vreo chestiune, fie relativă la misiunea lor, ori la afaceri particulare, ei trebuie să păstreze în discuții demnitate și înțelepciune, judecând lucrurile aşa cum sunt ele și cu gând bun la interesul poporului; iar nu, după cum convine intereselor unuia sau altuia. — Si chiar în cazuri de nemulțumiri, se cere, în interesul înaltei lor misiuni, cea mai mare răbdare, înăbușirea nemulțumirilor și jertfire de sine, fiind bine încredințați că această jertfire de sine, mai curând sau mai târziu, va aduce roade bune, de cari se vor bucură amândoi.

După cum Biserica și Școala în dorință și în scopul lor sunt una și nedespărțite, tot astfel și acești doi reprezentanți ai lor trebuie, să fie într'un cuget și într'o simțire, — și numai aşa vor bine merită cinstea de a se numi luminători și conducători ai poporului și bine-făcători ai patriei.

Raportul dintre preot și autoritatea comunală.

Autoritatea cea mai înaltă într'o comună rurală este Primarul și consiliul comunal, cari aleși de locuitorii comunei, dar reprezintă, deși în mic, toată puterea autorității publice, fiind chemați să aplice legile țării și se mențină echilibrul social în comună.

În mâna autorității comunale, până la un punct sunt concentrate toate puterile sociale; deci, autoritatea comunală lucrând pentru binele comunei, de la sine urmează, că locuitorii comunei sunt toți datori, să o respecte și să i se supună.

Preotul, ca în toate cele bune și de folos, tot așa și față de autoritatea comunală, trebuie să fie pildă parohienilor săi, prin o purtare cuviincioasă și respectuoasă. Deci se va supune tuturor legilor și dispozițiunilor administrative comunitare, îndemnând și pe fii săi sufletești a face asemenea.

Nu se cuvine preotului a se amesteca în afacerile autorității, fără numai când ar fi chemat, să-și dea cuvântul și părerea. După cum preotul dorește, să cinstească și să onoreze pe persoanele, ce reprezintă autoritatea comunală, oricine ar fi ele,—tot astfel e dator, să-și mențină în fața lor autoritatea și demnitatea sa prin corectitudine, prudență, seriozitate și răbdare.

Ca părinte al tuturor, preotul e dator să fie străjer neadormit al dreptății și al adevărului, și deci va priveghea, ca autoritatea comunală să facă dreptate tuturor deopotrivă și să nu obijduiască pe nimene. În caz de nedreptățire și arbitraj din partea celor ce dețin autoritatea, va interveni,

însă cu toată blândețea, înțelepciunea și răbdarea.

Va susține cu toată demnitatea și stăruitor drepturile și prerogativele bisericei, spre a nu fi atinse de nimene.

§ 40.

Raportul preotului cu autoritatea bisericească.

După organizațiunea bisericii noastre ortodoxe române, pe lângă Sf. Sinod, care este autoritatea spirituală cea mai înaltă, și Consistoriul superior bisericesc, țara este împărțită în Eparhii, în fruntea cărora se află câte un Kiriarh eparhial, care administrează eparhia sa, independent de ceilalți Kiriarhi, prin ajutorul organelor sale administrative. Astfel într'o Eparhie autoritatea bisericească cea mai înaltă este Ierarhul respectiv. El este păstorul și administratorul turmei celei cuvântătoare (Can. XXXIX, Apost.); iar preoții sunt conajutătorii Episcopului și însărcinații lui. Episcopul apoi are și o teraptă superioară în hirotonie.

Astfel preotul este dator, să arate Kiriarhului său cel mai deosebit respect, supunere și ascultare întru dragoste; să se supună ordinelor și dispozițiunilor sale, pe care ca un părinte le dă pentru binele bisericei și sporul religios și moral al păstorilor. E dator a se rugă lui Dumnezeu pentru Kiriarhul său și a'l pomeni la toate serviciile religioase publice și private.

Când se prezintă înaintea sa, preotul trebuie să aibă o ținută cuviincioasă în îmbrăcăminte, în vorbe și în felul de a se prezenta. Nu e permis preotului de a vorbi de rău, a critică, ori a unelti

contra Kiriarchului său; iar pe acel ce s'ar face vinovat de asemenea necuvîntă, canoanele îl catherinec (Can. LV Ap. și XVIII sin VI-ec).

Prin dragostea manifestată, prin respectul, supunerea și devotamentul, ce un preot arată în toate ocaziunile și împrejurările față de Kiriarchul său, biserică se întărește, iar religiozitatea și deci moralitatea publică sporește.

De asemenea preotul e dator, să arate stimă și respect și autorităților inferioare bisericești, ca unele ce reprezintă pe Kiriarch și contribuesc la propășirea religioasă și morală a bisericii lui Hristos.

Raportul preotului cu autoritățile laice.

Autoritățile laice într'o societate (după cum s'a arătat în paragraful 2, sunt instituții divine și neapărat trebuitoare pentru trăinicia și propășirea societăței. Biserica creștină ortodoxă și reprezentanții ei, cari conlucrează la asigurarea binelui și fericirea societăței, a propoveduit în totdeauna și a susținut supunerea și respectarea autorităței laice în stat.

Preotul în raporturile cu autoritatea laică, trebuie să se conducă de aceste principii ale creștinismului ortodox și să fie un devotat susținător al lor.

În special preotul trebuie să se conducă față de autorități după poruncile Mântuitorului: „*Dați cele ce sunt ale Cezarului Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu*“ (Mt. XXII, 21) și după zisa Apostolului: „*Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu*“. „*Dați tuturor cele ce sunteți datori, — celui cu da-*

rea, dare, celui cu frica, frică, celui cu cinstea, cinste“ (Rom. XIII, 1—7).

Preotul dar este dator în întâiul loc a arătă o desăvârșită supunere și cel mai profund devotament și respect Capului statului,—și a se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea, îndelungă zilirea și prosperitatea Sa și a Dinastiei domnitoare, după cum învață și sf. apostol Pavel pe ucenicul său Timotei : „*Deci rogu-te mai înainte de toate, să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțemite pentru toți oamenii. Pentru împarați (regi) și pentru toți, cari sunt întru dregatorii, ca să petrecem vieața lină și cu odihnă întru toată bunăcandința și curățiea, că aceasta este un lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru*“. (I, Tim. II, 1—3).

De asemenea prin vorbele și atitudinea sa, preotul trebuie să insuflă și fiilor săi sufletești cel mai mare devotament și cea mai sinceră dragoste către Capul statului, căci de la aceasta atârnă înțărirea și propășirea neamului și a patriei.

Nu mai puțin preotul va trebui, să arate deplin respect și bună-cuvîință către persoanele învestite cu autoritate, de la cele mai înalte, până la cele mai inferioare, silindu-se ca totodată și el, prin purtarea sa demnă, să-și atragă respectul și cinstea cuvenită din partea lor.

În toate afacerile sale personale și pentru ale bisericii, ori pentru ale parohienilor săi, să intervină pe lângă autorități cu bună-cuvîință, dar stăruitor, păzind în totdeauna raporturi prietenești față de persoanele învestite cu autoritatea și evitând nemulțămirelile, ce sunt foarte dăunătoare.

Nu este ertat preotului și nici potrivit cu poziția sa, de a se exprima cu cuvinte ușoare la

adresa acestor persoane, chiar de ar fi suferit vre-o nemulțămire de la dânsela.

Când persoanele investite cu autoritatea ar abuză de puterea lor și ar nedreptăți pe cei mai mici și mai slabii, se cuvine ca preotul cu blândeță și în mod cuviincios, să intervină în favoarea celor nedreptăți și obijduiți, amintindu-le că și cei puternici vor da seamă înaintea lui Dumnezeu, celui desăvărșit drept și Care nu caută în față.

Numai atunci preotul poate să se opună autoritatelor, și în acest caz numai în mod pasiv și nici de cum activ, când de pildă prin legile și dispozițiile ce le-ar lua autoritatile, ar lovî în legile naturale și divine cum și în biserică. În asemenea caz preotul va asculta mai mult de Dumnezeu, de cât de oameni.

Pe câte este de necuviincios, ca preotul să se poarte mândru și îndrăzneț față de autoritați, pe atât este de înjositor și nedemn, ca el să aibă o conduită târâtoare și lingușitoare pe lângă diferte persoane, ce dețin autoritatea și de aceia, pentru prestigiul bisericei și al său, este dator să se fearească de astfel de atitudine și purtare.

FINE

